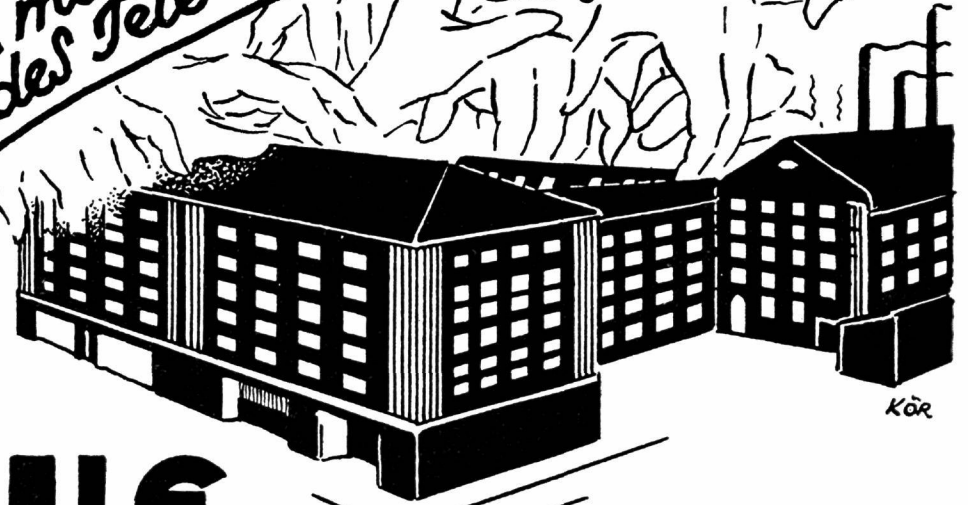

Politzei

1.000

*Virkad köit
töötavad meie mitmesugustes
osakondades Teie rahuldamiseks*

„Kawe“

ŠOKOLAADITEHAS, TALLINN

A S T E K L A
R I D E K A U P L U S E D

TALLINN, S. KARJA 15.
PARNU MNT. 6. ESTONIA PST II.

HAAPSALU, KURESAARE,
MUSTVEE, NARVA, PETSERI, PARNU,
RAKVERE, VALGA, VILJANDI, VÖRU

ERA

Politseileht

ILMUB 2 KORDA KUUS

Nr. 24 (527)

TALLINNAS, 21. DETSEMBRIL 1938.

XVII aastakäik

*Püha õõ,
õnnistud õõ!*

„Siis saatis Jehoova Jumal tema Eedeni rohuaiast välja . . . ja pani hommiku poole Eedeni rohuaeda keerubid ja mõõga kui tuleleegi, mis sinna ja tänna ennast pööras, et nemad pidid elupuu teed hoidma.“

„Ja ingel ütles neile: „Ärge kartke! Sest vaata, ma kuulutan teile suurt rõõmu. . .“ 1. Moos. 3, 24, Luuka 2, 10.

Jõulud ei ole mitte Kristuse sündimise mälestamine, mis leidis aset Petlemas 1938 aasta eest, vaid need tähendavad Õnnistegija sündimist meie isiklikku ellu.

See on uue elu sünd. Sest kus sünnib Õnnistegija, seal sünnib uus inimene ja uus elu. Jeesuse sündimine ei lõpe iial ära. Ta kordub iga inimese elus jälle uuesti kuni igaveste aegadeni. Alles meie isiklikku ellu sündides mõistame õieti jõulude sündmust ja kogeme tõelisi jõule.

Kui esimesed inimesed oma süü pärast Paradiisist välja aeti, siis langesid nad patu ja surma meelevalla alla. Need on karmid ja halastamatud peremehed. Kadunud oli vabadus, rahu ja rõõm. Asemele tulid kannatused, valud, raske töö palgehigis, viha ja vaen ning viimaks — surm. . . . Ja kaotatud Paradiisi väravail seisid keerubid välkuva tulimõõgaga . . .

See on iga inimese ühine elulugu. See on meie hingeline olukord enne Kristuse sündi. Sellega on seletatav inimkonna kannatus. Miks ei jõua maailma rahvad välja sõjahust? Kõik riigid ja rahvad peavad seisma alaliselt valvel, relvas-tumises ja sõjale valmistumises. Ei aita kõrge kultuur, osavus ega tarkus. Miks ei lõpe sotsiaalne häda? Miks on inimesil nii palju haigusi, valusid, kannatusi, murtud õnne ja armastust? Ühegi teadusliku abinõuga ei saa neid kaotada. Ja miks ei saa meie kaotada kurjust? Kuritööde arv meie väikese rahva keskel ulatub juba kümneisse tuhandeisse. Meie rahva korralvurid peavad panema nendega võideldes sageli oma elu kaalule. Miks ei saa neid kaotada meie tõusev rahvaharidus, riiklik iseseisvus ja majanduslik tõus?

Seepärast, et meie elame patu võimuses. Seepärast peab iga uus generatsioon oma eluvõitlust jälle uuesti algama. Ükski isa ei saa oma oskusi ja elukogemusi pärandada oma lapsele. Laps peab ise õppima, vaeva nägema, eksima, kogema. Nii kestab eluvõitlus ja töö palgehigis kuni sa jälle saad mullaks, millest oled võetud . . .

Kristuse sünd pööras uue lehekülje inimese ja inimkonna ajaloos. Petlema väljadel laulsid taevainglid inimesile suurt ja ilusat troostilaulu: „Ärge kartke! Teile on Õnnistegija sündinud!“

Elupimeduses paistis taevavalgus. Ja taevas avati uuesti inimesile.

„Õnnistegija“ tähendab kreeka keeles „Päästja“. Tema on see, kes meid päästab patu ja surma võimu alt. Tema võitis need võimud ja tegi rahu Jumala ja inimese vahel sellega, et ta kustutas inimese süü ja võla.

Kes seda usub, see tunneb, mis tähendavad tõelised jõulud. See on kirjeldamatu rõõm ja rahu. „Nõnda on Jumal maailma armastanud...“ Ja see armastus kandub nagu tuli edasi südamest südamesse.

Seda ei saa millegagi tõendada ega näidata. Seda peab uskuma. Ja uskuma nii, nagu usuvad lapsed. Janune ei saa kustutada janu sellega, kui allika ääres hakkab targutama, mõtlema ja vaidlema vee tähtsusest, selle omadusist ja keemilisest koosseisust. Ta peab allikast ammutama ja jooma.

Suur jõulusündmus on Jumala armastuse ime. Selles kahelda ja selle üle vaielda on mõttetu. Seda peab kasutama. Elu peab elama. Õnne peab maitsuma. Armastust peab tundma. Jõuluevangeeliumi, Jumala armastust, rõõmu ja rahu peab uskuma.

See teeb uueks inimese südame. Ja uue südamega inimesed loovad uue, parema ja ilusama maailma. Seda ootavad, igatsevad ja vajavad kõik. Seda uut, paremat, ilusamat elu vajab meie kodumaa ja meie rahvas. Ja seda toob meile Õnnistegija. Tema sündimine meie kodudes ja südames tähendab tõelist rõõmu ja rahu.

A. Täheväli,

Tallinna Jaani koguduse õpetaja

Kaastöölitele, lugejaskonnale ja ärisõpradele

*rõõmsaid jõulupühi ja
õnnerikast uut aastat*

soovib „Politseileht“

Pinev ja pöördeline aasta

SÜNDMUSED, MIS KIRJUTAVAD AJALUGU

Veel mõned päevad ja aasta 1938 vajub igavikku, kuhu enne on kadunud mitmed tuhanded tema eelkäijad. Põlvest põlveni on inimkond aastavahetust pühitsenud erilise sündmusega, kusjuures hetkeks jäädakse seisatama ja mõtisklema. On ju vana-aasta õhtul suur arvepidamine iseene ja möödunuga, kuid ühtlasi tahab pilk tungida ka tulevikku ja näha, mida see töötab tuua.

Kõik, mis seisab ees, on siiski ainult lootus ja jääb tõeliselt nähtamatuks meie pilgule. Vaid möödunu kohta võime teha reaalse kokkuvõtte. Peab ütleva, et ei ole vähe seda, mis kustuva aasta viimsel virvendusel libiseb mööda meie silme eest. Aasta 1938 on olnud rikas sündmusilt, mille ulatus ja tähtsus on väga suur ning seepärast on ta ennast jäädvustanud jämeda trükiga maailma ajalooramatu veergudel.

Meie kodumaale on 1938. a. pöördelise tähtsusega ja ajalooline aasta. Ta tõi melle uue põhiseaduse ja ühtlasi ka uue ajajärgu riigi ülesehitamistöös. Vaba eesti rahvas sammus välja erakordseist üleminekuajadest ja sai rahvaesinduse kaudu jälle võimaluse kaasa rääkida oma elu juhtimisel. Demokraatia on meie edu pant. Seepärast loodame, et 1938. aastaga algasime uuesti teekonda nende kõrgete ja ilusate tähiste poole, mida püstitasime oma iseseisvuse algul.

Sisepoliitiliste saavutuste kõrval omavad palju suurema kaalu välismaised sündmused, mis enesega on toonud kaasa põhjapanevaid muudatusi Kesk-Euroopas ja palju äremaid silmapilke. Peaaegu aasta läbi hõõgus sõjatuli ja ei puudunud palju, et see oleks lõõnud lõk-kele, viies meid uue maailmasõjani. Suurte ohvritega suudeti õnneks vältida katastroofi, kuid sellega pole veel lõplikult kõrvaldatud sõjaohu. Tuha all hõõgub tuli edasi ja ei ole sugugi kindel, et see kord võimsate leekidena ei hakka põlema. Suurema hooga, kui kunagi varem, relvastub praegu kogu maailm ja see ei ole mitte ainult rahu huvides.

Kui üksikasjalisemalt vaadelda, mida on riikidele ja rahvastele toonud 1938. a., siis, nagu juba algul nimetatud, oli meie kodumaal tähtsamaks sündmuseks Rahvuskogu poolt väljatöötatud uue põhiseaduse kehtimahakkamine möödunud uueaasta ööl. Seda momenti tähistati

üle kogu maa suure pidulikkusega, kusjuures meie riigijuhid said paljude austus- ja õnnitlus-avalduste osalisiks. Tähtsamad uuendused, mis uus põhiseadus tõi enesega kaasa, on Vabariigi Presidendi instituut, rahvaesinduse muutmine kahekojaliseks ja isikuvalimiste põhimõte.

Mis puutub jõustunud põhiseaduse ellurakendamisse, siis olulisema osa sellest tööst sooritas rahvarinne, millele üleriikliku organisatsioonina pandi alus 10. jaan. Rahvarinne hoolitses esijoones uue põhiseaduse tutvustamise eest rahva laiemale ringidele, kuna tema peaülesandeks oli tagada seda, et parlamendis saaksid otsustava enamuse need, kes uue põhiseaduse suhtes asuvad pooldaval seisukohal ja töötavad vastavalt üllesseatud põhimõttele ning koos riigijuhtidega.

Riigivolikogu valimised otsustas Riigihoidja 19. jaan. määrata 24. ja 25. veebruarile. Kandidaate esitati vastavaks tähtpäevaks 215. Tühistamiste ja protestide järele jäi neist lõplikult nimekirja 208. Valimisil saavutas rahvarinne kaheksakümnest riigivoliniku kohast 46. Neile lisaks loeti sama rinde 8 kandidaati valituks ilma hääletuseta, kuna neile polnud seatud võistlejaid. Rahvarinne sai seega kokku 54 kohta, kuna ülejäänud 26 riigivolinikku valiti kandidaatide hulgast väljaspool rahvarinnet. Hääletamas käis 445.000 kodanikku. Valimisõiguslikke oli samal ajal 640.000. (Viimased arvud on võetud ümmarguselt.)

Rööbiti Riigivolikogu valimistega käisid eel- tööd ka Riiginõukogu kujundamiseks, kelle koosseis lõplikult selgus märtsis. Rahvaesinduse mõlemad kojad astusid kokku 21. aprillil, millele kohe järgnes presidendi ametisse seadmise protseduur. Kuna nimetatud kohale esitati vaid üks kandidaat — senine Riigihoidja K. Päts, siis toimus ajalooline pööre paari päeva kestel. 24. aprilliks oli president valitud ja pühapäeval, 25. aprillil kell 5.30 õhtul üle riigi kostnud kahurite mürin kuulutas, et Eesti esimene president on astunud ametisse ning 4 a. kestnud üleminekuajajärk on lõppenud.

Parlamendi kokkutuleku järele andis lahkumispalve ka senine valitsus. 4. mail tegi President K. Päts senisele peaministri asetäitjale K. Eenpalule ettepaneku asuda peaministri kohale ning moodustada uus valitsus. Viimase koosseisu esitas K. Eenpalu 9. mail, mille järele president uue valitsuse selle praegusel kujul nimetas ametisse. Ühtlasi andsid ministrid veel sa-

mal päeval pühaliku ametivandetõotuse ning asusid asjaajamise ülevõtmisele. Märkimist seejuures väärrib asjaolu, et uue valitsuse moodustamisega tekkis väike muudatus ka politsei juhtkonnas. Senise Politseitalituse direktori R. Veermaa kutsumisega siseministri kohale jäi nimetatud koht vakantseks. Vabariigi Presidendi käskkirjaga 19. maist määrati uueks Politseitalituse direktoriks senine abidirektor J. Sooman ning abidirektoriks senine poliitilise politsei inspektor K. Kirsimägi.

Ajaloolise ilme 1938. a. annab veel see, et 24. veebruaril täitis 20 a. meie riigi iseseisvust. Sel puhul korraldati üle kogu maa paraade ja pidustusi, kuna tegelik juubeli tähistamine toimus võidupühal ja jaanipäeval Tallinnas. Sel puhul peeti Vabadusväljakul suurparaad, millest võttis osa 16.000 kaitseliitlast, kodukaitsjat, noorkotkast ja kodutütart, ning laulupidu, kus oli samuti ligi 16.000 tegelast ja ümmarguselt 100.000 kuulajat. Juubelpidustused õnnestusid hästi ja kujunesid suureks isamaaliseks demonstratsiooniks. Koos Vabariigi juubeliga võisid käesoleva aasta sügisel vaadata tagasi oma 20-a. tegevusele ka kaitseliit, paljud sõjaväeüksused ja Eesti politsei, kes oma juubelit pühitses alles möödunud kuus.

1938. a. seaduseandluse osas peab esmajoones nimetama amnestiaseadust, mille põhjal vabanes 380 poliitilist süüdlast. Peale selle kustutati ka maksuvõlgu, nii et kokku kergendas amnestiaseadus umbes 1200 kodaniku saatust. Tähtis on ka Maakonna- ja Linnaseadus, millega muutusid linnaks 14 alevit ja said uued piirid paljud vallad.

Majanduslikul alal on jätkunud ülesehitav töö, mis algatati juba eelmise valitsuse poolt. Riiklikest tehaseist valmis juuni lõpul Kehra sulfaattselluloosivabrik ja sügisel telliskivitehas Koplis, millega saime maitsta riikliku investeerimiste esimest vilja. Maksude laekumise ja samuti kaubanduse alal on 1938. a. rahuldav. Seejuures tuleb märkida, et majandusliku tõusu haripunkt oli möödunud aastal.

Uuendusist majandusalal tuleb nimetada Majanduskomitee ja a.-s. Keskkassa asutamist. Esimese peamiseks ülesandeks on puhtriiklike ja nende ettevõtete, mille põhikapitalist 50 prots. ja enam kuulub riigile, tegevuse suunamine ja ühtlustamine. Samuti on Majanduskomitee ka valitsuse otseseks kontrolliks nende ettevõtete üle. Keskkassa on riiklike ja poolriiklike ettevõtete rahaasjade ajaja, kusjuures tema tegevus kuulub suunamisele samuti Majanduskomitee poolt.

Erilise sündmusena 1938. a. tuleks veel märkida Eesti-Vene piirivahejuhtumeid 19. jaan. ja

8. märtsil. 19. jaanuaril sõitsid 2 vene piirivalvurit Peipsi järvel üle piirijoone, tahtes vahistada meie kalureid. Viimase juures viibinud eesti piirivalvurite hoiatuspaukude peale avasid punaväelased meie valvureile tule, mistõttu nad lõpuks meie piirikaitsjate poolt lasti maha. Kättemaksuks tungisid 8. veebr. vene punaväelased uuesti üle piiri, võtsid kinni 2 meie piirivalvurit ja nende küüdimehe ning viisid nad vägivaldselt Venemaale, tapsid nad seal ühes hobusega.

Viimane sündmus oli lõppeva aasta kestel kurvim meie kodumaal. Surma läbi on lahkunud mitmed meie üldtuntud avaliku elu tegelased, mistõttu nii mõnigi koht meie kõrval on jäänud tühjaks. Puutumata ei ole surm jätnud ka politseiperet, kuid kõigi lahkunute loetelu siinkohal oleks võimatu ja see on elu raudne seadus, et ühed kaovad ning teised tulevad asemele.

Kokkuvõttes võime täie õigusega öelda, et 1938. a. on meie kodumaal möödunud rahulikus ja edukas ülesehitamistöös, mida kroonivad suured riiklikud saavutused. Samal ajal on aga peaaegu kogu Euroopa ja terve maailm meie ümber keenud nagu nõiakatel, mille tulemuseks on Kesk-Euroopa kaardi põhjalik muutumine. Üks riik seejuures on täiesti lakanud olemast, kuna teine on kaotanud oma elujõulisema osa.

Asudes vaatama välismaisi sündmusi, näeme juba aasta algul mõningaid sümptome, mis vihjavad Saksamaa meelevalla kasvamisele Austrias. Sellele järgnes 12. veebr. Hitleri ja Austria liidukantsleri Schuschniggi nõupidamine Berchtesgadenis, mille tulemusena Austrias vabastati 3000 vangistatud natsionaal-sotsialisti ja nimetati siseministriks natsionaal-sotsialist Seyss-Inquart. Vaatamata sellele muutus üha teravamaks natsionaal-sotsialistide vahukord Austria valitsusega, kusjuures nõuti riigi liitmist Saksamaaga. Maa sõltumatuse kinnitamiseks kuulutas liidukantsler Schuschnigg 13. märtsiks välja rahvahääletuse, mis Saksamaa vahelesegamise tõttu ei saanud teoks.

Hitler keelas 11. märtsil ultimatiivselt ära rahvahääletuse teostamise ning nõudis kantsler Schuschniggi asendamist natsionaal-sotsialistliku siseministri dr. Seyss-Inquartiga, ähvardades vastasel korral revolutsiooni ja sise-miste rahutuste vältimiseks saata Austriasse Saksa vägesid. See nõue täideti, millega võim tegelikult läks Hitleri usaldusmehe Seyss-Inquarti kätte, kes viivitamatult kutsus Saksa väed Austriasse. Sellele järgnes kohe Hitleri triumfisõit Viini, kuhu ta jõudis 13. märtsil. Nüüd astus tagasi ka senine Austria president Miklas, kusjuures ka tema ülesanded läksid üle

Loodus talvise pakase võimuses

Seyss-Inquartile. Viimane avaldas peatselt seaduse, mille järgi Austria liideti Saksa riigiga ja Hitler kuulutati juhiks. Sellega kadus maailma näitelavalt ja sõltumata rahvaste perest Luitpold Babenbergi poolt 976. a. rajatud riik.

Peaaegu rööbiti Austria sündmustega arenes Poola-Leedu konflikt. Teatavasti polnud nende maade vahel Vilno küsimuse pärast alates 1920. a. normaalseid rahvusvahelisi suhteid. 11. märtsil lasti Leedu territooriumil maha poola piirivalvur, kusjuures poolakad seletasid, et sõdur olevat löksu meelitatud. Leedu tegi ettepaneku määrata piirivahejuhtumi selgitamiseks segakomisjon. Selle peale esitas Poola valitsus Tallinna saadiku kaudu 17. märtsil Leedule ultimatiivse noodi, nõudes igasuguste eeltingimusteta normaalsete diplomaatlike suhete kiiret jaluleseadmist, kusjuures esindajad tuleb määrata enne 31. märtsi. Nende ettepanekute vastuvõtuks anti Leedule aega ainult 48 tundi, kuna vastasel korral Poola jättis enesele vabaduse oma abinõudega tagada oma riigi seaduslike huve. Noodi kindlustamiseks hakati ühtlasi koondama vägesid Vilnosse, kuhu saabus ka ülemjuhataja Smigly-Rydz. Leedu muidugi oli sunnitud alistuma ja 19. märtsil teataski valitsus, et võtab Poola ettepaneku tingimusteta vastu. Seega oli rahulikult teel kõrvaldatud 1938. a. esimene tõsisem sõjaoht, kuna Austrias see tõeliselt üles ei kerkinudki.

Saksamaa, saavutanud oma eesmärgi Austria suhtes, asus kohe aktiivsemalt oma ajakirjanduses ründama Tšehhoslovakkia, nõu-

des algul sudeedisakslastele enesemääramise õigust ja hiljem nende liitmist Saksamaa külge ühes maa-aladega, mis rikkad söest ja rauast. Kord-korralt muutusid vahekorrad teravamaks ja nõuded resoluutsemaks. Tundus, et kumbki pool ei anna järele ja küsimus on lahendatav vaid jõuga. Nagu selle ähvardava fakti tõenduseks algasid augustis Saksamaal suured manöövrid, mispuhul kutsuti lipu alla 750.000 reservväelast.

Vaatamata sellele jäi Tšehhoslovakkia kindlaks ega teinud mingeid nimetamisväärseid järeleandmisi. Tugedes Inglis- ja Prantsusmaa abile, ei nõustunud ta loovutama tolligi oma territooriumist. Septembris kujunes olukord juba niivõrd tõsiseks, et Tšehhoslovakkias kuulutati nimetatud kuu 24. päeval välja üldmobilisatsioon. Osalise mobilisatsiooniga järgnes sellele ka Prantsusmaa. Paljud asjatundjad arvasid, et uus maailmasõda on vältimatu, kuna Saksamaa oli määranud oma tingimuste vastuvõtmise tähtpäevaks 1. oktoobri.

Juba järgneval päeval toimus pööre, mis vähendas pinevust. Inglismaa asus järeleandlikult vahetalitaja ossa ja peaminister Neville Chamberlain lendas Berchtesgadeni Hitleriga sõbitama tüliküsimuse lahendamist. Sellele järgnes varsti Münchener konverents, kus 28. sept. kohtusid nelja riigi juhid: Hitler, Chamberlain, Daladier ja Mussolini. Konverentsil saavutati peatselt kokkulepe, millega seekord välditi möödapääsematuna näiv uus maailmasõda. Rahuhinnana toodi ohvriks Tšehhoslovakkia, kelle territooriumist osa maa-alasid ilma igasuguste tingimusteta loovutati Saksamaale.

Kirik rahupühade ootel

Kuna selle tagaselja tehtud kokkuleppe mittevastuvõtmine tähendas Tšehhoslovakkiale üksijäämist, siis oli ta sunnitud alistuma ja oktoobri algul algas loovutatud maa-alade okupeerimine Saksa vägede poolt. Mitte ainult Hitler ei saanud osa Tšehhoslovakkiaast, vaid suured maa-alad ühes linnadega läksid lõppeks ka Poolale ja Ungarile, kes oma nõuded esitasid samal rahvuste enesemääramise põhimõtete alusel nagu Saksamaagi.

Tšehhoslovakkia tükeldamisega muutus põhjalikult jõudude suhe Euroopas. Eriti vähenes Prantsusmaa osatähtsus, kuna Saksamaa saavutas senisest palju suurema juhtiva jõu. Selle muutuse vilja on ka Prantsusmaa juba konkreetselt saanud tunda Itaalia nõudmiste näol Tuneesia suhtes. Kui kaugele see asi areneb, pole praegu veel selge, kindel on küll see, et Tšehhoslovakkia küsimuse lahendamise pole veel Euroopa riikide vahel saavutatud oodatud rahu. Analoogiliselt sudeedisakslastega on tekkinud suur käärimine Klaipedas ja paistab, et varem või hiljem langeb ka see maakond Saksamaa rüppe. Veel palju suurema ulatusega on Ukraina küsimus, mis päev-päevalt ikka enam ja enam kerkib päevakorra ja millega ühenduses Poola võttis hoopis uue välispoliitilise suuna. Vaevalt küll, et kõik praegu päevakorral olevad probleemid lahenevad ruttu, kuid siiski on tõenäone, et suuri sündmusi toob

enesega kaasa juba uus aasta, kusjuures kindlasti kerkib jälle üles uusi nõudeid ja uusi teravaid tüliküsimusi.

Juba varem alanud sündmustikust on kogu kustuva aasta kestel käinud verine võitlus Hispaanias ja Hiinas. Kummalgi pool pole veel näha sõja lõppu, kuigi üks või teine pool on saavutanud vähemat edu. Hiina suhtes näitab statistika, et 1½ a. kestnud sõjas on tapetud üle 1½ miljoni inimese, kümned miljonid on jäänud peavarjuta ja hävitatud on mitmed suured linnad. See ei tähenda veel sugugi Hiina alistumist, vaid nagu valitsusringkondadest selletatakse, on sõda alles algjärgus.

Erilist märkimist väärivad veel käesoleva aasta sündmused Nõukogude Venes, kus riigi juhtkonna hulgas teostati põhjalikku puhastustööd. Surmaotsuseid on tehtud sadade seniste juhtivate tegelaste kohta ja hukkamisele on mõistetud isegi selliseid teeneterikkaid mehi, nagu endine peaminister Rõkov, mitmed punakindralid j. t.

Tehes lõpul veel lühikese kokkuvõtte 1938. aasta saavutustest ja võitudest ning kaotustest, võib küll õigusega öelda, et kustuv aasta on pärast-maailmasõja-aegses ajajärgus kõige pinevam ja pöördelisem. Kuna Eesti alati on võidelnud rahu eest, siis on meie kõigi soov, et uus aasta ei asetaks meid veel ärevamate sündmuste keskele.

E. R.

Jõulud 1918. aastal

Pühad tulevad... Võib-olla „mustad” ja lu-meta. Kuid siiski vaiksed pühad, millest võib öelda, et rahu maa peal ja inimestest hea meel. Tõsi, mujal on pinevust, mujal on veeremas isegi vaenuvankreid. Kuid see kõik on meist kaugel. Meil on rahu.

Aga kuidas oli kakskümne aasta tagasi? Kas võisime siis oma kodu üksteisele soovida häid pühi? Ja öelda... rahu maa peal ja inimestest hea meel.

Ei! Siis ei olnud vaikust ega rahu. Ja am-mugi mitte ei tundud inimestest head meelt.

Eesti võitles sellal kibedat ja karmi võitlust oma eluõiguse eest. Selle asemel, et rahupühadel oma perekonna ringis hardumusega jälgida jõuluküünalde sära, nokitseda lapselikult kingituspakkide kallal, tuli minna, püss käes, tuisu ja külma kätte, vastu vaenlasele. Laastatud Viruja Tartumaa, vaenlase kätte langenud Narva, Rakvere, Valga, Võru ja lõppeks ka Tartu, — need olid „kingid,” mida jõuluvana nii rikkalikult torkas meie pühadelauale ja nukrutseva jõulupuu alla. Ja kui siis vana, hea kombe kohaselt sooviti „häid pühi”, mölkus meeles või küsiti koguni avalikult: „Mis oled sina teinud sõja heaks?”

Sõja heaks muidugi ses mõttes, et kas oled täitnud oma kohustusi vaba Eesti kodanikuna oma maa, rahva ja kodu kaitseks.

Küsimusi oli palju:

Oled sa rikas mees? Kuipalju oled sa annetanud sõja heaks, kuipalju oled sa ostnud riigilaenu?

Oled sa maapidaja? Kas sa oled annud vilja, kuipalju, mispärast ei ole sa rohkem annud kui nõuti?

Oled sa terve mees? Miks kõnnid sa siis siin veel ringi, mispärast ei ole sa püssi kätte võtnud ja väerinnale läinud?

Oled sa sõjapõgeneja? Ara hädalda ja nuta, see on õigus, et sa kõik oled kaotanud, vaid mine välja nende vastu, kes kõik sinu käest on võtnud.*)

Millest olid tingitud niisugused küsimused? Milliseks oli kujunenud olukord jõulukuuks ja jõuleks 1918. aastal?

Sõjaohu kerkimisel idast olime seotud kätest ja jalust okupantide võimust, kuigi lagunevast ja taanduvast, ning alles mõningad päevad enne punavägede kallaletungi Narvale võis

Eesti Ajutine Valitsus asuda tegevusse. Tuli luua riiklik aparaat, ja rööbiti selle tööga organiseerida vastupanu vaenlasele, kellega ei võinud teha mingit kompromissi.

Praegune Vabariigi President, sellal Ajutise Valitsuse juht K. Päts, kui tuli kuuldale kõhklevaid häáli, pööratas valitsuse koosolekul 27. nov. 1918. a. rusikaga lauale, öeldes: „Kommunistidega ei mingisugust kompromissi, ei mingisuguseid läbirääkimisi! Vägivallakandjatele vastu relvadega! Vaba Eesti rahva ja püha kodumaa kaitseks kõik mehed välja!”

Ent neid, keda võis välja saata, oli käputäis. Ja sedagi peamiselt vabatahtlikke koolipoisse. Vabatahtlik mobilisatsioon, mis pidi andma 25.000 meest, andis ainult 800. Inimesil puudus usk, et väike ja väeti Eesti suudab vastu panna hiiglaslikule, ehkki kodusõjas vintsklevale Venemaale. Niisama hästi kui tühi oli tõusva riigi kassa. Pisut oli seda, mis saadi kätte okupatsioonivõimudelt. Ilma rahata ei saa luua riiki, veel vähem organiseerida tema kaitset. Seepärast andis valitsus välja sisc-laenu viieprotsendiliste võlakohustustena kogusummas 30 milj. marga väärtuses. Seda laenu telliti vähe: rahvas kõhkles ja umbusaldas. Suudeteti aasta lõpuks realiseerida vaid 3,5 miljonit marka.

Mitte ainult rahast polnud puudus, vaid ka igasugusest muust varustusest nii sõjaväele kui elanikkonnale linnades. Kõike oli tarvis muretseda, kõike saada. Ja kellelt? — Loomulikult eeskätt oma rahvalt.

Kuidas aga siis suhtuti üleskutsetesse ja valitsuse määrusisse?

Tolleaegseid ajalehti sirvides võime lugeda: „Käsud ja määrused, mis välja antakse, peaksid kõige nobedamat täitmist leidma, sest meie teame, et need ei ole mitte mingisugustel meile võõratel eesmärkidel välja antud, mitte kellegi võimu näitamiseks ehk allasurumiseks, vaid et riigi olemasolu seda nõuab. Meie peaksime neid täitma iseeneste pärast.

Aga mis meie näeme?

Kui vanasti vene linnavaht ja kordnik seljataga seisis, siis täideti kroonu nõudmisi ilma pikema jututa, kui enamlaste punakaart oma käskudega tuli, siis ei hakatud vastu vaidlema; kui okupatsioonivõim sõna saatis, siis võeti seda vaikides kuulda, aga kui nüüd oma valitsuse määrused välja annab, siis on kas nurin

*) „Pvl.” 24. dets. 1918. J. A.

lahti või lastakse ühest kõrvast sisse, teisest välja." („Pvl." 3. dets. 1918.)

Ja edasi loeme ühest artiklist, mis eelmainitud lehes kirjutatud riigilaenu visa tellimise puhul: „Kui praegusel tõsisel silmapilgul meie varandusega kihid mitte aja kõrgusel ei seisa ja mitte viimase jõupingutusega vabatahtlikult isamaa kaitseks kõik ei tee, mis vähegi nende jõus seisab, siis oleme ka tõesti seda ära teeninud, et meid maa pealt ära pühitakse. Siis ei ole meie seda väärt, et meie rahva paremad pojad ennast praegu väerinnal püha vaimustusega Eesti aate nimel ohverdavad ja oma verrega Eesti pinda kaitsevad.“

Praegu võiks ju arvata, et ajakirjandus sellal liialdas, kujutas olukorda liiga tumedais värves. Sedasama, mis sellal kirjutati lehtedes, tuuakse kuuldavale ka valitsuses.

Maapäeva ja Ajutise Valitsuse 27. dets. 1918. a. koosoleku protokollist võime lugeda pea- ja sõjaministri K. Pätsi seletust:

„Kui enamlased peale tungima hakkasid, ei olnud meil sõjaväge olemas. Sellepärast tuli välja saata frondile koolipoisid, kes tõesti vahvalt meie piiri kaitsesid. Et sellest ei jätkunud, tuli mobilisatsioon välja kuulutada. Mõni päev harjutati mobiliseeritud ja saadeti frondile. Üleüldse on mobiliseeritud 10.000 meest. Oleks kõik neist oma kohust täitnud, ei oleks meil asjaolud nii halvad kui praegu. Mobilisatsioonist on ennast paljud tagasi hoidnud. Osa neist, kes mobilisatsioonist tagasi hoidsid, langes karistuse alla, kuid kaugelt suurem osa on karistamata. Pean ette heitma seltskonnale, et seltskondlised asutused Ajutise Valitsuse korraldusi on täitmata jätnud.“

Samal koosolekul ütles ülemjuhataja J. Laidoner: „Vabatahtlik mobilisatsioon ei läinud korda. Sunduslik annab väeosad, mis kohe sõdida ei saa, neid tarvis mõni aeg õpetada. Narva frondile on saadetud 2500 meest, ära jooksnud on poolteist tuhat!“

Kuid ülemjuhataja, vaatamata otse meeleheitlikule seisundile, on siiski optimist. Ta ütleb samal koosolekul: „... peame ise kõik enese kaitseks tegema. Kui seda teeme, siis ei ole asi lootusetu.“ Ja kui samal koosolekul üks maanõunikest, nähtavasti paanikalises meeleolus, kurdab õppiva noorsoo mobiliseerimisest, ütleb ülemjuhataja:

„Kooliõpilaste saatmine väerinnale esimestena on meie seltskonna häbi, sest seltskonnategelased peaks ise esimestena minema ja eeskuju näitama.“

Niisugune oli olukord, mille kohta „Päeva-leht“ 9. dets. 1918. a. kirjutab, et ei taheta minna ei Saksa ega Vene tiiva alla, „... vaid,

Talvepilt metsakurust

et tal arusaamist ei ole, mis uusi kohuseid uus seisukord talle peale paneb; mitte, et praeguse Ajutise Valitsuse asemel kedagi teist tahetakse, vaid valitsusega oldakse rahul, kuid inimesed nõuavad, et valitsus ka neid rahule jätku. Tsaarivalitsus on maksusid nõudnud, mehi väeteenistusse võtnud, loomi, loomatoitu ja vilja rekvireerinud, Vene vabariigi valitsus on sedasama teinud, Anvelt-Kingsepa valitsus ka, Saksa okupatsiooni valitsus samuti, — mis kasu on meil omast enese valitsusest, kui ta sedasama teeb?

Nii ütlevad maal paljud ja enese arvates mitte kõige rumalamad pead.

On neid küllalt, kes ennemini maa ja rahva laseksid hukka minna, kui et nad mõne puuda vilja aidast ehk mõne rubla raha taskust selle päästmiseks annaks, kuigi tal mõlemaid küllalt on.“

Kuid ega teisiti pole linnadeski:

„Siin asuvad mehed, kes ikka näo ette teinud, nagu oleks ainult neil Eesti asjade aja-

miseks monopol olnud. Mehed, kellel kõlavad nimed, kes miljonäriks saamist kinniste uste taga pühitsevad, kes näituseks seebikivi ja petroliumiga sahkerdades raha kokku kraapinud, millega midagi peale ei osata hakata, need hindavad Eesti iseseisvust kopikatega!" („Pvl.“ 20. dets. 1918.)

Sääraste meeleolude juures lähenesid jõulud tagalas. Kuid rindel, ehkki tuli taganeda vaenlase ülekaalu ees, valitses nende meeste keskel, kes olid otsustanud kindlasti võidelda oma kodumaa vabaduse eest, hoopis teissugune meeleolu. Küll kiruti tagalat, löödi tema meeleoludele lõppeks käega ning pandi vastu nii palju kui suudeti. Ka jõulupühil.

Peab ütleva, et eestlane on alati teotsenud tasa ja targu ning tavalistes olukordades seepärast ka nii mõnestki karist õnnelikult üle pääsenud. Kuid 1918. aasta jõulukuu olukord ei lubanud targutamist ega pikka kaalumist,

vaid tuli teotseda silmapilkselt. Kuid kui eestlane pääseb kord liikuma, kui tal lõppeks on selge, mis on kaalul, siis ei ole kerge panna seisima tema tungi. Seda tõde on kinnitanud pärast 1918. aasta jõule, uuel aastal eestlaste peatumatu pealetung vaenlasele ja maa kiire puhastamine vaenulisist jõudest. Isegi need, kes hoidusid kõrvale sunduslikust mobilisatsioonist, kui ka need, kes teel rindele jooksid pakku ühes relvadega, ilmusid täitma oma kohust isamaa vastu.

Kui Tartus 1920. aasta veebruaris kirjutati alla Eesti-N. Vene rahuleping, ütles meie delegatsiooni esimees Jaan P o s k a, lõpetades rahulepingu allakirjutamise toimingut: „Mina loodan, et meil ei tule enam kokku puutuda selle laua ümber!“

Nii soovime ka nüüd, et meil ei tuleks pidada niisuguseid jõule, nagu need olid 1918. a.

Püha Maa korraldajad

Eevalt Viskel

Inglise, araabia ja juudi politseinikud võitluses terrori ja mässuga Pafestiinas

Nüüd, rahupühade ehk jõulude eel, kuuleme nii palju kõneldavat ja lauldavat Petlema linnast ja säravast koidutähest selle kohal, mis on valgustanud kogu maa pühaduse säruga. Jõulevangeliumi vanade ja ometi alati-uute lausete mõjul tekib meil Petlemast isesugune pühalik-harras pilt kui ühest kaunist, imelikult rahulikust ja Kristuse sündimise idüllile sobivast paigakesest, kus linna ümber patriarhaalsed karjased ehk veel praegugi koidutähe valgusel peavad kahekõnesid Issanda inglitega, kes laulavad: „Rahu maa peal ja inimestest hea meel.“

Minule isiklikult on aga Petlemast, sellest Jeesus-lapse sünnilinnast, peale Sünnikiriku ja Püha Sünnikoopa, kõige sügavamalt jäänud mälu veel järgmine pilt, millel pole küll kuigi palju ühist rahuga:

Neljanurgelisele platsikesele Sünnikiriku ees, kus pärastlõuna-päikese selges säras liikles üksikuid turiste, langetatud peadega nunnapaare ja preestreid iga usutunnistuse kirevates ametirõivades, veel rohkem aga paljasjalgseid ja lipsukandjaid Petlema araablasi endid — otsides turistide hulgas endile ohvritalledeks naiivsemaid juhitavateks — sellele rahulisele platsile

äkki mürisest alt Beersheva teelt üles üks pruunikas soomusauto, laskevalmis kuulipildujatorud ees ja külgedel kobamas õhku nagu mõne hiigelputuka katsesarved, tema järel veel umbes pool tosinat kollakat kaitsevärvi sõiduautot, millede akendest vaatasid välja püssiotsad. Paari sekundiga hüppas neist autodest välja 50—60 karvamütsis lühikesepüksilist inglise ja araabia politseinikku, püssid käes, ja jooksid mõnemeheleliste salkadena laiali idüllilise linnakese tänavarägastikku. Neile järgnes kümnekond sõdurit okastraadi keradega. Kümne minutiga olid need salgad piiranud ümber umbes pooltosinat maja, nende ümber uulitsaile tõmmanud okastraadist tõkked, mille järele piiratud alale sõitis soomusauto ja seadis seal oma kuulipildujatorud kahele poole kikki. Politseinikud hakkasid läbi otsima maju ja kontrollima nende elanikke. Toodi paar vähistatut — käed püsti, valge kefia alt välkumas vihased mustad silmad. Teised majade elanikud, kes juba olid läbi otsitud, koguti ühte umbtänavasse, kus neile üks araablasest politseiseersant pidas mingisugust ettelugemist. Üks jahipüssi taoline tulenui taoti puruks vastu asfaltsillutust ja visati siis keset tänavat. Põlevi

Juudi abipolitseinikke (gafire) õppusil

silmi vahtivad uudishimulikud käsutati laiali. Nad valgusid väikeste trobikondadena kohvikute esistele, sosistades omavahel.

Sellel väikesel puhastusaktsioonil Petlemas ei kõlanud küll ühtki lasku, ei kärgitudki läbiotsitavaile, keda koheldi otse haruldase viiakusega. Ma ei teagi, kas need mõned vahistatud jäetigi pikemalt vahi alla, sest pidin kohe edasi sõitma. Aga kuidagi rusuva meeleolu ning mõttetu tegevuse mulje jättis see lugu. Mitte seepärast, et see kõik juhtus rahulinnas Petlemas, mille nimi juba meis äratav hoopis teissuguseid kujutelmi, vaid mulle mõjus just elanike sõnatu ja ometi nii selgesti ilmnev trotslikkus, milles polnud märgata vähimatki tahet kuidagi kaasa aidata korravõimudele, kuidagi osutada leplikkust või respekti. Kõike seda võeti mingisuguse teadliku halvakspanu või isegi üleolekuga ja vaadati mundrimeestele süngelt ja otse silma...

Lahkudes kuulsin, et aktsiooni oli põhjustanud üksainus pauk paari tunni eest, millega seal rajoonis oli selja tagant raskelt haavatud üht araablasest liiklempolitseinikku, kes polnud relvastatudki millegi muuga, kui ainult valgete kinnastega — sõidukeile ja palverongkäikudele tee näitamiseks.

Teine pilt Pühalt Maalt, seekord juba oma metsikus tühjuses ometi nii majesteetlikust Juuda kõrvemägestikust, ohtlikult teekonnalt Jeruusalemast alla Surnumere haudmikku:

See tee on praegugi atentaatidelt ja kallal tungidelt ohtlikemaid Palestiinas. Terroristmässajaid soodustab siin ju maastik otse haruldaselt ja eeskujulikult: tühjad kõrvekoonused, ümaratipulised, üksteise taha peituvad, palju lausk- ja järsk-orge, katlasarnaseid kurusid, astmelisi mäekülgi, tee ise teeb tuhandeid kurve ja nagu rumalaid keerutusi ümber mägede ja orgude — ning peaasi! — kogu ümbrus on kümnete kilomeetrite ulatuses inimtühi. Mis viga niisuguses maanurgas terroristidel oma toredat ametit pidada ja teekäijaid või isegi sõjaväeautosid õhku lasta ja kirbule võtta. Sellal, kui nende ridade kirjutajal oli õnn seda teed sõita, näitas statistika, et igale kolmandale autole osutati tähelepanu kuuliläkituste näol. Ega pääsenud minagi sellest austavast sündmusest: tagasiteel lasti mõned head automaatpüssi kuulideread ka minugi autole — aga sihturite halva lasketaseme tõttu natuke liig kõrgele, nii et ainult liiv tolmas mäeküljel meeter või paar kõrgemal autokatuselt. Aga lõbu tegi seegi.

See, nagu öeldud, juhtus juba tagasiteel. Aga „sõidul alla Jeeriku poole“ üllatas mind tolles masendavas kõrvemägede laskuvas üksinduses äkki fatamorgaanaks-usutav nägemus:

Korruga, nagu maa seest ilmununa, tõsis teeveerelt kuumast liivast punasevurruline, troopikakiivris ja kenakesti whisky reklaam-lõhna levitav inglise politseiseersant, tema järel veel paar karvamütsides araablasest politseinikku. Kõigil muidugi püssid käes. Inglise omas riie-tuseks peale troopikakiivri veel ainult lühikese-käistega khakisärgi ja tillukesesäärelised põlv-püksid, sukkigi polnud tal vist saapais. Araab-lased aga olid täies mundris ega näinud selles 45-pügalalises (vilus!) õhutemperatuuris osutavat vähimatki kalduvust higistamiseks.

Inglise sirutas püssi — pära ees — põiki välja. Peatusime.

„All right?“ küsis seersant, kui oli vaadanud autojuhi loa ja minu passi ning ajakirjaniku liiklemistunnistuse.

„All right!“ vastas mu juudist autojuht.

„All right!“ ütles nüüd seersant veel kord. Ja see tähendas nüüd juba luba, et võisime edasi sõita. Rohkem sõnu sellel kontrollimisel ei vahetatudki ja see on iseloomustav inglase korrapidamismeetodite suhtes siin: ei nemad hakka sind tülitama pärimis-tega, et kuhu sõidak, kas teel oled näinud midagi kahtlast ja millal tuled tagasi. Ma ei usu, et selline talitusviis oleneks ainult nende anekdoodilisest sõnakehvusest. Veel vähem nende mugavast enesesäästlikkusest (see jutustatav koloniaalinglaste enesesäästlikkus on üks suurimaid inglisevaenulisi propagandavalesid!), küll aga inglase lämmatamatust hoidumisest segada enast teiste inimeste erasjadesse. Aga kujutletagu, et araablased, need semiitliku kavaluse eksponeeritud kehastused, võtavad seda džentelmenlik-kust ju ainult nürimeelsuse ja rumalusena, võib-olla isegi nõrkusena! Sest ei saa elukutseliste sissisõjalaste kõrvemägestikus harrastada sama-suguseid politsei-meetodeid kui kuski Londoni aristokraatlikus kvartaalis. Ning seepärast, ilma et ma peaksin pikki ja igavaid referaate, palun just sellest väikesest stseenist teha karakter-liku järelduse Inglise politsei talitusviisist üldse sellel keerulisel äreval maal — ja siis ehk mõnelegi selgub, miks see tragöödia seal Pühal Maal veel ikka pole leidnud oma loomulikku lõpu: sooritatakse küll lühikesi kontroll-aktioone kas või tervete linnade elanikkonna kontrolli-mise näol, aga kõik see kujuneb lõppeks ainult pealiskaudseks tülitamiseks, mis siinseile vägi-valda austavaile araablasile näib ainult narrita-misena ja jõuetuse tunnusena.

Eelmainitud fatamorgaaniliseks nägemuseks polnud muidugi mitte too punavuntsiline seer-

sant, nii dekoratiivne kui ta ka seal kõrveüksin-duses oma habeme ja lõuaga näiski, vaid siit-samast teekäänakult avanev vaade umbes 100 meetri kaugusel asetsevale politseijaamale.

Kujutlege enesele täielikult elutut ja masen-davuseni elutühja kõrvemägestiku kuru kogu ta halastamatu palavuse ja kuuma, õhus hõljuva liivatolmuga, mis hõõgab läbi iga õmbluse su higimärjale palavale ihule. Ja selles viimse-päeva maastikus äkki näete enese ees tüüpilist euroopalikku kahekordset puumaja, punase katu-sega, akendega ja akende kohal seinal kastike-sed veripunaste nelgitaoliste lilledega, mis rip-nevad allapoole nagu voolavad elumahlad. Üm-ber maja on kuhjatud mehekõrgune liivavall, selle varjul plekist bensiini- ja veevaadid, et ter-roristid eemalt tulistades ei saaks neisse lasta auke. Maja ees õuel mängivad lapsed — kil-gates ja üksteist taga ajades, nagu kuski rahu-likul külavainul. Maja katusele on ehitatud lii-vakottidest meetrikõrgune sõõr, mille keskel sei-sab pikksilmaga varustatud vahipost. Maja ak-nalaudadegi tagant paistavad liivakottide kuhjad.

See olgu illustratsiooniks Palestiina politsei teissugusest tegevusest: igavast, seejuures äki-liste ootamatuste ootamise närve söövast pine-vusest kuski üksinduses, kus oled ainult enese, oma püssi või kuulipilduja ja terroristide hoo-leks.

Sealt anti meile kaasa kuulipildujaga varus-tatud mootorrattamees. Enne seda liideti meid kahe teise autoga väikeseks killavooriks. Veel samal ennelõunal oli eelpool olnud „vahejuhtu-meid“, kus üks sõitja sai haavata — parem siis juba kaitsja kaasas.

*

Need kaks pildikest annavad väikesegi aimuse sellest, missuguseis olukorras ja tingimuses tuleb Palestiinas oma kohust täita sealsel inglase, araablastest ja juutidest koosneval politseil. Et need tingimused on ohtlikud, seda tõendab küm-nete surnute ja haavatute arv politseinike hul-gast. Kujutletagu ainult: hommikumaisis ja võhivõõrais uulitsaterägaastikes, mille keerulisus-est, salakäikude ning urgaste rohkusest ei või saada ülevaadet eemalolija, kus igast aknast võib lennata kuul või isegi käsigranaat, ilma et ründajal oleks vaja karta tabamist; või siis ala-tises kõrve üksinduses, ainult selle üksinduse ja terroristide hoolet ning armul, ilma telefoni-ühenduseta, värskete teadeteta, teadmista peat-sest abist; või ka ohtlikel patrullisõitudel kõveri-ke ja liikluseta teil mägestikes ning kõrbedes — iga silmapilk ootamas oma sõiduki all plahvata-ma miini... Kadestamatud situatsioonid — eks ole.

Imetleda tuleb neid korralvõureid seal. Kõi-gepealt nende inglasiikka rahu, närvidekindlust,

enesekindlust, mida nad on suutnud kasvatada ka oma alluvatele araabia ja juudi rahvusest ametnikelegi, kes ju oma rahvuskarakterilt on juba ette valmis elusad närvipuntrad.

Huvi pakuvad ka mõningad arvud ja andmed Palestiina politsei koosseisust rahvuste järgi. Ning hinnanguid neile.

Viimastel kuudel, juba pärast minu ärasõitu, on kogu võim Palestiinas antud sõjaväevõimude kätte. Seega allub praegu ka politsei sõjaväe juhatausele. See asjaolu võib muidugi olla muutunud mõndagi korrapidamisteenistuses. Kuid minu sealoleku ajal polnud veel mingit koostööd politsei- ja sõjaväevõimude igapäevases teenistuses, nii imelik kui see ka ehk võis näida. Politseitegevus kogu maa ulatuses, olgu see siis korrapidamine turuplatsil või käsigranaadi viskaja jälitamine kuski kõverate tänavate rägastikus — kogu selles oma tegevuses allus politsei high-commissioneri kantseleile. Rööbiti sellega pidas korda ka sõjavägi oma patrullide kaudu nii linnades kui ka maal ühendusteedel. Muidugi oli olemas teatavamööduline koostöö, mitte aga ühest keskusest juhitud ühistöö.

Nüüd juba kaugelt üle 2½ aasta kestnud terroritralli ajal on Palestiina politsei korralduses muutunud mõndagi. Veel rohkem arvuliselt. Kui 1936. a. lugu algas, oli inglastel siin ainult umbes 1200 politseinikku, sellest arvust 350 araablast, 300 juuti ja ülejäänud inglased. Kuna ka sõjavägesid oli kokku ainult 3500 mehe ümber, siis oli sellest politseijõust tõesti liiga vähe korrahoidmiseks isegi rahulikul maal, mis ju ikkagi on Orient kõigi oma verelõhnaliste omapärasustega. Liiatigi veel terrori algades. Siis asuti aegamööda — aga õige aegamööda! — politseikorpuse suurendamisele. Esiolgu ainult inglastega, keda toodi juurde paarsada meest Inglismaalt. Võib juba kujutleda, et need polnud just erilised spetsid siinseis hoopis erinevais olukorras, võõraste rahvaste hulgas, neile tundmatute usuliste ja rahvuslike kirede keemispunktis, tundmatus maastikuski.

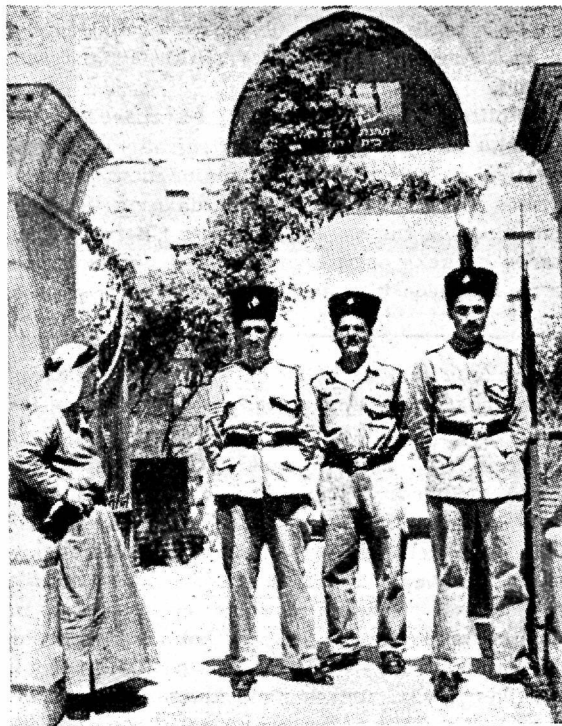
Siis pakkusid juudid, kellele asi kõige selle tõttu läks juba päris vilistite nuhtluslikult liiga palavaks, oma abi. Võetigi siis neid juurde ka oma paarsada, samal ajal ka samasugune arv araablasi. Muidugi ei jätkunud sellest kõigest veel.

Siin peab märkima üht araablastele au tegevat iseloomu omadust:

Kes tunneb araablaste otse füüsilist põlgust ja viha juutide vastu, see võiks arvata, et ka siinsed araabia rahvusest politseinikud ei saa sellest üle, s. t. et nad oma tegevuses ja ametikohuste täitmisel võivad olla erapoolikud oma rahvuskaaslaste kasuks ja juutide kahjuks. Sest üks ole nad ise ju ka sellest araablaste massist, kes nüüd nii fanaatilisel on haaranud relvad.

Ent midagi selletaolist ei või nentida Palestiina araablastest politseinike suhtes. Inglased kiidavad neid kui haruldaset kohusetruid ja erapooletuid ametnikke. Inglise panevad seda oma kasvatus arvele. Ent pigem see vist küll on muhameedlase juurdund lugupidamine kord antud töötusest ja vandest. Viimasel ajal inglased taiplikult püüavad suuremaid araablaste puistamisi teostada ilma nende rahvusest politseinike suurema rakendamiseta. Ent see sünnib mitte seepärast, et nad kardaksid nende politseinike ebaustavust, vaid on lihtsalt ebataark neid saata oma rahvuskaaslaste hulka enesele koguma vaenlasi — juba niigi on selja tagant mahalastute protsent araabia politseinike juures palju suurem kui inglastel ja juutidel.

Need, kellest olen kõnelnud seni, on korralised politseijõud. Ent peale nende on Palestiinas praeguse sissisõja ja terroriajal moodustatud veel eriline abipolitsei. Sellesse kuulub umbes 5000 juuti ja 2000 araablast. Need — vähemalt juutide abipolitseinikud — jagunevad kolme liiki. Esimesse liiki kuuluvad käivad iga päev vahil, puistamisil, patrullteenistuses jne. ning saavad ka palka 8 naela kuus, kusjuures inglasest politseiniku palk on 18 naela kuus, araablasel aga 4—6 naela. Muide pole nende seisukord sugugi kadestamisväärne: teenistusest lahkudes peavad nad kõik oma püssid-revolvrivd jätma politseijaoskonna arsenalile — viigu ta ko-

Araabia politseinikke Petlemas

Tunnustus

Juba väikeses lapses elab tung olla tunnustatud, olla hinnatud. Kui meile meie väike annab üle oma esimese näputöö, oma iseseisvalt valmistatud asjakese, siis näeme, kui uhke ja õnnelik ta on, kui meie tema tööd või saavutist tähtsaks peame ning seda imetleme, hindame ja oleme sellest huvitatud. Meie näeme, millise tahte ja julgusega ta palju suurema töö ette võtab, teades, et tema tööd hinnatakse, tema töö tulemust tunnustatakse. Psühholoogiliselt oleme samasugused kõik. Meiegi püüame samuti võita oma töös ja tegevuses tunnustust ja rahulolemist, üks rohkem, teine vähem. Seda saavutades asume suurima innuga tööle, et seda veelgi süvendada ja arendada.

Politseiasutuste kahekümnenda aastapäeva pidustused on möödas. Oleme jälle tavalises elukeerises ja oma igapäevase töö ja tegevuse juures. Mõtleme veel vaid mõnel vabal tunnil möödunud pidustusile, mis kiirelt saabusid ja niisama kiirelt ka möödusid. Näib, et kõik on jälle endine ja kõik läheb jälle endist rada — *endises suunas. Tungides sügavamale ja mõeldes pidustuste tuumale — pidustuste sisule, tekib mingi ülevoolav rahuldustunne ning tundub, nagu oleks siiski midagi muutunud.*

Politsei kahekümnenda aastapäeva pidustustega saavutati õieti kaks eesmärki. Esiteks avanes poliitseiametnikel võimalus üksteisega suures koosseisus kokku puutuda ning tunda endid ühise ja tugeva organiseeritud perena. Unustades hetkeks argipäeva mured ja raskused, võisime läheneda üksteisele, luua uusi tutvusi ja õp-

vida üksteist ligemalt tundma, laiendada oma silmaringi, arendada seltskondlikku käitumist ning süvendada ja arendada head vahekorda kodanikega.

Teiseks, me võisime neil pidustusil näha ja kuulda, mis meist autoriteetseis ringkonnis arvatakse, kuidas meid mõistetakse ja kuidas sealtpoolt hinnatakse ja suhtutakse meie töösse ja tegevusse.

Meenutades politsei kümnenda ja viieteistkümnenda aastapäeva pidustusi ja võrreldes neid äsjamöödunud aastapäeva pidustustega, tundub, nagu oleks sündinud teatud muutus. Ka tol korral korraldatud pidustusil öeldi politseile häid ja kiitvaid sõnu, kuid neil puudus soojus, need ei tulnud südamest.

Möödunud kahekümnenda aastapäeva pidustusil elasime juba üle ilusamaid, sügavamaid hetki. Saime pildi, kuidas suhtutakse meie senisesse töösse ja tegevusse, kuidas ning missuguses ulatuses seda kõike hinnatakse. Nii oleme meie juubelpidustuste ettevalmistus- ja korraldamistööde eest saavutanud ka teatava vaevatuse — väärrika õppetunni ja üldise tunnustuse, mis meile annab head tahet ja suurimat indu meie edaspidises töös ja tegevuses.

Esiteks kuulsime meie häid ja tunnustavaid sõnu kõrgemalt riigi võimukandjailt ning meie kõrgemalt ja otseselt juhilt.

Teiseks tunnustasid soojade sõnadega kohtuvõimud meie senist tööd ja tegevust. Varematal aegadel oli neis ringkonnis ikka kuulda, et politsei töö ja tegevus kohtute tegevusalasse puutuvais asjus jätab mõndagi soovida. Kui

dutee teda läbi ka kõige ohtlikumate kvartaalide. Mis ime siis, et Palestiinas on nii palju politseinike mahapõmmutamisi.

Teine liik abipolitseinikke ei saa palka, kuid omab selle eest vormi- ja relvakandmise õiguse (olles esimestest eesõigustatudki seisukorras isikliku julgeoleku mõttes) ning on kohustatud käsu puhul ilmuma välja 2 tunni jooksul. Ametlikul väljakutsel veedetud tundide eest saavad nad tasu, muidu mitte. Selle ja kolmanda liigi hulka kuuluvad ka — mitte küll ametlikult abipolitseinikena, vaid umbes meie kaitseliitlaste taolisena — ka juutide korraldajad nendes asundustes maal, kes on varustatud sõjaväe või jahipüssidega, kellel on lubatud teha sõja-

väelist õppust ja kelle õlgadel õieti seisab kogu juutide asunduste, külade ja väiksemate linnade julgeolek. Nende hulgas siis hädakorraldajateks ka kolmandat liiki politseinikke — tervete maastike ümberpiiramiseks ja läbiotsimiseks. Ent nende tegevuse kirjeldamine ei kuulu enam siia.

Nad on välimuselt õige esinduslikud, need juudi valvurid küldes, nimetatud gafiirideks, ning sõjakad ja vahvad. Peale nende on veel eriliik valvureid, „schomer'id“ — ilma vormikandmise õigusega püssimehed — lihtsad põllutöölised, kellel on vaid püssiluba ja seega võimalus relvaga kaitsta oma vara ja elu.

nüüd sealtpoolt meie tööd hästi hinnati, siis võime tunda selle üle tõsist rõõmu ja rahuldust. See tunnustus tiivustagu meid veel rohkem suurima hoole ning püüdlikkusega andma ka edaspidi väärikat materjali õiguse kaalule.

Kolmandaks kuulsime riigi- ja omavalitsusasutuste kõrgemalt juhtidelt ja silmapaistvailt seltskonnategelasilt meie töö ja tegevuse ning seltskondliku käitumise kohta häid ja kiitvaid hinnanguid. Mitmeigi tervitaja sõnadest hooivas soojust ja südamlikkust ning meie tundsi- me, et need sõnad ei olnud kaudsed, vaid siirad, toonilt puhtad ning selged. Need südamest tulnud sõnad näitasid, et tervitaja elab südame ja hingega kaasa politsei pidustusile ja tunneb tõsist rõõmu politsei ajakohasele arengule ja üldisele edule.

Eeltoodu üle järele mõeldes tekib tahtmatult küsimus, miks siis alles nüüd, kahekümne aasta järele, oleme saavutanud ammuigatsetud tunnustuse. Eks politsei ole alati oma töös ja tegevuses püüdnud anda oma parimat? Sellele vastates peab tähendama, et kõike ei saavutata üle öö. Nii nagu üksiku indiviidi, nii ka ühiskondliku elu arenemine sünnib samm-sammult, aegajalt. Sedasama näeme ka politsei arenemis-

radadelt, kus kahekümne aasta kestel oleme läbi teinud mitmesuguseid vajalikke murranguid, et ühiskondliku elu arenguga sammu pidada ja selle kõrgusel seista. Selleks peame ütlema tänu politsei kõrgematele ja otsestele juhtidele nende ettenägelikkuse, nende organiseerimisvõime ja -oskuse eest.

Nüüd oleme leidnud tunnustuse. On ulatatud sõbralik käsi...

See on meile üli rõõmustav, kuid ühtlasi nõuab see meilt veel suuremat kohustust ja distsipliini edaspidi. Oleme näinud ja teame, kui raske ja aeganõudev on midagi üles ehitada ja kui raske on olnud meil sellise tasemeni jõudmine. Seejärel peame tõsiselt püüdma seda taset hoida, süvendada ja veel kõrgemale viia teadmises, et iga üksiku politseiametniku edu ja tunnustus on kogu politsei organisatsiooni tunnustus, ja ümberpöörduvalt. Kuid meenutagem, et iga üksiku politseiametniku väärtedu võib heita halba varju kogu politsei organisatsioonile.

Meie tööle ja tegevusele osaks saanud tunnustus ergutagu ja tiivustagu meid ka edaspidi parima tahte ja suurima energiaga jätkama kohusetruult ja korrapäraselt oma teenistuskohuste täitmist meie armsa kodumaa ja rahva kasuks ning meie parima tuleviku kindlustuseks.

Meeldivat ajaviidet

vabadel tundidel pakub Teile vaid

A R E raadio

Võrkaparaadid:	„TRUMP“	2 + 1-lambiline.	3 lainealaga	hind Kr.	120
	„MENUETT“	3 + 1- „	3 „	„	195
	„TITAAN“	4 + 1- „	3 „	„	230
Patareiaparaadid:	„SIMMAN“	2-lambiline,	3 lainealaga	hind Kr.	90
	„KADRILL“	3- „	2 „	„	130
	„VIBUANE“	3- „	3 „	„	145
	„TUUSLAR“	4- „	3 „	„	195
	„VIKERLANE“	5- „	3 „	„	240

Tutvuge A R E kvaliteet-raadioga ja Teie veendute tema puhtas hääles, meeldivas välimuses ja odavas hinnas.

Tehas ja ladu: TALLINN,
Reimanni 11, telefon 300-30 ja 316-59.

Uuri ja tõelisus

Uuri Naelapea jõuluhumoresk

Toas polnud kedagi peale Leho. Ometi ütles ta valjusti, nagu räägiks ta kellegagi: „Ja nüüd pean ma minema.“

Ehk Leho tahtnuks, et teda kuulnuks ta isa, kelle pilt vaatas seinalt alla? Kes teab, mis poisil mõlkus mõttes.

Leho omastest ei olnud kedagi lähedal, kas asusid maal või teises linnas. Ka Leho korteriperenaist ei olnud kodus.

Parajasti oli jõululaupäeva õhtupoolik ning — saatuse tahtel — Leho kord oli asuda oma teenistuskohuste täitmisele õhtul. Muidugi, peab ta töötama sel kallil õhtul ja ööl, sest kes siis teine! Ülekohus oleks poissmehel jõule pidada, perekonnainimesel aga valvekorrast olla.

Kindlasti ei juhtu jõuluööl midagi säärast, mis vajaks politsei abi või kohalolekut. Loom ja inimene on sel õhtul, otsekui taevaste käsul, rahu maa peal pühitsemas. Ei, sel ajal tavaliselt ei juhtu roime ega mõrvu. . .

Aga valvel peab olema ja kodanike julgeolekutunnet kindlustama.

Tal oli veel neli tundi aega; aga ta ei püsinud enam toas olla. Ta otsustas linna sõita, et vaadata vaateaknaid, pakkidega ruttavat inimmassi tänavail, et teistega kaasa elada jõulumeeleolu, asi ju seegi. Trammile astus tema ees väike tütarlaps ja, kui Leho järgnes talle, vaatas see talle otsa ja tegi niksu. Tütarlaps ei saanud istekohta ning pidi seisma. Leho ei tunnud last ja ta imestles, et see teda teretas. Kes see ometi on?

Nad jäid kõrvuti. Ja lõppeks ei saanud Leho teisiti, kui et küsis tütarlapselt: „Sa tunnud mind?“

„Jaa,“ vastati tasa, „teie viisite aasta tagasi minu isa vanglasse.“

See äkiline avaldus trammil platvormil, tulvil jõuluõhtu publikut, pani politseiniku mõtisklema. Enne kui ta avalduse peale sai seisukohta võtta, jätkas tütarlaps kärvesti:

„Aga minu isa ei olnud süüdi.“

Muidugi, millal kaebealune enmast süüdi tunnistab, tema on süütu, süüdi on teised, kui üldse keegi roimas süüdi on. . .

„See oli nii nagu minuga hiljuti koolis juhatus,“ jätkas laps, kui nad suruti päriselt teine-

teise ligi. „Meil on sääraseid pingid, et tagaistuja võib jala asetada eesistuja kõrvale. Minul on uus mapp ja minu taga istuja hakkas oma jalaga seda muudkui lükkama. Ma panin meelega mapi enese taha, et ta minu kleiti ei määraks. Aga tema nüüd minu uut mappi rikuma. . . Ma palusin teda järele jätta, kuid ta ei jätnud ja siis ma lükkasin ta jala oma pingilt maha. Seda nägi õpetaja ja pani meid nurka ning nimetas meid parasitideks. Kas olin mina milleski süüdi? Ei olnud. Kuid kaevata ei tohtinud ma ka ja asja seletamisest polnud juttugi, sest siis oleksid kõik teised tüdrukud ja poisid hakanud mind põlgama. Meil on säärane komme, et teise peale ei tohi kaevata. Ema taitis õpetajaga hiljem asja seletama minna, aga mina palusin seda mitte teha, sest see on ka kaebus ja õpetaja ei annaks seda minule omakorda andeks. Meil jäeti just see poiss istuma, kelle isa oli palunud õpetajat, et olgu see hinnete andmisel armulisem.“

„Nii,“ ütles Leho ja kahetses, et ta sellegi sõna oli lausunud.

„Nii jah,“ vadistas laps, „ja nii oli minu isaga. Teised olid süüdi, aga tema viidi vangi.“

„Kust sina seda tead?“ küsis Leho.

„Oot!“ hüüdis laps tragilt. „Mina pean siin maha minema ja teie tulge ka minuga. Saatke mind. Oi, see oleks tore, ma räägin teile kõik, kuidas oli ja siis teie toote meie isa koju jõulupeule. Ema ja mina nii rõõmustaksime! Ja siis ei saa koolis keegi minu üle irvitada, et oled varga tütar!“

„Kulla laps,“ vastas Leho, „seda mina teha ei saa.“

„Maha tulla võite ometi. Noh, tulge! Ongi peatus.“

Leho teadis: järeleandlikkus ja liigne südamlikkus ainult kahjustab inimese käekäiku ega anna tunnistust ta mehelikkusest ja tahtejõust, kuid tegemist oli ju lapse palvega jõulu õhtupoolikul.

Nad läksid ja peagi said sõpradeks.

„Ja sina ei ole mulle kuri, et viisin su isa ära?“ küsis Leho.

„Alguses olin küll väga kuri,“ seletas väike, „aga kui ema ültes, et ega ka teiegi ei ole süüdi,

vaid täidate ainult oma kohust, — siis hakkas minul teist kahju. Teil on nii ilus munder!“ jätkas tütarlaps. „Oo, valge hobune! See on 73.“ Ning seletas: „Kui 100 täis saab, siis esimene mees, kes vastu tuleb, sellele saan mehele.“

Leho juba naeratas, see muidu karmülmeline politseimees. Siis küsis ta: „Sa lubasid seletada, kuidas sinu isa teiste süü läbi...“

„Kohe ma räägin!“ vastas laps. Vaadanud ühele äriaknale hüüdis ta: „Küll mina tahaksin seda käekotti emale ja... enesele, aga naisterahvas ei tohi võõralt mehelt kingitusi vastu võtta, eks?“

Ning lahendas olukorra ise, tõmmates Lehot kättpidi kitsasse kõrvaltänavasse.

„Sün meie elamegi,“ lausus, näidates ühele vanale majale.

„Ema ostis juba eile turult jõulukuuse. Tulge meile jõulupuule!“

Teadmata õieti isegi, kuidas ta laskis ennast viia nükaugale, Leho sammus tütarlapse järel treppi mööda üles.

„Sün meie olemegi,“ seletas laps ning helistas uksekella koridoris, mis juba pikemat aega ei olnud näinud remonti.

„See politseinik viis meie isa vangi,“ seletas laps, kui ukse avas kahvatu näoga noor naine, kes kuidagi kokkumult tulijat jäi vaatama. „Ega mina midagi kurja ei ole teinud. Härra tuleb meile jõulupuule, mina palusin teda!“

„Aga, Tüti!“ Naine, kes näis Lehole väga tuttavana, vaatas etteheitvalt tütrele, toibudes esimesest üllatusest.

„Tüti“ ema osutus armastusväärseks inimeseks ja Leho veetis seal ligemale tunni. Jah, ja jõulupuudki põletati. Ning Leho lubas edaspidi siia tagasi tulla, tingimata. Kui ta läks, oli ometi kõige tähtsam jäänud seletamata: see, kuidas Jaak Vares sattus vanglasse.

Leho mõtles sellele veel politseijaoskonnaski, kuhu oli toodud kuusekesi — väikesi siia-sinna, küünladki külge pandud, ja see suur, mis ootas ühiselt põletamist teisel pühal...

Kõikjal, kõikjal oli kuuselõhna, küünlalõhna, jõululõhna...

Aga kuski oma sisimas ei olnud Leho rahul iseenesega. Ta siiski mõtles viimaks aina varguse eest karistatud Jaak Varesele.

„Nii armsa naise mees ja nii toreda tütre isa — uskumata!“ mõtles ta. „Võib olla eksiti tema suhtes... Eksimused on inimlikud ja mõeldavad... Ometi raske uskuda, et süütu — — — Ei, ta peab ikka süüdi olema, ega muidu... Kahju siiski, et kohtu poolt karistatud on nii kena perekond. Kahju, kahju. Aga elus on ju tihti nii, et hea naine peab elus kannatama mehe läbi, kes ei vääri teda.“

Ta ei saanudki pr. Varesega rääkida ta mehest ja oli hea, et lapski ei puudutanud seda valusat küsimust.

Jaoskonda tuli keegi ja teda võeti vastu ilmse mõista andmisega, et ka politsei vajab rahu. Või oli mehel teatada midagi väga olulist?

„Mis te soovite?“

„Ma ei lähe koju, ma ei saa,“ seletas mees. „Enne lõunat sain vabaks. Mulle kingiti ülejäänud aeg, eeskujuliku käitumise tõttu, öeldi. Aga on jõululaupäev... kuidas lähen ja rikun mina, endine vang, koduste jõulumeeleolu! Võtke siis teatavaks, et asun ajutiselt Koplisse... Minu nimi on Jaak Vares.“

Leho hüppas üles. Ta vaatas uurivalt mehele, ning arvas teadvat, et Jaak Vareski oli talle tõesti tuntud.

„Lollus!“ ütles ta rõõmsalt. Ta vaatles kohmetunud mehe nägu, kes ei tahtnud pilku tõsta, ja talle oli äkki ükskõik, kas Vares oli süütult või ikkagi vargana istunud. „Lollus!“ kordas ta.

Ja kuna nüüd Vares oma pilgu tõstis küsivalt, ütles Leho, astunud kõrvaltänavasse: „Ma tahaksin veerandtunniks lahkuda, olen niikuinii pool tundi varem tulnud.“

Kuna talle noogutati, astus Leho taas eesruumi ning võttis imestunud Varesele kätte kinni.

„Läheme!“ ütles ta ning seletas mehele väljas, kuidas ta tema tütre ja naisega äsja tutvunud.

Leho võttis koguni oma arvel takso ja nii oldi varsti kohal. Ning kui siis uks avati, tuli Tüti imestunud nägu nähtavale. Politseinik lükkas Varese enese ees tuppa. Ta ütles väga segaste tunnetega, nagu ta oli sääraselt ennist siit lahkunud:

„Tahtsid, et ma su isa koju tooksin, nii nagu ta ära viisin, — vaata nüüd ongi isa siin.“

Kaks suurt lapsesilma vaatasid tulijaile. Järsku lükkas Leho ukse kinni ja läks pikkade sammudega trepist alla, sest ta ei tahtnud näidata kellelegi oma liigutust, veel vähem arvata lasta, et ta seda oli, või et lapselt ootama jääda tänu — teenimatult.

Aga ta jõulurõõm oli täielik. Ja kuna ta seda ei saanud varjata ja midagi ei seletanud, siis ei mõistnud teda ta ametikaaslased.

Lugu ei lõppenud veel sellega.

Lugejad ehk arvavad: nüüd lastakse laste Jeesukesel äratada kellegi retsidivisti kaestunud südametunnistus ja see läheb just jõululaupäeva õhtul politseijaoskonda ning teeb avalduse, millest selgub, et Jaak Vares on süütult kannatanud...

Tõeliselt oli see vaid unenägu... Politseimees Leho äratati just hetkel, millal ta tundis jõulukuuse lõhna, mis aga tõeliselt osutus verivorsti lõhnaks, sest ta perenaine oli seda rooga õhtusöögiks valmistanud, ja jõuludeni oli ometi veel nädalat kolm. Valvekorraööst väsinud Leho oli teinud pärast-lõunauinaku ja nii oli kõik vaid unenägu.

Leho virgus, silme ees veel nähtud kujud. Ja siis äkki valgustati ta aju: „Jaak Vares,“ see oli õllevedaja, kes hiljuti õllekoorma tänaval ümber oli ajanud ja kes oli politseimehele teinud sekeldusi. Aga ta naine? Muidugi oli see neiu juukselõikusärist, neiu, kes Lehot nii mõnigi kord oli teeninud... Imelik, et uni oli sellest neiu teinud vangi, ei — õllevedaja naise. Aga tütarlast ta ei tunnud, nii kuidas ta ka soris oma mälukambris.

Ta külastas järgmisel päeval juukselõikusäri, kus teenis talle meelde jäänud kahvatu näoga neiu ning jäi ootama, kuni ta viipas tema järjekorrale.

Istunud neiu ette, ta vaatles teda huviga peeglist, küsis siis äkki: „Kas tunnete kedagi Jaak Varest?“

„Aga muidugi,“ vastas neiu naeratades ning osutas eemale akna poole, kus töötas keskealine juuksur, „see ju meie peremees.“

„Õige,“ pomises Leho. Ta pilk peatus diplomaal, mis raamistatuna rippus vasakul seinal. Seal oli ta seda nime varemgi lugenud, aga unustanud. Ta nägi, et Varesel oli laulatussõrmus sõrmes.

„Kas olete ka... abielus?“ küsis ta hiljem.

„Veel mitte,“ naeratas neiu.

„Aga on teil lapsi?“ tahtis Leho küsida, kuid vaikis ometi. Neiu katkestas vaikuse ja lausus: „Kas pesta au de cologne'iga, puudrit?“

Leho oli kokkuhoidlik ning tänades raputas pead.

„Kas juukseid kammida tohin?“

Seda ta tohtis.

„Palun,“ ütles Leho ning hakkas rääkima oma imelisest unenäost.

„Millega säärast und seletada?“ küsis ta lõpetades.

„Ei tea,“ vastas neiu punastades. „Õnn, et minule midagi säärast unes ei ilmutatud, sest politseinikku unes näha, tähendavat alati sekeldusi.“

„Need sekeldused tulevad ehk süiski,“ arvas Leho.

Tal oli õigus, need sekeldused tulidki. Nüüd on nad abielus, teenides mõlemad edasi, et vältida suuremaid sekeldusi, mis on paratamatud, kui puudus majja tuleb. Nii ei jää neile arusaamatuste tülideks otsekui aegagi.

Aga ekslik on süiski arvata, et Leho abielu säärasena jätkus ning jätkuma pidi: ei, Leho on nüüd isa ja käesolevaiks pühiks ta lubab riietada oma väikese poja mandrisse. Tõelisus on tütarlapse asemel annud talle poisi. Ja nüüd on sekeldusi isal ja emal oma silmateraga hellitamiseks.

Leho ja mina mõnikord kohtume nagu heajala naabrid, ja äsja toimus meie vahel järgmine kõnelus.

Leho: „Tere, onupoeg.“

Mina: „Tere, täditütre mees.“

Leho: „Jõulud tulevad?“

Mina: „Kas jälle sekeldustega?“

Leho: „Kuulete, — peaaegu, ilmsi.“

(Ta, näete, veel pole unustanud oma unenägu.)

Mina: „Nii et jõuludeks võib taas õnnitleda?“

Leho: „Ainult seda mitte! Sest tõelisuses võib ka sekeldusi juhtuda!“

„Sekeldusi? Kuidas võib sekeldusi tulla, kui majas on peremeheks politsei.“

„Jah,“ arvas Leho, „vaata, seep see on, et küsitavaks jääb, kes on nüüd majas politseiks. Vahel näib mulle, et majas on juba ka teine peremees, on aga neid mitu, siis võivad asjad kujuneda võimude vaheliseks sekelduseks.“

Kõik on võimalik. Kuid Leho, tean, süiski ise usub seda: loovutada tuleb õigusist järjest üht-teist — ja nii on õige, — kuid peaperemeheks kodus jääb ikkagi tema, Leho, ja seda ei muuda enam ükski uni ega tõelisus.

Sellega lõpeb see humoreskina mõeldud, aga mõnele ehk liiga tõsisenagi näiv lugu jõuluainetikul. Süüdi selles on elu tõelisus, mis ainult ta mõistjale naeratab ja sekka nii kuidagi — head naljagi teeb ja rõõmu valmistab.

KONSTAABLI jõuluõhtu

Surmväsinuna jõudis konstaabel Arukask jõululaupäeva õhtupoolikul oma korterisse, mis asus X. aleviku südames kahekordse maja teisel korral.

Konstaablil oli seljataga askeldusrikas tööpäev. Ta oli paljastanud ühe puskarivabriku, mis seaduseesindaja tulekul oli parajasti täies käigus, et pruulida ümbruskonna napsivendadele pühademärjukest. Juba sellegi käitise likvideerimine seaduse nõuete kohaselt oli annud tükk tööd. Puskarivabrikust tulles ta oli tabanud ühe tagaotsitava, kelle toimetamine vastavasse kohta andis omajagu tegemist. Siis oli ta küllastanud paari-kolme maksuvõlgnikku. Konstaablilt valdas kergendustunne, kui ta ennast vabastas üli-riideist ja viskus suurde tugitooli.

Köögist kandus tuppä igasuguseid meeldivaid lõhnu.

Konstaabel Arukask ei tahtnud praegu minna kööki. Ta oli noor abielumees ja ei olnud oma naist näinud hommiku pimedikust saadik. Aga ta teadis, kuidas praegu näeb välja köök ja kuidas seal askeldatakse pottide ja kastrulitega. Konstaabel ei tahtnud praegu näha ruttamist ega askeldamist. Talle oli küllalt juba sellestki, mis ta oli saanud, ta tahtis nautida jõuluõhtu rahu.

Arukask laskus seljale, sulges silmad ja ei mõelnud millelegi. Oli lihtsalt mõnus lebada väljasirutatuna ja tunda, kuidas veri tuikas jalus.

Siis laksatas kusagil uks ja söögitoast kuuldas samme.

Arukask avas silmad parajasti sel hetkel, kui ta noor naine, käised üles kääritud, jumekas nägu õhetamas palavusest, seisis söögitoa uksele.

„Näe, oled juba kodus,“ ütles naine rõõmsalt. „Ei kuulnudki, kui tulid...“

„Politsei lähenemist ei tohi kuulda,“ naljatas mees vastu. Osa ta väsimust haihtus kuhugi kaugusse.

„Arvad sa, et mu südametunnistus ei ole puhas?“ küsis naine.

„Kes teab naiste asju?“ vastas mees küsimusega.

„Häbematu!“ Naine tuli ja näpistas meest lõuast. „Kahtled minu südametunnistuses! Su oma südametunnistus ei ole puhas, vaata mis...“

„Tõesti?“ teeskles Arukask kokkumull. „Kuidas sina seda tead?“

„Muidugi tean. Naised teavad kõik.“ Ja lühikese vaheaja järele naine jätkas: „Kas sa siis tööpoolest ei taipa?“

„Mida peaksin taipama?“

„Oled unustanud midagi.“

„Nimelt?“

„Meil pole veel jõulukuuske.“

Arukask oli ühe ropsuga püsti.

„Tööpoolest... Andesta, lubasin ju selle muretseda...“

„Vaata nüüd...“

„Nojah, neid sekeldusi on ju nii palju, et isiklik elu muutub nagu kõrvaliseks asjaks. Aga sellest saab üle. Hea, et võtsin raiepileti juba üleeile, siis oli see asi mul veel meeles. Metsa-ülem soovitas tuua Kurenurme metsast, olevat ilusad kuused. Kaugel see Kurenurme siis on...“

Arukask siirdus esikusse ja asus riietuma. Naine tuli talle sinna järele.

„Sa ei ole väga väsinud?“ küsis ta muretsevalt.

„Nii on need naised!“ naeris Arukask õrnalt. „Enne löövad sõidu sisse, siis muretsevad, kui oled väsinud. Nägemiseni! Poolteise või paari tunni pärast olen tagasi.“

*

Arukask astus kiirel sammul alevikust välja, käändudes viimaste majade juures paremat kätt teele, mis viis otse üle lagedate, lumiste põldude taamal sinetava metsa suunas. Seal metsas elas metsavaht ja teda oli Arukasel praegusel hetkel vaja.

Muidugi — asja oleks võinud klaarida lihtsamalt. Arukasel oleks ainult vaja nimetada mõnele ümbruskonna peremehele, et ta vajab jõulukuuske ja hommikuse piimavooriga oleks kuusk kohal. Ümbruskond pidas Arukasest lugu ja igamees oleks meeleldi osutanud temale selle väikese teene. Aga Arukask oli korraarmastaja mees ja ta ei tahtnud ümbruskonnas luua suhteid, mida oleks võib-olla võidud tõlgitseda nii või teisiti. Seepärast ta toimis nii, nagu toimib iga kodanik, kellel ei ole metsa.

Arukask vilistas ja sammus kiiresti mööda tuisanud teed. Äsjane väsimus ja tüdimus olid kadunud, ta oli ju nüüd oma perekonna huvides väljas. See perekond tähendas temale nii palju. Ta tundis mõnu noore, sitke keha paindumisest kiirel käigul, talvise õhu kargusest ja

laia lumelagendiku puhtusest. Kaugemal metsa ääres tõsis talumaja korstnast suitsujuga otsejoones taeva poole. See oli ainuke liikumine ümbruse tardumuses, aga see sisendas siiski mugava rahu- ja soojustunde.

Arukask jõudis metsateele. Selle kõrväl kahel pool laius mõnesaja meetri ulatuses põline palgimets, selle järel raiesmik, kus kasvasid üksikud noored küündude vahel ja tihe lepavõsa. Siin kusagil pidi olema koht, kus metsaülema arvates pidid kasvama kõige ilusamad jõulukuused. Ja raiesmiku taga tihedas kasesalus asus Kurenurme metsavahi talu. Sinna pidigi minema Arukask, et sooritada vajalikku vormaliteeti.

Arukask oli juba raiesmikust läbi jõudmas, kui ta äkki kuulis kaugemal kirvehoope, mis kajasid talvises karges õhus.

Arukask jäi seisma ja kuulatas.

Ei, ta polnud eksinud, seal raius keegi.

Arukask mõtles hetke ja käändus siis teelt kõrvale raiesmikku. Võib-olla oli metsavaht seal ja ta sai viimaks oma asja ära õiendada vähema jalavaevaga. See oleks olnud kõige soodsam lahendus.

Tihedasse lepikusse oli tuisanud paksult lund ja Arukask vajus põlvini lumme. Ta nahk oli nügi soe kiirest küigust, nüüd hakkas ta lausa higistama. Iga sammuga muutusid kirvehoobid selgemaks ja Arukask sumpas jonnakalt edasi.

Lõppeks ta sattus tihedasse kuusetihnikusse, kust ta läbi ei pääsenud. Otse selle tagant kostis kõhatamist. See oli tunnuseks, et seal oli inimene. Arukask tegi väikese kaare, et mööduda tihnikust. Aga enne kui astuda lagedale, mingi instinkt sundis teda seisatama ja piiluma tiheda noore kuuse tagant. Veidikese otsimise järele ta silmaski madalate noorte kuuskede vahel lüheldast meest, kes parajasti võttis maharaiutud noore kuuse ja viskas selle õlale. See mees ei olnud metsavaht.

Arukases ärkas ametnik. Ta ei teadnud veel midagi, aga miski siin ei sobinud. Ta astus paar hääletut sammu ja hüüdis siis kogu oma noorte kopsude jõuga:

„Jõudu tööle!“

*

Oleks läheduses lõhkenud pomm — mees poleks vist nii kokkunud. See oleks talle paistnud loomulikuna. Aga üksainus pilk mehe surmani ehmunud näole, — see ütles Arukasele, et asi, mis kohutas meest kõige enam, oli Arukase munder. Ja seda seepärast, et Arukask ainsa pilguga tundis mehe, kui see korraks vaatus kokkunult tagasi: see mees oli Siugu-Kustas, keda Arukask kahtlustas metsavarguses, kuid keda tal polnud õnnestunud teolt tabada.

Kõik eelkirjeldatu toimus ja selgus sekundi mardosa kestel. Järgneval hetkel mees viskas kuuse ja noore hirve väledusega kadus tihedasse kuusetihnikusse.

„Pidage! Seiske!“ hüüdis Arukask ja tormas mehele järele. Tihedad kuuseoksad kriimustasid ta nägu, aga ta ei hoolinud sellest.

Arukask rabeles tihnikust läbi, jõudis lagedale ja nägi nüüd selgesti jälgederida, mis viis otsejoones Kagusti küla suunas hõredasse palgimetsa.

„Nüüd sa mu käest ei pääse“, mõtles Arukask ja kiirendas tempot. Ta jõudis varsti palgimetsa, jäljed kogu aeg vastuvaidlematuks juhiseks. Ta lõõtsutas. Sellest hoolimata kiirendas jooksu. Jäljed tegid puude vahel keerde; kuna Arukask meest ei näinud, oli ta sunnitud need keerud kaasa tegema, et mitte kaotada jälgi.

Hakkas juba hämarduma. Arukask oli juba unustanud, mispärast ta metsa tuli, tal ei olnud aega mõelda, kas ei leiduks sellest keerdsõlmest teist pääseteed. Ta oli mehe ära tunnud, ta oli näinud teda seadusevastasel teol — kõigil muul ei olnud praegu tähtsust. Mees oli ta käest minema lipsanud, ta pidi mehe tabama. Konstaabel Arukase käest ei ole veel keegi ära lipsanud.

Higi nirises Arukase otsaesisel, raske talvepalitu oli nagu tina ta õlul, aga ta pigistas hambad risti. Veel paar võimsat käepot, ta jõudis metsast järsku põllule ja nägi hämaruses kummargil kogu, kes kummitusena libises üle heleda lumevälja veidi taamal asuva põldudevahelise lohu suunas. Seal kasvas jälle lepavõsa ja üksikuid tihedaid kadakaid.

„Paigal! Ma lasen!“ karjus Arukask, aga ta sai isegi aru, kui mõttetu oli see karjumine. Talle meenus, et oli revolvri asetanud lauasahtlisse.

Kummargil kogu kadus kadakapõõsaste vahele ja konstaabli ainsaks juhiseks olid jälle jäljed, mida ta üha tihenevas hämaruses vaevalt suutis eraldada. Põldudevaheline lohk ulatus umbes poolele kilomeetrile, alates metsatagusest Kagusti külast kuni Piibe rabani. Arukask märkas, et jäljed ei viinud Kagusti küla suunas, vaid raba poole.

„Mees on hull“, mõtles Arukask. „Ega see jälgede segamine ei aita, taban ta süiski..“

*

See oli kohutav teekond umbse lumega, raske riietuses. Õnneks meenus Arukasele, et tal on kaasas taskulamp. Selle abil muutus jälgede silmaspidamine päris lihtsaks. Jäljed viisid esialgu Piibe rabani, käändusid sealt Karunõmme metsa suunas, sealt läbi jõudsid Kaak-

„Nüüd sa mu käest ei pääse,“ mõtles Arukask

vere küla põldudele, tegid seal paar ringi ja edasi tulid väikest looka tehes Karunõmme metsa kaudu jälle Piibe raba juurde välja.

Arukask tänas õnne, et tema jälgimisala ei lähistanud ainuski tee. Sellisel korral oleks tagaajamine osutunud mõttetuks, sest mine võta kinni, millises suunas on jälitav teed kasutanud. Aga nüüd ei pääsenud ta kuhugi, jäljed olid selgesti nähtavad ja ainukesed puutumatul lumeväljal.

Arukask ammu ei jooksnud enam. Ta vedas ennast vaevaliselt sügavas lumes edasi, olles unustanud ajaarvamise ja kõik muu peale mõtte, et ta peab tabama selle mehe. Ükskord pidi väsimat ka jälitavat.

Arukask oli just käändumast Piibe raba juurest põldudevahelisse lohku, kuhu suundusid jäljed, kui ta korraga seisatas ja jäi kuulutama. Tema ees kuuldus raginat, nagu oleks murdunud korruga hulk oksa, siis oli hetke jooksul kõik vaik, mille järele kostis heli, nagu oleks keegi väikese saega saaginud puud.

Arukask kustutas lambi, astus ettevaatlikult hääle suunas, mis järjest lähenes. Süs läitis Arukask järsku lambi ja kitsas valgusvihus ta nägi kurnatud nägu ja ekslevaid silmi, mis hoidusid valguse eest kõrvale.

„Ei jõua enam joosta, konstaablihärra...“ lausus mees, istudes kadakapõõsas ja hakkas jälle lõõtsutama. See oligi saagimist meenutav heli.

„Miks te siis jooksete, kui ei jõua?“ küsis Arukask. „Hoidke südametunnistus puhas, siis pole vaja joosta“.

„Minu südametunnistus on puhas“, sõnas mees, otsides taskust piipu, mida hakkas täitma värisevi sõrmi.

„Nägin teid kuuske raiumas“, tähendas Arukask kuivalt.

„Mul on raiepilet, härra konstaabel.“

„Miks te jooksmata pistsite?“

Mees vaikis hetke, sai piibu põlema ja lausus siis ohates:

„Jah, miks ma jooksmata pistsin? Aga härra konstaabel, kui mul on see veres, et ma ei saa külmavereliselt näha mundrit...“

*

See kord Siugu-Kustas ei olnud tööpoolest metsavaras. Konstaabel mõtles, et miski asi ei lähe verre, kui ei ole vastavaid kogemusi, aga see oli ainult mõte ja sellest ei saanud kinni haarata.

Alles vastu hommikut jõudis Arukask koju ilma jõulukuuseta.

Kui kõik valmistuvad jõuluõhtule . . .

Sellal, kui kõik kodanikud valmistuvad jõulurõõmu ja rahu maitsemisele, kui kirikukellade helin kutsub kodanikke pühakotta unustama lõppeva aasta muresid ja hädasid ning vaikselt jõuluõhtu hardus täidab iga maja ja maanurka, üks osa kodanikke on endiselt valvel ja teenistusvalmis, et kaitseda ligemise julgeolekut, rahu ja vara.

Jõululaupäeva õhtul on kordnik endiselt postil, korrapidaja konstaabel jaoskonnas ja kriminaalist oma komissariaadis või valvealuses rajoonis. Pühade laupäev — nii erinev kui ta teistest päevadest ka ei ole, pole siiski päev, millal lakkaks igasugune kuritegevus, millal jääksid õnnetused tulemata ja hädad kaebamata.

Ei ole mõeldav, et lakkaks hetkekski töötamast meie kodanliku julgeoleku süsteem, et kordnikud lahkusid postidelt ja konstaablid jaoskonnadest, sulgedes enese taga ukseid pühadeks, et maitseada jõule „teiste ristiinimeste“ kombel.

Nende kutse kõrgesse eetikasse kuulub alaliselt tingimusteta valvelolek.

„Ma olen üheksa teenistusaasta kestel olnud viiel jõuluõhtul jaoskonnas korrapidajaks,“ jutustab konstaabel, kelle poole pöördusime usutluse saamiseks.

„Hommikpoolik jaoskonnas jõululaupäeval on nagu tavalisel päeval. Tuleb väita oma jooksuvaid ülesandeid, ning mõttele, et jõuluõhtuks ei saa oma perekonna juurde, jääb vähe ruumi.“

Umbes kella 2 paiku pärast lõunat jääb äkki jaoskonnas imeliselt vaikseks. Jõululaupäeva vaikne pärastlõuna on alanud. . .

Kell 2 suletakse ürid. On olnud ikka tavaliselt nii, et enne äride sulgemist teatatakse mõnest vargusest. On ju pühade eel liikumas inimesi, kes enesele tahavad võimaldada pühaderõõmu teiste inimeste kulul ja ilma rahata. Suures ostjate tungis ei jätku äriomanikul ega müüjal igale poole silmi ja mõnel ikka õnnestub midagi hõlma alla pista.“

„Ja „väsinud“ — kuidas on lugu nendega. . .?“

„Mõned üksikud viinaninad, kellel jõuluõhtust niisugune arusaamine, et keegi ei tohi neid eksitada nende jõulutundeis, peavad aasta pühaliikemal päeval kaotama ajutiselt oma vabaduse ja võtma ette tülika teekonna Laboratooriumi tänavasse, kust nad eest leiavad võrdlemisi valitud seltskonna, kes jõuludele läheb vastu segaste tunnetega. Suurem osa neist on inimesed, kellel polegi õiget kodu ega perekonda. „Väsinuid“ enam jaoskonda ei tooda — nad rändavad nüüd otse arestimajja.“

Kella kümneni valitseb jaoskonnas täielik rahu ja vaikus. Siis algab veidi „elavam tegevus“

— rahvas on tulnud kirikust koju ja algab jõulupuu all istumine küünlavalgusel Siin ja seal ollakse tulega ettevaatamatud ja tekivad väikesed kodused tulikahjud: kas on jõulupuu süttinud põlema või on võtnud mõne jõulupuulase riided tuld. Ruttab siis jaoskonnast kohale politsei ja priitsimajast lentsalk. Tavaliselt on aga tuli koduste vahenditega kustutatud ja tuletõrjel ning politseil tuleb tegevusse astumatult tagasi pöörduda. Akendel lipendavad veel vaid poolpõlenud kardinad, lahtisist ustest aetakse välja kibedat suitsu ja inimesed püüavad endid koguda endise jõulurõõmu juurde.“

„Kuidas on jõuluöö jaoskonnas?“

„Keskööni valitseb seal vaikus. Mõni kohusetruu mees jaoskonnas korraldab oma pabereid. Kuid — jõuluõhtu pole siiski kohane aeg tööks. Mõtted rändavad kuhugi mujale. Kusagilt teatatakse mingist kahlusest, mille tegelased kuuluvad põhjakihti. Lugu leiab lihtsa lahenduse, kord seatakse jalule ja politsei loodab õorahule. Keset sügavat keskööd heliseb telefon. Seekord ei midagi halba ega vihatavat: tundmatu kaaskodanik telefoni teise toru otsas soovib korrapidajale konstaablile häid pühi ja saab konstaabli poolt ka samasuguse õnnesoovi osaliseks. On ju liik niisuguseid inimesi, kellel politsei ka siis meeles, kui just midagi pole katki ega lahti, pole midagi kurta ega kaevata — või pahandada. Tunne, et kaaskodanikud sind meeles peavad, tõstab tublisti tuju. Kuid samas mõtled naisele, kes jõuluõhtul üksi kodus. . .“

Jõuluööl on telefoniteel õnnesoovijaid võrdlemisi rohkesti Et pole sugugi nii: seal karjastel väljal üks mure on käes. . .

Kell 9 lõpeb korrapidamine. Kirikukellade helin kutsub hommikusele jumalateenistusele. Väsinud ja magamata kordnik ja konstaabel sammuvad koju — nad on oma kohuse täitnud.“

Ka kriminaalassistendi jõuluõhtu möödub valveloleku tähe all.

„Meie laialdane tutvuskond koosneb peamiselt inimesist, kes püüavad profiiti lüüa kaaskodanike hoolimatusest, järelevalve puudusest ja erilist olukorrist. Ka jõuluõhtu on eriline olukord. Vanemad ruttavad lastega kirikusse, jõulupuule tuttavate või sugulaste juurde ja sageli jäävad jõuluõhtuks terved majad tühjaks. See on tere tulnud aeg vargaile. Allmaailm hakkab ennast liigutama. Siin ja seal saavad hilisõhtul koju ruttavad kodanikud halva üllatuse osaliseks: varas on käinud korteris ning teinud „puhta töö“. Ja kriminaalassistendil tuleb asuda ametisse,“ jutustab kriminaalassistent.

„Jõuluõhtul teostavad oma hariliku valvekäigu need kriminalistid, kelle valve alla on usaldatud teatav rajoon. Satutakse „jalutuskäigul“ mõne „tuttavaga“ kokku, siis kutsutakse üksteist vastastikku jõulupuule ning allmaailma tegelane samum võrdlemisi halvas tujus minema, kuna on veendunud, et valvet tema üle teostatakse ka sel päeval, millal teistele inimestele kuulutatakse jõuluevangeeliumi. Nüisugused kokkujutumised võtavad retsidivistil isu ära millegi üritamiseks ja tema „jõulurõõm“ on põhjalikult rikutud. Kuid mis saame meie sinna parata..?

On ju jõuluõhtul nüisugune aeg, millal kodanike tähelepanu maisilt asjult on juhitud pühadesse kõrgusisse. Kuid allmaailm on nobe seda arvestama ja ka meie arvestame seda. Mis tähendab see, kui meie eeldame kodanikes ettevaatlikkust, kui veerandtundi pärast kodaniku kodunt lahkumist murdvaras hakkab tööle oma muukraudadega? Meie kohus on olla valvel igal ajal ja igas paigas.“

„Kuid need kolleegid, kes kodus, saavad ometi maitseda jõuluõhtut..“

„Ka need kolleegid, kes jõuluõhtul kodus oma perekonna keskel, ei või sugugi kindlad olla, et neid järgmisel hetkel ei kutsuta telefoni juurde ega saadeta mõnele õnnetus- või kuriteokohale. Eriti võivad vahel teha tuska igasugused liiklemisõnnetused. Seda liiki õnnetuste jäljed on kiired kaduma ja seepärast tuleb rutata võimalikult kiiresti kohale.“

Vahel tuleb teha ka väikesed käigud allmaa-

ilmas. Kuski on tüli lahti puhkenud allmaailma meeste vahel — mis siis muud kui käik kohale, et — oma silm on kuningas! Muidugi on sellel käigul ka see mõte, et vaadata, kas „hoolealused“ on kõik ilusti „jõulupuu“ ümber. Kui mõni tuttav nägu on kadunud, siis on kohe selge, et mees on läinud „tööpuuduse“ vastu rohtu otsima.

Kus vähegi jõud kannab, pühitseb ka allmaailm jõule: verivorstid on platsis, viin ja õlu kah. Vaatad korra üle laua, ütled „häid pühi“ ja „head tervist“ ning sammud jällegi oma teed.

Osa kriminaliste veedab jõululauapäeva ja pühad maal, eemal oma perekonnast. Mõne roimalo selgitamine on mehe kannud Tallinnast võrdlemisi kaugemale ja sel puhul on kriminalist õnnelik, kui võib jõulud vastu võtta võõra jõulupuu all.

Need mehed, kes asutuse ruumes peavad veetma oma jõuluõhtu, püüavad seda teha nii mõnusa, kui see vähegi võimalik. Toome turult jõulupuu, küpsetame ahjus koorega kartuleid ja heeringaid paberis ning küll on hea.

Muidugi arvate kah, et kuidas siis „ilma“ või nii..?

Ikka ilma! — teenistuskord on teenistuskord ja jõuluõhtu ei paku siin mingit erandit.“

„Kas pole meeles midagi tähelepandavat oma pikast teenistusajast?“

„Ei tea nüüd midagi erilist — kui vahest nimetada seda asjaolu, et ühel uueaasta päeval ei tehtud ühtki avaldust. Järgmisil päevil aga viskas jällegi nagu kapaga..“

Lühike ülevaade

V. Kivimäe

Võru politsei ja selle omaorganisatsioonide arengust ning tegevusest

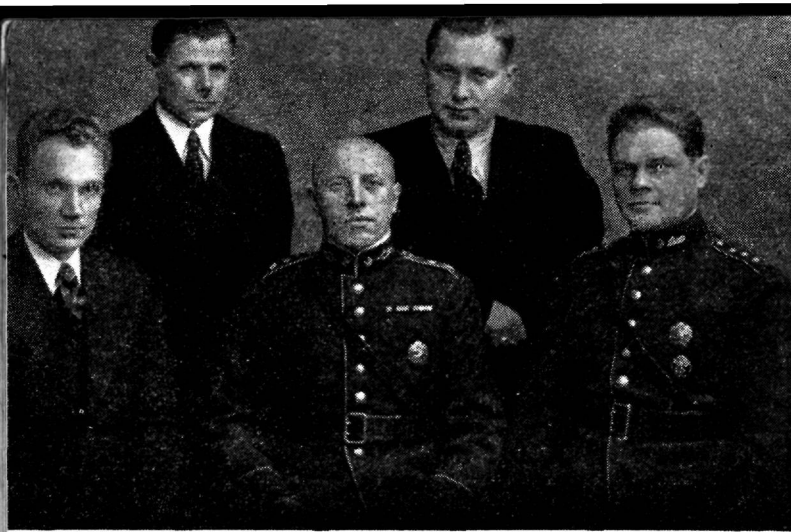
1. detsembril s. a. pühitses Võru politsei oma 20. hällipäeva. Riigi ja rahvaste elus ning ajalooliselt ei ole 20 aastat eriti pikk aeg. Üksikisiku ja organisatsiooni elus on 20 aastat aga küllaltki pikk ja tähelepanu vääriv vahemik, eriti veel siis, kui nimetatud ajastu hõlmab selle isiku või organisatsiooni sünni, üleskasvamise ja arenemise elamused ning valud, seda enam põhjusel, et vastavalt meil kehtivale korrale ja harjumusele jõuame 20-aastaselt meheikka. Eelesitatud põhjusel vägagi tähtsal — 20. verstatulbal pisut peatudes, heidame korraks pilku nimetatud politsei ja selle omaorganisatsioonide sünni- ning kujunemisajastusse, tehes sellest lühiülevaate niivõrd, kuivõrd seda võimaldavad säilinud andmed ja kasin politseimetniku vaba aeg.

Nagu mujalgi, nii teotses Võruski tsariaegse politsei otsese järglase ja praeguse meheikka jõudnud politsei esimese eelkäijana Vene aj. val. määruse kohaselt meie maa- ja linnaomavalitsuste ning seltskondlike organisatsioonide esindajate koostöö viljana moodustatud rahva miilits, kes

vaatamata valitsevaile raskusile ja kitsendusele on korra säilitamiseks loonud küllalt võimsa ja tunduvalt vääriva korraldusliku koostise, kes säilinud andmeil on seisnud, vastavalt tolleaegsele nõudeile, oma ülesannete kõrgusel. Esimeseks Võru maakonna ja linna rahva miilitsa ülemaks ja organiseerijaks valiti eeltähendatud omavalitsuste ja organisatsioonide esindajate poolt 7. märtsil 1917. a. tolleaegne 2. Võru Ülema Talurahva Kohtu eesistuja Martin T a e v e r e.

Hilisema organiseerimise ja korralduste kohaselt eraldati linna ja maakonna miilitsavalitsused, kusjuures M. Taevere jäi Võru maakonna miilitsa ülemaks, kuna linna rahva miilitsa esimeseks ülemaks nimetati Viktor N e u m a n n (praegu K/Ü. Tähe ärijuht) ja abiks Kristjan V i s n a p u u. Hiljem, kui V. Neumann oma soovil miilitsaülema kohalt lahkus, nimetati linna miilitsa ülemaks senine abi Kristjan V i s n a p u u ja temale abiks Villem T e e t s (praegu krim.-assistent Tallinnas).

Pärast Saksa okupatsioonivägede lahkumist

Võru Politseiametnike Kogu juhatus

1918. a. novembris asusid kohapealsed omavalitsused Eesti omariikliku korravalve moodustamisele ja ellukutumisele selles ulatuses, kuivõrd seda võimaldas uuesti pealetikkuv enamline võim ja vägivald.

Vaatamata raskusile kutsuti 1918. a. novembri lõpul ja detsembri algpäevil Võrus uuesti ellu maakonna miilits, kusjuures esimeseks omariikliku maakonna miilitsa organiseerijaks ja ülemaks kutsuti Rudolf S i m m, kes asus uuesti miilitsa ametkonna organiseerimisele ja kujundamisele, kusjuures talle abiks nimetati juba varem linna miilitsa ülema abi kohal teeninud Villem Teets.

Asutava Kogu poolt antud Politsei korraldamise seaduse alusel asendati miilitsaasutused maakonna ja linna politseiga, kusjuures viimane oli allutatud maakonna politsei ülemale. Esimeseks Võru maakonna politsei ülemaks nimetati Siseministri poolt senine maakonna miilitsa ülem Rudolf S i m m. Maakonna politsei ülema abidena tegelesid V. Teets, V. H ö b e (praegu abikomissar Valgas), M. V a t t e r ja V. S i h l e.

1925. a. sügisel kehtima pandud Politseiasutiste kujundamise määruse alusel nimetati senine maakonna politsei ümber Võru-Petseri prefektuuriks. Esimeseks prefekti kohustetäitjaks nimetati senine maakonna politsei ülem R. S i m m. Alates 1. apr. 1927. a. nimetati uueks prefektiks ja asus nimetatud prefektuuri juhtimisele Viktor R o t e n b o r k-Roovere (praegune Tartu-Valga prefekt), Viimane nimetati juba sama aasta lõpul Tallinna-Harju prefektiks ning uueks Võru-Petseri prefektiks nimetati senine abiprefekt Johannes G n a d e n t e i c h.

15. veebruaril 1932. a. likvideeriti Võru-Petseri prefektuur ja selle asemele loodi uus Petseri-Võru prefektuur prefekti asukohaga Petseris, millisele asutusele allutati ka Võru välispolitsei asutused. Uueks Petseri-Võru prefektuuri prefektiks nimetati senine abiprefekt Albert Lapmann-Ladva (praegu Viru-Järva prefekt), kes hiljem nimetati Lääne-Saare prefektiks, ja uueks Petseri-Võru prefektiks nimetati senine Narva prefekt Roman Pavian-Kard, kes tänaseni juhib nimetatud prefektuuri.

Võru kriminaalpolitsei alustas oma tegevust 1. nov. 1919. a., millal kriminaalpolitsei Võru osakonna esimeseks ülemaks ja organiseerijaks nimetati end. linna miilitsa ülem Kristjan V i s n a p u u, kes kohal asus kriminaalpolitsei osakonna organiseerimisele ja oli nimetatud osakonna ülemaks kuni 20. nov. 1922. a., millal oma soovil lahkus osakonna ülema kohalt. 20. nov. 22. a. kuni

1. okt. 23. a. oli osakonna ülema kohustetäitjaks senine kr.-ametnik B. E r l e r.

1. okt. 1923. a. nimetati uueks osakonna ülemaks senine Petseri punkti ülem Gustav Z e i s i g, kes hiljem nimetati kriminaalpolitsei Narva osakonna ülemaks, kuna Võru osakonna ülemaks nimetati senine Narva osakonna ülem Albert F r e i b a c h. Uhes maakonnapolitsei ümberkujundamisega prefektuuriks nimetati ka kriminaalpolitsei osakonnad kohtadel kriminaalkomissariaatideks ja nende juhid kriminaalkomissarideks. 1. juulil 1934. a. lahkus komissar Freibach tervislikel põhjusil teenistusest, minnes pensionile, ja ajutiselt täitis komissari kohuseid Võru sama komissariaadi vanem-assistent Julius E n n o k (praegu Mustvee jsk. pol.-komissar). 8. okt. 1934. a. nimetati Võru kriminaalkomissariks senine Petseri kriminaalkomissar Kaljo R a a g, kes tänini juhib nimetatud komissariaati.

Võru poliitiline politsei alustas oma tegevust 1. juulil 1920. a., kusjuures komissariaadi asukoht oli algul Võru linn. Alates 1927. a. novembrikuust viidi komissariaat üle Petserisse, kus praegugi asub, kuna Võrus teotseb vanem-assistent vastava ametkonnaga. Poliitilise politsei komissariaadi juhiks on praegu komissar R. T ä h t ja Võru ametkonna juhiks, alluvusega Petseri komissariaadile, vanem assistent Johan M ä g i.

Politsei seltskondliku ja omaabi organisatsioonidena on tegelnud ja tegelevad järgmised organid:

Esimesena kutsuti ellu Võru Politsei Spordiring, asut. 10. sept. 1927. a. Spordiringi ellukutumise mõtte algatajaks oli tolaegne Võru-Petseri prefekt V. Roovere.

Omaabi ilmelise organisatsioonina kutsuti 1928. a. ellu Võru Politseiametnike Laenu-Hoiukassa, kes tegeles peamiselt liikmeskonna omaabi eesmärkide ja ülesannetega kuni 1933. a. kevadeni, millal see likvideeriti tingitult kehtimahakanud uuest krediitasutuse seadusest. Samast ajast alates moodustati ka spordiringi juurde omaabi haruna „omavaheline toetuskassa“, kes oma ülesandelt jätkas likvideeritud laenu-hoiukassa tegevust. Teiste spordivahendite hulgas muretsetes ring enesele raadio- ja fotoaparaadi, sõudepaadi, supelmaja ja rea teisi väiksema väärtusega spordi- ja meelelahutuse vahendeid. Sissetulekuid sai ring peamiselt korraldatud pidudest, loteriidest, liikmemaksudest ja mõningaist toetusist. Spordiring lõpetas oma tegevuse, andes om varad kui ka ülesanded üle praegu teotsevale Politseiametnike Kogule, kes jätkab vastavalt oma põhikirjale Võru politsei seltskondliku meelelahutuse ja omaabi ülesandeid. Praegu on Kogul 74 tegev- ja 3 toetajaliiget. Kogu allharudena teotsevad praegu Kultuur-, Laske- ja Spordisektsioonid ning „Abiandmiskassa“.

Juubeliaastal juhib Kogu tegevust viieliikmeline juhatus koosseisus: esimees Võrus jsk. pol.-komissar J. T i l l i n g, abiesimees kriminaalkomissar K. R a a g, laekahoidja pol. pol. vanem-assistent J. M ä g i, sekretär krim.-assistent V. K i v i m ä e ja juhat. liikmena Antsla jsk. politseikomissar J. V a i n u r a. Revisjonikomisjoni esimeheks on Põlva jsk. politseikomissar J. V i i k m a a.

Säilinud andmeil on 20 a. vältel ametikohuste täitmisel surma saanud järgmised kaasvõitlejad: enamlaste veretöö läbi 1. aprillil 1919. a. Rõuge valla vanem-militsionäär Osvald J a n t r a, mõrtsuka kää läbi 18. märtsil 1922. a. Koiola valla rajooniülem August Jallai ja 26. veebruaril 1925. a. Vastseliina valla rajooniülem Jaan S u l g.

Uhes asutustega pühitses oma 20 aasta juubelit Fr.-vanem-assistent Juhan J u u r u p.

MEILT JA IDAMAILT

Sügisene kunstihooaeg Tallinnas

Tänavune kunstihooaeg algas teisiti kui tavalliselt, nü avati Sihtkapitali sügisnäitus alles 12. nov. Teisest küljest on see süiski kas ajutine või lõplik tagasipöördumine selle korra juurde, mis loodi just 10 aastat tagasi, tookord Kristlike Noortemeeste Ühingu ruumes korraldatud üldise Sihtkapitali näituse kaudu.

See tänavune kunstihooaja eelöitseng algas kahe teineteisele järgnenud mööblinäitusega, esimene ühe vanema, teine värskema mööblifirma poolt. Seda laadi näitused ei tarvitse kunagi karta küllastajate puudust; osavõtt on kindlasti seevõrd elav, et odavale sissepääsule vaatamata kulud on enam kui tasutud — lisaks veel müügi ja tellimiste profiit. Nii katsed luua eesti stiili, kui esitatud standardmööbli näited näitavad, et see ala vajaks nii kunsti kui praktilisuse seisukohast suunamist. Mööblipuu nikerdamisest või kallite puulükkide juurdeliimimisest ei aita kauni mööbli loomiseks ja mööbliesemete õigenurkseks või ümmarikuks sirceldamisest ei piisa nende otstarbekaks muutmiseks.

Mul pole teada, kuidas suhtub mööbliesemete ja kudemise kutseorganisatsioon säärast liiki näitusesse, kuid rakenduskunstnike organisatsioon Raku peaks oma näitusile juurdepääsu küll nii organiseerima, et laiemale hulgile need näitused võiksid pakkuda tõesti eeskujusid enam, kui seda, mis annab tavaline näitus-mess.

Kolmandaks kodusisustusnäituseks oli paari-päevane gobeläänikavandite näitus ehk täpsemalt nn. ebaõnnestunud gobelääni võistluse tulemuste näitus. Kuigi jury koosseis oli ette teada, oli jury otsus siiski üllatuseks. Ehkki kõlbmatuiks tunnustatud kavandite näitus pidi avalikkusele tõendama, et jury otsus — auhindu mitte välja anda — oli põhjendatud, jäi näitust külastanute mulje, et see otsus vormiliselt ei taha olla enam põhjendatud kui sisuliselt. Kui võrd sarnane jury eri arvamusel jäämine soodustab üldse võistluste korraldamist, on küsitav, pealegi kus võistlevaid kavandeid oli 24, seejuures ligikaudu pooled olid kõigiti teostatavad.

Nüüsi juba neljanda rakenduskunsti näituse sel hooajal tuleb võtta näitust „idamaa kunst ja vaibad“. Kuigi peatähelepanu oli pühendatud vaipadele, ei olnud korraldajail siiski võimalik näitust nimetada vaibanäituseks, kuna teiste esemete osatähtsus väljapanekute seas oli küllalt oluline. Väljapanekute seas leidis esemeid, mida raske on painutada rakenduskunsti mõiste alla.

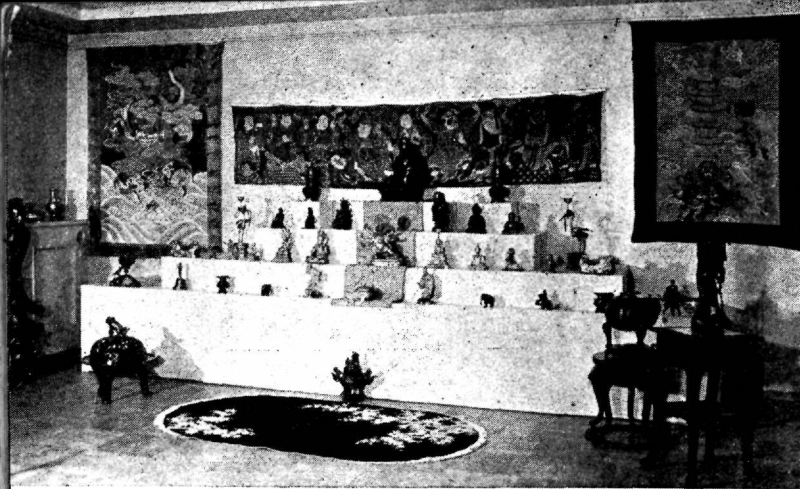
Näitus oli jagatud järgmistesse osakondadesse: Hiina ja Jaapani, India, eriti Jaava, Ees- ja Kesk-Aasia, viimane hõlmas alaosakonnad Kaukasias, Pärsias, Turkmeenias ja Türgi-Anatoolias; lisaks sellele ehtsale idamaale oli seal kogu meie omatööstuse sõlmitud vaipu idamaa motiivil.

Kuna see oli vaid esimesi katseid avalikkuse ette tuua meie suurte ja väikeste kogujate idamaa aardeid, pakub kataloog kahjuks ebatäieliku ülevaate esitatust. Igatahes on selle näitusega astunud süiski suur samm edasi ülevaate saamise sihis — mida leida sel alal meil erakätes, sest avalikes kogudes on teatavasti vaid mõni üksik ese ja seegi kõige juhustlikumat laadi.

Muidugi mõista on säärasel seltskondlikul ettevõttel, nagu seda oli ülalmainitud näitus T. K. N. N. Ühingu korraldusel, enam kõlapinda, kui mingil muinsuskaitse loetusel, mida igal juhul võetakse ja sageli õigustatult umbusuga, kuna sel alal meie süsteem pole veel välja kujunenud. Igatahes kogu näituse kestel tuli lisaks uusi väljapanekuid. Arvuliselt suuremate kogu-

Türgi-Anatoolia ja Hiina-Jaapani osakond

Hiina-Jaapani ja India-Jaava osakond

de omanikud on enamalt jaolt inimesed, kes pikemat aega elanud, töötanud idamail, nende kogud on ka oma väärtuselt tasapinnalised, täh. need on vabad turistikaubast ja „idamaa kunstist made in Germany“, milliseid asju figureerib sageli aukohal nende kogudes, kes lähemat aega viibinud idamail. Kuid ei tarvitse siiski liialt muia-ta, sest asjatundlikku nõu sel alal meil saada on võimatu, puuduvad asjatundjad. Selle ala teadlikemad kogujad on enamikus ka kindla ettevalmistuseta ja väheste kogemustega — nende kogud on korjatud sageli nelja tuule kantud. Peale päris eesti kogude oli tõhusaks lisaks näitusel ka mõningaid diplomaatkonnast kogujate esemeid. Võib-olla, et olemas olevate idamaade esinduste kaudu oleks võinud hankida veel eksponaate, kuigi näitusel praeguses koosseisus oli võib-olla pigem ruumi puudus, oleks väljapanekute süstemaatilikkus nii olnud enam tagatud.

Muidugi mõista väärrib näitus sarnaselt meie oludes, nagu see toime tuli, korraldajaile palju tänu. Ühtlasi tohiks see üritus tuua meie muuseumi tegelasi mõttele, arvestades nende oma kogude puudulikkust, korraldada ajutisi erinäitusi erakogude toetusel. Meie kunstimuseumi ehitus on küll käsil, kuid enne

1943. a. on vähe lootust selle avamiseks. Viis aastat on liiga pikk aeg vaid ootamiseks. Kas poleks praegu aeg tuua süsteemi ka muuseumi-asjandusse, praeguste tehniliste võimaluste piires, sest spetsid ei teki üle öö esindushoone valmides, ka neid tuleb ette valmistada.

Hiina ja Jaapani osakonnale sissejuhatav sõna on Julius Genss'ilt, kelle kogudest on esitatud hulk esemeid. Sõlmitud vaipu, mis muide moodustasid näituse kandvaima osa, on selles osakonnas vaid kaks ja nimelt hiina vaipa. Need vaibad sarnlevad nii vähe kui võimalik omataolistega meile lähedasemalt idamailt. Teiste ideaaliks on sädeleda — hiina rahu ja selgust.

Muide oli hiina tekstiili terve kogu, esitades hästi selle vana maa kanga- kui ka tikanduskunsti. Vähem ülevaadet andev oli jaapani kogu tekstiile, nii ei lasknud väljapanekud ennast grupeerida sarnaselt, et mõlema naabermaa ühise joone kõrval olnuks igakülgselt mõistetav nende suur erinevus.

Lakk- ja puutööde, elevandiluu, keramik ja portselani alal oli nü mõndki huvitavat ja ühtlasi juba enam võimalust jälgida sarnasuse ning veel enam erinevuse momente nende kahe rahva kunstis. Ma siiski omistaksin vähem tähtsust hobusele 7. sajandist, kui reale suursugusele hiina portselanesemele, mis pretendeerivad vähemalt 1000 aastat vähem vanad olla, mis seejuures on meile aga hulga mõistetavamad oma lihtsuses ja aitavad mõista ka tänapäeva selle ala võimalusi, mida ei anna kaugeltki portselani peensust iga hinna eest rõhutavad tooted, millisest liigist oli mõndki väärtuslikku näitusel.

Hiina metalltöid ja kogu kultusesemeid oli osalt küll rakendus-kunsti valda kuuluvad, osalt puhtkunstilise väärtusega, nagu mõningaid näiteid maali ja graafika alalt. Siiski olid need buddakujud vägagi vajalikud sillaks hiina-jaapani kunsti juurde.

India, eriti Jaava osakonnale sissejuhatatus kataloogis on pr. Anne Krebsbachilt, kes ise pikemat aega kohal elanud ja kellelt suurem osa selle osakonna väljapanekuid. Suur kogu peamiselt batikese-meid andis meile selge pildi selle tehnika iseloomust, mis aastail pärast maailmasõda oli kõikjal levinud ja mis oma haripunktil suutis meile sisendada küllalt umbuskule selle tehnika vastu. Esitatud kogu batikese-meid inspireerib aga vastuoksa pigem uuesti katsetamisele sel alal. Nn. tritikteenikas riided lähenevad enam tolele mõistele, mida meile andis Euroopas aklimatiseeritud batik.

Malai kullasepa ehted, mis moodustasid väga terviklikult mõjuva vitriini, nõuavad kahtlemata väga palju eelteadmisi nagu iga pisi-kunst. Võib-olla, et seda laadi loomingu omapära põhiloomus seisneb just mõningas tööpeensus-akrobaatikas, kui nü võib öelda ä la hiina mitmekordsete õneskuulide kohta. Meie aga ilma eelteadmisteta leiame küllalt põhjust tehnikapeensususe kõrval imetleda nende kaugete kullaseppade vormimeelt ja rütmitunnet nendes kettides ja keedes.

Ees- ja Kesk-Aasia osakonnale eessõna kataloogis on näituse üldkorraldajalt pr. Edith Käärrikult. Selles osakonnas domineerivad vaibad. Põimitud vaibad on esitatud mõningate heade eksemplaride kaudu, näiteks geomeet-

rilise vaheldusrikka mustriga Djidjimvaip (53) oli näituse väljapanekuis ülekaalukalt süiski sõlmitud vaipu.

Pole midagi ette heita, et asjasse pühendamatu küllastaja tähelepanu köitsid kõigepealt lõuna-pärsia siidvaibad. Esitatud oli siin haruldaset kauneid ja suuri eksemplare nn. Kirman ja Kašan vaipu. Et seda liiki head eksemplarid moodustavad meie oludes väikese varanduse, see aina köitis laiemate hulkade tähelepanu. Mustreilt oli siidvaipade kogu kahtlemata väga mitmekesine. Tüüpilisemate medaljonvaipade kõrval oli vaipu küpressimotiiviga, loomamotiiviga, vaasimotiiviga, lillelisi ja lõppeks nn. pulmavaip roosidega, mis muide küündis õige lähedale meie väikekodanlikele maitselaadile.

Suure näitussaali vastasseina olid grupeeritud põhja-pärsia mosaiikmuustrilised villased vaibad. Esimesel pilgul võis see kogu tunduda palju monotoomsemana juba mustrite laadilt, lisaks jämedatoimelistena võrreldes siidvaipadega, kuid lähemal vaatlusel pidi küll tekkima sümpaatiat nii mõnegi haruldasema siin esitatud eksemplari vastu. Juba väike rohekas Feraghana-Semah-vaip (25) võinuks olla heaks eeskujuks meie „idamaa vaipade“ meistreile saksa müstri-mapi eeskujude asemel, või jälle omapärane kompositsioonilt punasevöödilise Seumah-vaip (27) ja toonilt suursugune vana Vana-Myra (24).

Türgi-Anatoolia vaipade kogu oli vähema ulatusega, sest esitatud oli enamikus vaid ühelt kogujalt, siis mõjus väljapanek õige terviklikult. Siidvaipadest mainiksin vähem peenet kompositsioonilt ja värvilt huvitavat vaipa Kaisarist linnumotiividega (49). Tehnilist erilaadi esitas väike, jäme Pergama-vaip (52).

Turkmeenia vaibad olid esitatud mitte vähem hästi. See on peatükk omaette, ühelt poolt on neile lähedased põhja-pärsia mosaiikmuustrilised vaibad, kuid oma napi värvivaliku tõttu käivad need täiel määral oma rada. Ühtlasele joonele vaatamata nimetan siin mõningaid. Kõigepealt Buhhara (35), Jomud (39 ja 38), Pendi ukse- ja palvevaipu (eriti 42) ning lõppeks Pendi tšovaal-seinakott.

Oleks ülekohtune mainimata jätta meie oma vaibatööstuse saavutusi, kuigi tee, mis siin seni on käidud, vajaks revideerimist.

Kui Väike-Aasiast kodumaale opteerunud kreeklaste kodus arendavad edasi türgi vaibatööstuse traditsioone, siis on see kõigiti seal arusaadav, mitte aga meil. Võttes veel konkreetsemalt revideerimisele neid saavutusi, mis meil sel alal olemas, siis tuleb selle „idamaalises“ puhul otse protesteerida. Seni kuni see ala oli vaid siin asjaarmastajate huvipiirkond, ei saanud siin seada tõsiseid nõudeid, nüüd aga, kus on tekkinud juba suuremaid tööstuslikke ettevõtteid sel alal, peaks ühelt poolt nõudma tehniliselt kõrgemat kvaliteeti, teiselt poolt aga kavakindlust maitse seisukohalt. Tõsi küll, õju. „Kodukäsitöö“ ei ole seni üldse midagi teinud sõlmetehnika arendamiseks ja nüüd oleks ülim aeg osatähtsuse võtta kunstilise külje suunamine sel alal oma lähemate ülesannete kavasse. Loodetavasti siis selle ala eratööstused rakendavadki tööle kunstilisi nõuandjaid ja hakkavad kasutama algupäraseid kavandeid.

*

Puhtkunsti alal on annud sügishooaeg Tallinnas kaks näitust: Eduard von Gebhardti mälestusnäitus tema 100 aasta sünnipäeva puhul ja praegu avatud Sihtkapitali sügisnäitus.

Gebhardt on kahtlemata balti-sakslaste ainuke suurem nimi kujutava kunsti alal, kuigi tema osatähtsus on vaid läinud sajandi saksa maalikooli piires mõnevõrra oluline. Isegi Düsseldorfis maalikooli piires on tema looming vaid osaliselt suunava tähtsusega. On kõigepealt saksiaste eneste poolt sageli rõhutatud, et Gebhardt on kõigele vaatamata tugevalt olnud seotud kogu eluaeg oma sünnimaaga, et eesti talupoja tuubistik on talle pidevalt olnud materjahallikaks oma piibliteemaliste ülesannete täitmisel, et edasi koguni sageli tema kompositsioonide taustana vilksatavad fragmendid Eesti maastikust, sama kui tema vankrid on sageli meie talupoegade redelvankrid ja hobuste rakendus meie loogaga rakendusviis.

Kõik see peab kahtlemata paika, kuid veel rohkem see teeb meile mõistetavaks, miks see produktiivne ainulaadsete võimetega balllane süiski ei jõudnud välja üldeuroopalise kaaluga omaaja kunstnike ritta. Ekslik oleks otsida selle põhjust tema usulisest teemadest. See raugaeani loomisvõimeline kunstnik oli üksik nähe balti-saksa kunstitraditsioonitus ühiskonnas ja just mitte midagi muud, kui see kunstilise traditsiooni puudus, see vajaliku kõlapinna puudus oma tööisel kodumaal Eestis oli ja on siit võrsunule ülesamatuks tõkkeks nende arenemisele. Ja nii imelik kui see on, oli Gebhardti kunstniku isik virgutuseks nii mitmele eestlasele, viies nii mõnegi koguni jalgsi Düsseldorfis — balti-sakslaste ridadest aga ei tekkinud ainsatki, kes oleks selle balti-saksa maalikunsti pioneeri jälgedesse astunud.

Seda kunsti traditsiooni puudust balllaste juures ilmneb ka selgelt Sihtkapitali sügisnäitusel, kuhu juurdepääs on teatavasti kõigile Eestis töötavatele kunstnikele vaba. Kuna iga näitus toob elevust meie oma debütantide poolt, kannab saksa vähemuse esitus nii noorte kui vanade oma ikka sama ilmetuse pitselit.

Seepärast on osalt arusaadav ka mõningate meie kunstikaugemate ringkondade seisukoht kõige isikupärase vastu. Ja võib-olla käesolev sügisnäitus on just seepärast ka teeninud samade ringkondade erakordset kiitust, et esitatud kahe ja poole saja töö seas on subjektiivsema käsitluslaadiga töid suhteliselt vähem. Võttes üksikuid autoreid, siis on paljudel töid, mis märgivad edusamme, kuid seejuures on arvuliselt ülekaalukalt esitatud see osa kunsti, mis kõigepealt taotleb kodukaunistamise ülesandeid. See põhimõtteline tagasimine laiemas ulatuses kunsti arenemisele aitab kahtlemata parandada kunstnike majanduslikku olukorda, kuid vaevalt, et sarnaselt saavutatud hoogu kasutatakse kunsti arenguks. Omal ajal teatri alal saavutatud järsk pööre, mis tõi publiku teatrisse, saavutati kahtlemata kontsessioonide tegemisega publikule. Mis alandatud hindadega etendusisse puutub, siis ei või nende vastu midagi olla, ka ekskursioonide korraldamine kunstinäitusele on tulnud asjale kasuks. Küll aga pole rahvatükkide ja kergete komöödiade repertuaari võtmine võrreldav „mõnusa teemaastikkude“ esitamisega. Repertuaari muutmine ka vastupidises suunas on võinud sündida nii öelda valutult. Kergemate-

Mälestusi Eesti politsei algpäevilt

1917. a. mais Vene sõjaväe teenistusest vabanes Tartu maakonna miilitsaülemale kantselei registraator-raamatupidaja koha.

Esiolgu täitis miilitsaülemale kohuseid maakonna komissar H. Priimägi ja teda abistasid kaks miilitsaülemale abilist: eestlasest üliõpilane A. Ott ja vene rahvusest Iv. Beljajev. Viimane kuulus sotsiaalrevolutsionääride parteisse aktiivse tegelaseks ja oli hea miitingu-kõnemees. Siis oli igasuguste „nõukogude“ ajajärk ja neid leidis igas asutuses, ettevõttes jne. I. Beljajev organiseeris ka miilitsaametnikke ning -teenijaid ja selle tulemusena kutsuti ellu „Tartu Maakonna Miilitsaülemale Kantseleiteenijate Nõukogu“. Üldse sõbrustas I. B. kõigi ametnikega ja lõi seega enesele soodsa õhkonna. Samal ajal A. Ott suhtus ametnikesse üleolevalt ja tema vastu tekkis varsti opositsioon, mida tasapisi õhutas I. Beljajev. „Nõukogu“ otstarve ja I. Beljajevi käitumise motiivid selgusid alles siis, kui H. Priimägi loobus miilitsaülemale kohuseist.

Maakonna miilitsaülemale kohale kandideerisid nüüd nii A. Ott kui ka I. Beljajev.

Kindlad šansid koha saamiseks olid A. Ottil kui eestlasel ja õigusteaduskonna üliõpilasel. Kuid tema asi nurjus miilitsateenijate nõukogu vahelise segamise tõttu. I. Beljajev kasutas „nõukogu“ oma huvideks: Ühel päeval kutsuti miilitsaülemale kantseleiametnikud ja teenijad koosolekule seiskohale võtmiseks miilitsaülemale kandidaatide suhtes. Eelkirjeldatud põhjusil poolehoid kaldus I. Beljajevile ja koosolek võttis vastu resolutsiooni, et A. Otti kandidatuur ei ole vastuvõetav ja et nõukogu omalt poolt toetab I. Beljajevi kandidatuuri. Vastava resolutsiooni aitas koostada I. Beljajev ise, ärakiri saadeti Tartu Maakonnavalitsusele ja tulemuseks oli viimase miilitsaülemale määramine. Enesestmõistetavalt kannatasid selle tagajärjel meie huvid. Tol ajal toimus asjaajamine vene keeles ja kantseleis teenis paar umbkeelset vene rahvusest ametnikku. Miilitsaülemaleks valitud I. Beljajev pursis vaevaliselt eesti keelt.

Tol ajal poliitilised lained lõid kõikjal kõrgele ja pole siis ime, et ka miilitsaülemale kantseleis elavalt arutleti poliitilisi küsimusi ning nende üle omavahel vaieldi.

Kui enamlased pääsesid võimule ja maakonna miilitsaülemale kantselei üle võtsid, siis selgus, et ka meie hulgas oli enamlaste agente. Kui kohaliku täidesaatva komitee poolt uueks miilitsaülemale määratud keegi Jakobsoni nimeline isik asus kohale, oli ta agentidelt miilitsaametnikke suhtes hankinud informatsiooni, mille tulemuseks oli minu kui „töölisvalitsuse huvidele mittevastava isiku“ ametist vabastamine, arvates 1. veebruarist 1918. a.

Kui Saksa okupatsioonivägede saabumise eel Tartus langes enamlaste võim, muretsetes maakonna miilitsaülemale abi A. Ott kohalikust Eesti polgust mõned koormad sõjapüsse, mis laiali saadeti miilitsaülemale kantselei kaudu Tartumaa valdadesse.

Neist osa osutus kasulikuks, kui sügisel uuesti asuti Eesti väeosade moodustamisele ja neile relvade hankimisele.

Novembris 1918. a. Saksa okupatsioonivõimu langedes olin mina endisist miilitsaametnikest esimesena kohal ja maakonna miilitsaülemale kantselei sekretärina asusin asjade korraldamisele ühes paar päeva hiljem kohale ilmunud miilitsaülemale I. Beljajeviga. Kuna okupatsioonivõimude poolt kogu vene tsaari- ja Kerenski-aegse maakonna miilitsa asjaajamine ning varad olid laiali veetud või hävitatud, siis tuli kõigega algusest peale hakata. Kadumaläinud mõõbli ja asjade otsimisel leidsin muide ühes okupatsiooniaegses asutuses ka maakonna miilitsaülemale kuuluva vene- ja ladinakeelse tähestikuga kirjutusmasina, mis algul tunduvalt kergendas asjaajamist. Maakonna miilitsaülemale kantselei teenistusse astusid endised ametnikud: pr. E. Bundt, L. Haugas, A. Sarap, K. Juht, E. Mauer, J. Anslang, J. Mägi j.t. Algas asjaajamise ülevõtmine okupatsiooniaegseilt kihelkondade eestseisjailt ja teisilt politseiametnikelt ning valdadesse uute vanemate militsionääride määramine. Kogu asja korraldamisele aitas kaasa asjaolu, et olin teeninud juba kauemat aega veneaegses Tartu maakonna politseis ja seetõttu olin kohalike otudega hästi tuttav.

Miilitsaülem I. Beljajev püüdis oma kantseleisse palgaliselt kohtadele võtta mitmeid oma parteikaaslast. Viimaste hulgas oli keegi Kangru nimeline isik, keda ta kavatses upitada miilitsaülemale abilise kohale, siis hilisemast ajast kommunistliku tegelaseks tuntud Hans Heidemann ja veel kedagi pahempoolsete vaadetega tuntud poliitika-

le asjadele lisaks on toodud ikka ka väärtuslikke ja teater pole seepärast paugu pealt tühjaks jäänud, kuid Napoli vaadetele, Veneetsiale, sügiskullale ja berberlannadele ühe ja mitme looriga, ning nukrutsejale, rannamotiividele kaluritega ja ilma, või naissportlaste ja auväärt habemetega tegelaste portreedele jääb koht mitte ainult üksiku mälestuses, vaid aukoht kodudes. Kui lisaks kunstilisile kalendreile hakatakse propageerima ka kalendrikunsti, siis ei ole kaugelki üle öö võimalik lavastada sekka üks teissugune näitus sama rohke publiku osavõtul. Kas ei oleks kodukaunistamise hoog töö kõrval vaja luua olukorda, mis soodustaks ka kunstikultuuri arengut ja selle kandjaid, sest eilsetelt „maaperemeestelt“ — baltlastelt — polnud meil midagi pärida sel alal. Publiku tee Kunstihoonesse paistab rajatud olema, kas ei oleks õige suurparaadide kõrval juhtida publikut üksikunstnikule ja selle kaudu kunstile enesele lähemale. Kunstihoone ümberehitus peaks teostuma nii, et loodaks ruume vähemaiaks üksikautori-näituseks, säärane ümberkorraldus oleks hõlpsalt teostatav Kunstihoone III korral.

tegelast. Selline asjaolu ei meeldinud teisile miilitsametnikele ja kutsus neis esile umbusalduse I. Beljajevi vastu.

Maakonna miilitsa organiseerimistöö oli täies hoos, kui 21. dets. 1917. a., reede õösel vastu laupäeva, meie kaitsejõud olid taganenud Tartust, ilma maakonna miilitsaülema sellest informeerimata. Laupäeva hommikul tööle asudes selgus, et Tartus oli võim läinud üle kohapealseile kommunistidele. Viimaste esindajad ilmusid hommikul miilitsaülema kantselesse, teatasid võimu ülevõtmisest ja käskisid kõigil ametnikel jääda oma kohtadele ja edasi töötada.

Laupäeva õhtuks kutsuti Tartu raekotta kokku koosolek kohalikest tegelasist Täidesaatva Komitee moodustamiseks. Sel puhul miilitsaülem I. Beljajev korraldas jälle oma kantselei ametnike ning teenijate koosoleku, et viimaseilt hankida volitus raekojas peetavast koosolekust nende esindajana osavõtmiseks, lubades järgmisel päeval tulla kantselesse, meid informeerida koosoleku käigust ja anda direktiive edaspidiseks tegevuseks.

Pühapäeval olime kõik kohal, kuid kes jäi tulemata, oli miilitsaülem I. Beljajev. Viimase ilmumata jäämine hämmastas kõiki ning asetas meid täbarasse olukorda, sest ootasime juhtnõore, kuna vahepeal olid Vene kommunistlikud väeosad vallutanud Tartu linna. Mäletatavasti käisin koos mõne kaasametnikuga linnas olukorrast ülevaadet hankimas ja sattusin raekoja esisel platsil peetavale miitingule: keegi kommunistlike vägedega sissemarssinud vene komissar pidas Manteufeli maja rõdul rahvale kõnet. Selle sisu oli väga toores ja verejanuline ning kubises kodanluse vastu suunatud sõimust ja ähvardusest tõmmata buržuidelt kõhnanahad ja neist lasta teha trummid. Kõik nähtu ja kuuldu täitis meid õudusega, seepärast pugesime tasahiljakesi cemale ja tulime tagasi oma kantselesse, et koos arutleda olukorda ja võtta seisukohta tuleviku suhtes.

Minu kui sekretäri hoiu all olid maakonna miilitsa rahasummad, kokku üle 18.000 marga, mis moodustusid peamiselt valdades teenivaile ametnikele väljamaksmisele kuuluvaist tasudest. Kuna eelmisel päevil linnas leidsid aset mõningad rüüstamised, siis tekkis kartus nende rahasummade saatuse pärast ja võimaliku kaotsimineku vältimiseks otsustasime kogu rahasumma viia varjule minu korterisse. Rahamärkidest moodustasime pisikese pakikese ja mind konvoeerima tuli paar miilitsametnikku. Kuid raha päästmise püüded nurjusid.

Selgus, et Täidesaatva Komitee valimisist eelmisel õhtul osavõtnud miilitsaülem I. Beljajev oli pühapäeval pärast lõunat läinud raekotta ennast uutele võimumeestele esitlema ning juhtnõore saama edaspidiseks teotsemiseks. See käik tõi kaasa temale enesele kui ka mitmele teisele maakonna miilitsa ametnikule palju sekeldusi ning pahanudusi.

Teatavasti oli I. Beljajev tol ajal sotsiaalrevolutsionääride partei liidriks ja kuna eriti viimastele kommunistid olid pahased, siis nabiti I. Beljajev raekojas kinni. Järgnenud küsitlemisel selgus, et ta on maakonna miilitsaülem ja et miilitsa korralduses on võrdlemisi suur summa raha, mille järele kommunistidel oli erilise isu. Mis järgnes edasi, on kergesti kujutletav.

Üks miilitsametnikke, praegu Tartus abikomissarina teeniv L. Haugas, oli näinud I. Beljajevit püssimeeste vahel miilitsaülema kantselei suunas viimisel, ja taibates olukorda, ruttas minu korterisse mind hoiatama.

Minu juures peatus tol ajal miilitsaülema kantseleis ja praegu Tartu maakonna I. politseijaoskonnas kordnikuna teeniv L. Aleškin ja minu korterisse oli maalt varju tulnud tolleaegne Raadi vallavanem Kristjan Kopli. I. Beljajevi vahistamisest teate toonud L. Haugas ei suutnud veel minu juurest lahkuda ja parajasti kui koos arutlesime tekkinud olukorda, kuuldus maja lukustatud välisukse taga tugev kloppimine. Meile kõigile oli selge, et ukse taga viibivad kommunistlikud võimumehed ja taipasime selgesti ka tulevast olukorda. Kuna elasin maja teisel korral, siis ootasime välisukse avamist alumise korra elanikelt. Ka viimased viivitasid avamisega. Viimaks ühe alumise korteri perenaine tõi üles teate, et ukse taga on „võimud“, kes soovivad minu juurde ja nõuavad sisselaskmist. Nüüd polnud enam midagi parata: läksin lamp käes alla ja avasin välisukse. Selle taga seisis trobikond mehi, kellel püssid palges laskevalmis, nende seas ka miilitsaülem I. Beljajev. Järgnesid pärimised minu isiku kohta, minu isiklik läbiotsimine ja küsimus, kas minu käes on miilitsa rahasid. Ei saanud seda salata. Päriti summa suurust. Minu nimetatud summa osutus märksa vähemaks, kui seda oli eksikombel teatanud miilitsaülem I. Beljajev. Seetõttu mind süüdistati miilitsa rahasummade kõrvaldamises ja ülejäänud osaga põgenemise katses. Minu korteris järgnes läbiotsimine, mis kestis paar tundi. Peale miilitsa rahasummade võeti ära kõik minu isiklik raha. Järele ei jäetud pennigi. Lõppeks tunnustati vahistatuks peale minu ka minu korteris viibivad L. H., L. A. ja K. K. ning koos juba varem vahistatud miilitsaülema I. Beljajeviga algas püssimeeste vahel ärev marssimine raekoja suunas. Kogu selle tee kestel kaasasolevalt püssimeestelt kostis aeg-ajalt mõned püssipaugud.

Pärast läbiotsimisel äravõetud rahade ülelugemist ja minu ning I. Beljajevi esialgset ülekuulamist paigutati meid vahi alla raekoja teisel korral asuvasse ühte vähemasse linnavalitsuse ruumi, millest viib üks rahakeldrisse ja mille aknad on suunatud Suureturule poole. Enne meid oli seal ees juba paar vahistatut, kogu õõ kestel toodi uusi juurde ja hommikuks oli tuba juba tulvil.

Arusaadav, et keegi meist ei saanud und silma, kuigi lebasime paljal põrandal, sest kartsime enesete suhtes „kiiremat“ otsust ja teiste hirmutamiseks selle otsekohesest täideviimist. Kui siis koitis järgmine hommik, tõusid meis taas suuremad elulootused...

Mul tuli kommunistlikule komissarile anda täielik ja üksikasjaline aruanne saadud ning kulutatud miilitsa rahasummadest ja esitada selle kohta vastavad tõendid. Selleks tuli üles otsida kõik kantseleis leiduvad tõendavad dokumendid. Kuna koos komissariga koostatud aruanne näitas raha ülejääki, mis täpselt võrdus minult läbiotsimisel äravõetud miilitsa rahasummale, siis langes küll ära süüdistus rahade kõrvaldamises, kuid püsima jäi kahtlustus rahadega põgenemiskatses ning ma ei pääsenud veel vabadusse.

Meie hulgas vabanes paari päeva pärast esimesena L. Haugas, kes oli teotsenud „Vanemuise“ laulukooris ja kelle „päästjaks“ osutus „Vanemuise“ tegelane H. Simm, kes juhuslikult oli teda raekojas näinud vahistatute hulgas. Mõni päev hiljem vabanes ka K. Kopli, kelle eest Täidesaatvas Komitees olid käinud „kostmas“ töölised, kes suvel olid töötanud tema turbarabas ja kellele ta soodsail tingimusil okupatsiooniajal oli müüdanud toiduaineid.

Mind kutsuti korduvalt ülekuulamisile ja aeg-ajalt hakati mulle esitama uusi süüdistusi. Nõnda

süüdistati mind „valgekaartlaste“ hulka kuulumises veebruarikuus pärast kommunistide võimu langemist, okupatsioonivägede Tartusse saabumise eel, relvastatult tänavail käimises jne. Kuna tõesti olin abistanud miilitsaülemat A. Otti Eesti polgust sõjapüsside hankimises ja valdadesse laiali saatmises, millest mainisin eelpool, siis olin täbaras seisukorras ega teadnud milliseid andmeid on kommunistidel minu suhtes.

Jõudsid kätte jõulud ja esimese püha õhtul viidi kõik vahistatud raekojast üle linna miilitsaülemale asutuse juures asuvasse arestiruumesse. Juhuslikult saime siin enestele teisel korral asuva parema ja puhtama arestikambri, mida kommunistid hakkasid kutsuma „häraskambriks“. Vahitide kaudu ulatusid meieni kuulused, et varsti jõudvat Narvast Tartusse Erakorraline Komisjon, kes hakkavat tegema siin „puhastustööd“. Nõnda suurens mure oma saatuse pärast.

Viimasel jõulupühäl kõvendati arestimajas vahet, asetati uus vahipost ka tänavapoolsete akende alla ja keelati vahialuseile akendele lähenemine ning väljavaatamine. Olime hämmastuses ega teadnud, mida need erakorralised ettevaatusabinõud tähendavad. Vastuse sellele küsimusele saime järgmisel ööl.

Koos meiega viibisid vahi all ka end. Tartu kriminaalpolitsei ülem A. Aland ja keegi Karl Soo nimeline vürtspoodnik. Viimaselt nõudsid kommunistid tüsedat rahasumma tasumist vabastamise ettekäändel, kuid ta keeldus selle summa maksmisest. Öösel, kui kõik juba olime uinunud, avati äkki arestikambri uks, kästi Alandil ja Soori etuda ja oma asjad kaasa võtta. Teisist arestikambreist kutsuti välja veel neli vahialust ja nad kõik viidi alumisele korrale, nagu öeldi, Erakorralise Komitee ette. Mõõdus minutit 10—15, kui kuulsime vahistatute arestimaja uksest väljaviimist ja nende asetamist ootavaile regedele... Need kuus vahistatud lasti Tartus esimestena maha. Neile järgnes nüüd peaaegu igal ööl uusi ohvreid.

Oli saabunud 30. detsember, kui öösel kella 23.00 paiku avati meie kambri uks ja Erakorralise Komitee ette käsutati mind ning miilitsaülem I. Beljajevit.

Erakorralise Komitee istung toimus praeguses Tartu-Valga prefekti kabineti ruumis. Sellest võtsid osa: minu juures läbiotsimist toimetanud komissar ja veel kolm komitee liiget — kõik eestlased. Kõigepealt viidi mind komitee ette, kus algas minu asja arutamine, ja oli arusaadav, et nüüd on saabunud otsustav tund... Alustati küsitlemisega ja juba mainitud süüdistuste esitamisega, millelele mul tuli vastust anda. Esitati igasuguseid risküsimusi ja püüti mind igamoodi „sisse vedada“. Kuid kõigest seatud püüniseist õnnestus mul välja rabelda ja pärast pikale veninud arutamist asi lõppes minu vabastamisega „allkirja vastu“. Sealjuures otsustava tegurina esines asjaolu, et komitees nähtavasti süüdistajana teotsev keegi kohalik kommunist ettenäitamisel mind ei tunnud ega teadnud minu suhtes esitada kompromiteerivaid andmeid.

Öösel oma korterisse pääsemiseks ja tänavail patrullijaile ettenäitamiseks anti mulle komisjoni liikme Ed. Otti allkirja ja komisjoni nimetust ning viienurkset märki sisaldavat pitseriit kandevali laskeluba, mis tähtsa mälestusena mul senini on alal hoidunud. Jõudnud korterisse, oli kell 01.00 öösel 31. detsembril 1918. a. ja oma perekonnaga jällenägemise rõõm oli kirjeldamatu...

Nõnda on 1918. aasta jõulud ja vana-aasta õhtu

mulle tugevamalt mällu sööbinud kui kõik teised varemad või hilisemad.

Järgmisel päeval sain Erakorralise Komitee komissarilt tagasi läbiotsimisel äravõetud isikliku raha ja kviitungi äravõetud miilitsa rahasumma peale. Viimase hankimine ähvardas mulle uuesti tuua kaasa sekeldusi, sest komissar muutus umbusklikuks ja hakkas pärima, milleks ma vajavat kviitungit ja kas ma ootavat „valgete valitsuse“ tagasitulekut. Mina seletasin, et äravõetud raha moodustab kaasametnike tasud, mida viimased hakkavad minult nõudma ja mul ei ole tõendeid, et raha ei ole minu käes. Komissar käskis küll kahtlustajaid juhtida Erakorraliselt Komiteelt järele pärima, kuid lõppeks minu korduval palvel siiski nõustus kviitungi andmisega.

Ühel ajal minuga viibisid Tartu miilitsa arestiruumes vahi all Tartu linakaupmees Kakkonen ja laenukassa pidaja Nurk, päevapiltnik Staden ja keegi Haaslava taluperemees, kellega koos hiljem laskime endid päevapildistada.

Mõni aeg pärast mind vabanes ka L. Aleškin, kuid I. Beljajev vabanes alles Tartu taasvallutamise järele Eesti sõjavägede poolt 14. jaanuaril 1919. a.

Kui siis maakonna miilitsal avanes võimalus oma katkestatud tegevuse jätkamiseks, kandsime miilitsa rahasummade kommunistide poolt äravõtmisest ette Tartu Maakonnavalitsusele. See asi anti prokurööri poolt Tartu tähtsamate asjade kohtu-uurijale eeluurimise toimetamiseks.

Kommunistlikult komissarilt saadud kviitungi tõendas küll üle 18000-margalise rahasumma saadust ja kuna ülejäänud osa kulutamist tõendavad dokumendid jäid Erakorralise Komitee kätte, siis suundus eeluurimine peamiselt viimase osa kulutamise otstarbe selgitamisele. Loomulik, et kohtu-uurija poolt see kõik selgitati ja asi saadeti tema poolt lõpetamiseks süüteo koosseisu puudumisel.

Pärast uuesti tegevusseastumist ei tahtnud enam kuigi hästi sobida koostöö miilitsaülemale I. Beljajevile ja tema kantsleile ametnike vahel. Samuti tekkis temal arusaamatusi Tartu Maakonnavalitsusega, kellele olid vahepeal saanud teatavaks kommunistide poolt teostatud läbiotsimise ning miilitsa rahasummade äravõtmise üksikasjad.

Soovides oma kõikumalõõnud positsioone kõvendada ja lootes asetada Maakonnavalitsust miilitsaülemale küsimuses raskuste ette, saatis I. Beljajev Maakonnavalitsusele kirja, teatades, et vangistusraskuste tagajärjel olevat ta haigestunud ja palus ennast miilitsaülemale kohustest vabastada. Maakonnavalitsus aga reageris asjale teisiti, kui seda I. Beljajev oli osanud ette aimata; nimelt pandi maakonna miilitsaülemale kohused ajutiselt minu peale ja kuulutati välja miilitsaülemale valimised. Sellist asja pööret I. Beljajev ei olnud oodanud, ta tervenes imekiiresti, ilmus uuesti ametisse ja saatis Maakonnavalitsusele uue kirja, paludes eelmise palve tähele panemata jätta. Sellele kirjale sai I. Beljajev vastuse, et miilitsaülemale valimised on juba välja kuulutatud ja kui ta soovib, võib sellele kohale kandideerida teistega ühisel alusel.

Vahepeal oli ilmunud silmapiirile ka Kerenski aegne maakonna miilitsaülemale abiline A. Ott ja viimane valitigi nüüd uueks miilitsaülemaks. Tema ametisse astumisega oli pahempoolsete kalduvustega isikuil Tartu maakonna miilitsa teenistuses lõpp.

Meenutades kantsleiametnike ja -teenijate nõukogu omaaegset tegevust miilitsaülemale valimise küsimuses, suhtus A. Ott ka minusse esialgu teatava umbusaldusega, mis aga varsti andis maad laialisele ja täielikule usaldusele.

Hall sombune sügispäev — 13. november 1918. aastal. Rakvere Ringkonnakohtu kohtusaal ja ooteruum on tulvil kohalikke elanikke, kes tahavad näha ajaloolist sündmust — Saksa okupatsioonivõimu esindaja lahkumist ja võimu üleandmist Eesti Ajutise Valitsuse esindajale. Saksa sõjaväe üksused on juba mõne päeva eest lahkunud ning kohale on jäänud vaid üksikuid sõdurid ja ohvitserid, kellede hulgas kohalik komandant. Oma kurvatoonilises lahkumiskõnes tänab komandant kõiki lahke vastutuleku, heakorra säilitamise ja abistamise eest ning samal päeval lahkub ta rongiga raudteejaamast vaikselt ja saatjateta. Kaheksa kuud kestnud Saksa võimutsemine haihtus kui painajalik unenägu ja sellest vabanenud kodanikud õnnitlesid tänaval ja kodudes üksteist „oleme vabad“—hüüetega.

Eesti Ajutise Valitsuse esindaja — Viru Maakonnaavalitsuse esimehe M. Juhkami õlule langes esimene kohapealse valitsemise teostamise raskus, mille hulka kuulus ka politsei organiseerimine, kes tol ajal allus omavalitsuse võimudele. Rakveres ja maal olid küll olemas miilitsajaoskonnad ja meeskond — militsionäärid, kuid puudus täiesti neid juhtiv keskus — maakonna miilitsavalitsus (praegune prefektuur) ja selle juhtkond. See ala oli kogu okupatsiooniaja olnud saksa ohvitseride käes ja lahkumisega jäi see koht tühjaks. Kõik tuli organiseerida n. ö. üleöö ja suureni häda kujunes sellest, et kohal polnud leida asjatundjaid politsei alal. Samal ajal hakkasid punaste jõugud piiri tagant peale tungima ning sisemaa kommunistid tegid innukalt kihutustööd. Kaitseliidu ja politsei koostöö ühtlustamiseks määrati Viru maakonna kaitseliidu ülem A. Aren maakonna miilitsaülemaks, temale abiks J. Tenneberg ja sekretäriks K. Kichlefeldt. Nendest oli ainult viimane vene ajal teeninud politseiavalitsuses kantseleiametnikuna, kuna J. Tenneberg oli vallasekretär ja A. Aren — vene kiriku kõster. Mõni päev hiljem määrati ka nende ridade kirjutaja, kellel samuti puudus mõiste politsei asjaajamisest, miilitsavalitsuse asjaajajaks. Peale eelnimetatute oli miilitsavalitsuses

veel ajutise töäjõuna kantseleis pr. Leesma, kes ametilt kooliõpetaja.

Kantseleiruumeks andis maakonnaavalitsus Ringkonnakohtu hoones kaks tuba, milledest üks oli miilitsaülema töötoaks ja teine — kantseleiks. Viimane oli tulvil jahipüsse ja sõjariistu, mis okupatsioonivõimud olid elanikelt ära võtnud. Nüüd asus miilitsavalitsus neid omanikele tagasi andma. Saksa ja vene võimudelt jäänud politseiavalitsuse kirjakogud ja raamatud olid hävitatud, kuid juhtumisi leiti kuskilt põõningult venekelse tekstiga lauajuhend, mis esimeses järjekorras tarvitusele võeti. Asjaajamiseks puudusid juhised ja enamjagu tuli neid luua kohal ning toimida oma parima arusaamise järgi. Telefoniühendus maajaoskondadega puudus täielikult, samuti oli postiühendus äärmiselt puudulik; kiiremate korralduste edasiandmine sündis käsiposti kaudu. Ka militsionääride (praegused konstaablid) koosseis oli väga kirju ja juurdluse toimetamise alal täiesti oskamatu ning nõrk. Kuiigi paljud neist olid vene valitsuse ajal teeninud urjadnikuina, oskasid vaid mõned üksikud juurdlemisel asjalikku paberile panna; enamikus oli juurdlus armetu paberitükkide kogu, millest oli võimatu süüteo koosseisu välja lugeda. Olgu siin näidatud kokkuvõetult üks juurdlus, mis lõppeks rändas paberikorvi:

Jõhvi lähedal tabasid kaitseliitlased tundmatu hobusevarga naaberkülalt varastatud hobusega ja andsid kohalise militsionääri korraldusse. Viimane kuulas üle hobusevarga, kes osutus kogunud meheks ja kasutades ülekuulaja oskamatust, andis üles pika rea puskaripruulijaid, loata laskeriista pidajaid, väejooksikuid, kommuniste j. t., kusjuures oma süütuse tõenduseks nimetas isikuid, kes teenisid sõjaväes kõrgetel kohtadel ja kellede ülesandel tema olevat teotsenud ning misuguse ülesande teostamiseks vajanud hobust. Hobusevarga seletuste kontrollimise asemele asus militsionäär ülekuulatava poolt näidatud süütegusid jälitama, võttes teda kaasa juhina. Esimesel metsavahelisel teel kadus „juht“ varastatud hobusega võssa ja militsionääril tuli üksinda jät-

A. Ottiga algas nüüd Tartu maakonna miilitsa sirgjooneline ja täis isamaalisi tundeid tegevus meie riigi ja rahva hüvanguks.

Esialgu maakonnas puudusid miilitsajaoskonnad, kogu tegevus oli tsentraliseeritud ja koondatud maakonna miilitsaülema kantseleisse. Selle tagajärjel viimases oli paberite uputus, juurdlusile käiguandmine toimus aeglaselt ja kõik ametnikud olid tööga üle koormatud. Aja jooksul tekkis ka maakonnaavalitsuses arusaamine kohtadel miilitsajaoskondade avamise vajadusest.

Vahepeal Politsei Peavalitsuse ülema ringkirjalise korraldusega 18. oktoobrist 1919. a. nr. 3447 miilits nimetati ümber „politseiks“.

Esimesena avati jaoskond Mustvee alevis kui maakonna kaugemas keskuses, millega ühendusepidamine polnud kuigi hõlbus, ja sinna jaoskonnaülemaks määrati vahepeal teiseks politseiülema abiks saanud L. Haugas

Hiljem avati veel kolm jaoskonda: kaks asukohaga Tartu linnas ja kolmas esialgse asukohaga Puka alevikus, kust peagi toodi üle Elva alevisse.

Uuestiavatud jaoskondade ülemaiks määrati maakonna politseiülema kantseleist: abisekretär K. Kirsipuu, asjaajaja A. Sarap ja kantseleiametnik I. Anslang.

Minu kandidatuur jaoskonnaülema kohale lükkati üksmeelselt tagasi põhjendusega, et ametihuvidele on kasulikum minu teenistussejäämine sekretärina miilitsaülema kantseleisse ja et mina saan seal varsti vabaneva kõrgema koha.

28. aprillil 1920. a. Tartu Maakonnaavalitsuse ettepanekul kinnitaski hr. siseminister mind Tartu maakonna politseiülema abiliseks, missugusel kohal teenisin kuni 15. detsembrini 1922. a., millal viidi üle Paidesse Järva maakonna politseiülema kohale ja sealt 27. mail 1925. a. toodi Saare maakonna politsei juhtimisele.

kata oma teed. Selgus, et ülekuulatava poolt näidatud asjaolud olid välja mõeldud selleks, et viia militsionäär eksiteele ja varjata oma õiget nime ning põgeneda, mis temal ka õnnestus. Selliseid juurdlusi tuli sageli miilitsavalitsusse, kus need rändasid paberikorvi.

Tol ajal liikus maal ringi sõja-aastail met-sistunud kurjategijaid. Röövimised ja tapmised olid sagedased nähted. Lamba- või seavargusest harilikult kahjusaaaja ei teinudki avaldust polit-seile, samuti ka vähemast murdvargusest. Suu-reks abiks kurjategijate tabamisel olid politseile maal asuvad kaitseliidu üksused, keda juhtisid ohvitserid-kaitseliitlased ja kes toimetasid ka juurdlusi.

Miilitsavalitsuse kantselei oli hommikust hilis-õhtuni rahvast täis — ühed otsisid oma laskeriisu laialipaisatud relvade hulgast, teised avalda-sid kaebusi lahkunud okupatsioonivõimude tegu-dest, kolmandad küsisid nõu mitmesuguseis as-just jne. Tööpäevadele tuli ööd lisaks võtta. Ühes töökoormatusega suurenes sõjaoh: punaste väed

olid läbi murdnud Narva rindel ja liginesid Rak-verele. Sõjapõgenejate vöörid läbisid Rakve-rest ja paljud neist pöördusid miilitsavalitsusse abi saamiseks ühes või teises asjas. Rägavere lahinguga murdus viimane Rakvere kaitse ja 15. detsembril 1918. a. anti käsk miilitsavalitsusele Rakverest lahkuda. Üks kirjutusmasin ja paar kasti paberitega oli kogu asutuse vara, mis lah-kumisel kaasa võeti, ning punavägede tule all lah-kus rong jaamast. Peale miilitsavalitsuse amet-konna oli samas rongis ka maakonnaavalitsuse ja teiste asutuste ametnikke ning Tallinna jõudis see rong alles 31. jaanuaril. Ka teel rongis ol-les töötas miilitsavalitsus jõukohaselt, kus see tarvilik oli.

Esimesest Viru maakonna miilitsavalitsuse koosseisust jätkab politseiteenistust ainult nende ridade kirjutaja. A. Aren on allamäge läinud ja kadunud silmapiirilt, J. Tenneberg suri mõne aasta eest, kuna K. Kichlefeldt on erus pensio-närina. Pr. Leesma teotseb Rakveres kooliõpeta-jana.

Vanad veteraanid jutustavad...

Praegune Tartu 3. politseijaoskonna abiko-missar L. Haugas on Tartus ja Tartumaal politseiametnikuna teeninud juba Kerenski ajal ja hiljem, 22. nov. 1918. a. alates kuni tänini Vabariigi politseis. Kuna Tartu on pealinna kõrval suurem ja tähtsam keskus, on vanal ve-teraanil pajatada nii mõndagi huvitavat oma pikaajalisest tööst.

„Töötasin tsaariajal pikemat aega mitmesu-guseis administratiivasutuses — vallasekretäri abina, talurahva asjade komissari juures, ku-bermanguvalitsuses, kohtu-uuriija ja rahukohtu-niku juures jne. Et Kerenski ajal oli suur puu-dus vastavate kogemustega meestest politsei komplekteerimiseks, võeti mind Tartu maakonna komissari poolt politseiteenistusse ja määrati Tartu maakonna miilitsa Äksi jaoskonna üle-maks. Varem maal miilitsajaoskondi ei olnud, vaid jaoskonnad asusid kõik linnas. Kuritege-vus maal aga hakkas järjest kasvama, ning ko-hapealsete seltskondlike organisatsioonide esin-dajaist moodustatud nn. Põhja-Balti komitee ettepanekul, kelle ülesandeks oli kaasa aidata korra säilitamisele pärast revolutsiooni töö lõ-petanud politseivõimu asemel, moodustati Tar-tu maakonna komissari poolt maakonnas 17 miilitsajaoskonda, igasse kihelkonda üks jaos-kond. Jaoskonna ülema ülesandeks oli temale alluvate jaoskonnas asuvates valdades ametis-olevate miilitsionääride töö järelevalve ja orga-niseerimine.

See kihelkonna-jaoskondade süsteem kestis kuni 1. novembrini 1917. a., siis leidis maakon-navalitsus, et seesuguse suure organisatsiooni ülalpidamine käib üle maakonnaavalitsuse ma-jandusliku kandejõu, ja võttis ette koondamise

jaoskondade arvus — endise 17 jaoskonna ase-meie jäeti teotsema ainult 4 jaoskonda.

Olin vahepeal mõne aja miilitsateenistusest eemal ning astusin uuesti teenistusse 22. nov. 1918. a., kui okupatsioonivõimud olid maalt lah-kunud. Algul olin ametis maakonna miilitsa kri-minaallaua ülemana, kus sain teenida kuni 22. detsembrini 1918. a., millal enamlased vallutasid Tartu.

Enamlaste esimesi üritusi Tartus oli kõigi juhtivate miilitsaametnike vahistamine. Tol-lal oli maakonna miilitsaülemaks Beljajev. Sain kuulda, et Beljajev olevat juba vangistatud. Et kaaluda, mida tekkinud olukorras ette võtta, läksin miilitsaülema sekretäri, praeguse Kures-saare jsk. politseikomissari Kure poole. Seal oli juba ees Raadi valla taluperemees Kopli ja miilitsaametnik Ausna, kes praegu teenib Tartu 1. pol. jaoskonnas. Kurg oli koju kaasa võtnud ka maakonna miilitsa kassas olnud raha, et se-da enamlaste käest päästa. Istume koos Kure juures ja peame nõu, mida ette võtta, kui kuu-leme, et sisse tulevad punaväelased. Selgub ka, et maja on ümber piiratud ja et põgenemiseks mingeid võimalusi ei ole. Kellelgi meist on re-volver kaasas, selle saame veel klosetist alla visata, kui meid kuulutatatakse arreteerituiks. Meid käsutatakse kohe välja, asetatakse rivi ja 8—10 relvastatud punasõduri saatel läheb tee-kond läbi linna linnavalitsusse, kus asus punaste tribunaal. Teel püüdsid punaväelased meid igä-pidi hirmutada, tulistasid seljataga püssidest jne., kuid vahetut toorust ega vägivalda ei tar-vitatud. Kandsin võrdlemisi ilusat kasukat, mis ühele punaväelasele näis päris hästi meeldivat. Patsutas mulle õlale ja tähendas pilkavalt: „Teie

õlgu on see kasukas küllalt soojendanud, nüüd on tulnud aeg, millal ta soojendab proletaarlaste õlgu!”, seega mõista andes, et mul kuigi kaua ei peaks enam olema vajadust oma kasuka järele...

Linnavalitsusse jõudes meid viidi tribunaali või mõne muu sarnase asutuse ette, selle kolleegiumi tookordset ametlikku nimetust igatahes ei mäleta. Seal süüdistati meid lühisõnaliselt miilitsa kassaga põgeneda tahtmises ja paigutati meid siis kõik ühte tuppa valve alla, kus ees olid omaaegne Tartu kriminaalpolitsei ülem Aland ja veel mõningaid mehi.

Toiduks anti meile ainult leiba ja mingisugust siirupit. Kuid lubati toitu ka kodunt järele tuua, nii et nälg ja tunda ei saanud. Eriti hea isu oli Alandil, kes oli üldse haruldaselt tugevate närvidega mees ja vaatamata sellele, et meie kõik enamvähem kindlad olime selles, et siit eluga vaevalt on võimalik pääseda, püsis Aland ikka rõõmsameelsena ja heatujulisena.

Toiduks anti meile ainult leiba ja mingisugust siirupit. Kuid lubati toitu ka kodunt järele tuua, nii et nälg ja tunda ei saanud. Eriti hea isu oli Alandil, kes oli üldse haruldaselt tugevate närvidega mees ja vaatamata sellele, et meie kõik enamvähem kindlad olime selles, et siit eluga vaevalt on võimalik pääseda, püsis Aland ikka rõõmsameelsena ja heatujulisena.

Meie kartused hakkasidki osutama tõeks. Juba esimesel ööl viidi meid sealt mahalaskmisele keegi söögimajapidaja, nime enam ei mäleta. Järgmisel päeval viidi ülekuulamisele Beljajev, kes tagasi tulles rääkis, et meie asjad olivad väga halvad. Keegi punaväelane, kes Beljajevit ei olevat tunnud, pidanud teda tema võrdlemisi kehva riietuse tõttu ka „seltsimeheks” ja rääkinud, et vangistatud miilitsamehi hakatakse järjest viima mahalaskmisele. See jutt mõjus meile väga rusuvalt, sest salaja olime ikka veel nõrgalt lootnud, et vahest õnnestub kuidagi pääseda. Samal ööl viidi meid sealt röömsatujuline Aland. Peab imetlema tema tugevat enesevalitsemist, sest isegi viimisel minutil meist lahkudes ei kaotanud ta oma rahulikkust ja lõbusat tuju. Jättis meid naerunäol jumalaga, tähendades, et küllap see on minu viimne jumalagajätt. Ja nii oligi.

Järgmisel ööl kella 12 ajal hõigatakse mind välja. Esimene mõte oli, et kindlasti viiakse nüüd ka mind mahalaskmisele. Ent siis märkas, et mulle on järele tulnud üksainus mees ilma püssita, kuna mahalaskmisele viimise puhul oli ikka kaks relvastatud meest. Kohe selguski, et seekord olin silme ees seisnud mahalaskmisest siiski pääsenud — mind tuldi vabastama. Nagu hiljem kuulsin, võlgnen oma vabastamise eest tänu „Vanemuise” töölistele. Olin varem aktiivselt osa võtnud „Vanemuise” tööst ja neis ringides saanud endale häid tuttavaid ja sõpru, kes kuulda saades, et olen arreteeritud, organiseerisid kohe tööliste kaudu aktsiooni minu vabastamiseks, mis tänu jumalale ka tulemusi andis.

Teised minu kaasvangistatud istusid kinni veel mitu nädalat. Maha neist kedagi enam vist ei lastud.

Hoidsin end hiljem kogu punaste võimuloleku ajal linnas redus. Eesti vägede siiajõudmisel astusin jälle miilitsateenistusse, algul maakonna miilitsa abisekretärina, vahepeal olin ka miilitsaülema abi kohustetäitjaks. Miilitsaülemaks oli tollal praegune Tallinna advokaat Aug. Ott.

See oli üks raskemaid ja töörohkemaid perioode minu politseiteenistuse kestel.

Revolutsiooni keerises demoraliseerunud rahva seas, kelle madalad instinktid õhutamiseks oli hoogu annud igasuguse autoriteetse seadusevõimu puudumine, oli kohutaval määral tõus-

nud kuritegevus. Vanlaist oli vabanenud suurel arvul kurjategijaid, kes koos väejuoksikutega moodustasid päris kurjategijate laiviini, kelle toorus ja metsikus ei tunnud mingeid piire. Eriti Tartumaal olid otse massilised iga-sugused röövtpärimised, mida teostasid tavaliselt 3—4-mehelised kurjategijate jõugud. Seesuguste röövmõrvarite ohvriks langesid tihti terved perekonnad.

Kurjategijate tabamiseks tuli sageli ette võtta suuremaid haaranguid metsades ja üksikuis asulais, mille juures miilitsale pakkus tõhusat abi kaitseleit. Ilma kaitseleitide abita oleks miilitsale kurjategijate tabamine tekitanud tõsiselt raskusi, sest olukorras, kus kurjategijad olid relvastatud ja tabamiste puhul eranditult vastu hakkasid, oleks väikesearvulisel miilitsal väga raske olnud tulemusrikkalt töötada üle maa kohutavalt levinud kuritegevuse vastu.

Niisuguses olukorras ei saanud miilitsametnikud mõeldagi mingisugusele normeeritud tööpäeva pikkusele ega kindlale tööajale. Tuli töötada nii kaua, kuni ametniku füüsiline vastupidavus lubas. Tavaline tööpäev kestis meil kella 8 homm. kuni kella 12-ni öösel, kuid väga tihti juhtus öid, millal vaevalt saime silma kinni.

1. augustiks 1919. a. korraldati Tartu maakonna miilitsa organisatsioon ümber. Kuna senini miilitsa järelevalve keskus kogu maakonna kohta asus linnas, mille tõttu maal miilitsa organiseerimine, järelevalve ja töö tõhusus küllalt intensiivne ei saanud olla, asutati Tartumaale 4 miilitsajaoskonda, millest 2 asusid linnas, teised Mustvees ja Pukas. Mind määrati Mustvee jaoskonna ülemaks.

Mustvee jaoskonnale allus umbes 20 vallamilitšionääri. Jaoskonna töökorrastus ja samuti ametkond tuli eneselt organiseerida. Tartust võtsin kaasa ühe ametniku jaoskonna asjaajajaks ning hiljem sain juurde veel ühe kirjutaja ja ühe vangivalvuri, ning see oli kogu personaal, kellega pidin jaoskonnas töötama. Personaali vähesus ei olnud ainuke raskus, millega Mustveesse asudes tuli leppida. Kuna Mustvee ümbruse elanikud olid suuremalt osalt venelased, kes Eesti võimudesse suhtusid avaliku vaenu ja vastumeelsusega, ei olnud miilitsal oma töös kohalikelt elanikelt loota mingit kaasabi. Suuri raskusi oli isegi korteri leidmisega jaoskonnale ja jaoskonna ametnikele. Lõpuks saime siiski ühe võimatult viletsa ulualuse, millega kõigi tema puuduste peale vaatamata paratamatult tuli leppida.

Kaugeltki oma ülesannete kõrgusel ei seisnud ka maa militšionääride kaader. See oli komplekteeritud täiesti juhuslikest meestest, kellel oma ametiasjad teinekord polnud kuigi südame lähedased — välja arvatud muidugi mõned üksikud, kes tööga keskmiselt toime tulid. Militšionäärideks oli määratud inimesi väga mitmesuguseilt kutsealadelt — nende seas leidis endisi urjadnikuid, käsitöölisi, perepoegi j. t., kuid kõik olid enamikus väga kehvad kirjamehed ja mis kõige tähtsam — peale end. urjanikute olid kõik ilma igasuguse ettevalmistuseta ja kogemusteta militšionääri raskeks ja vastutusrikkaks tööks. Võib-olla paljudki neist militšionääridest oleksid rahulikumail aegadel ja normaalsemalt töötõngimusi osutunud tublideks tööjõududeks, kuid suur töökoormatus ja eriti rasked ülesanded nõudsid militšionäärit

tollal suurt isiklikku oskust ja võimeid, milleks iga mees polnud sobiv.

Seetõttu tuli kohapealsete korraldajate töötaseme tõstmiseks täie energia ja valjusega tööle hakata. Algul määrati mõnede lohakamate meeste korralekutsumiseks distsiplinaarkaristusi ja kui ka karistused ei aidanud, tuli paratamatult mehi vallandada ja leida uusi, kes oma tööga paremini võisid toime tulla.

Lisaks kõigele sellele puudusid maamilitsioonäridel ka relvad.

Neis tingimustes tuli Mustvees tööle asuda. Peab märkima, et Mustvees raskeid kuritegusid, nagu tapmisi ja röövtapmisi, juhtus märksa harvemini kui mujal Tartumaal. Võib-olla oles see rahva rahvuslike iseloomujoonte erinevusest, sest Mustvee elanikest olid venelased enamuses, võib-olla olid siin määravaks mõningad teised asjaolud. Selle asemel aga Mustvee otse kubises väejooksikuist. See on ka mõistetav, kui arvesse võtta, et Mustvee vene rahvusest elanike seas valitses üldine eestivastane meeleolu ja et venelane neil tingimustel ei tunnud mingit moraalselt kohustust kaasa võidelda eestlaste vabadusvõitluses, vaid palju parema meelega hoidis ennast metsades redus, kui et „tšuhnade“ eest sõtta läks. Seesuguste meeste püüdmine ning tabamine ei annud miilitsale mitte vähe tööd. Tuli sageli ümber piirata ja haaranguid korraldada tervetes küladest ja suurtes metsades. Eriti raske oli väejooksikute tabamine metsades, kus nendel olid laialdased elutsemisvõimalused ja kus nad alaliselt vahetasid oma elukohti. Kord leidsime ühe puu küljest sildi pealkirjaga „siin asub 3. võsapolk 2. mättarood“. Panime siis omalt poolt sama puu külge üleskutse neile võsapolgu meestele, et kui nad ilmuvad ise miilitsajaoskonda ja lähevad tagasi oma väeosas, pääsevad nad igasugusest karistusest. Selle üleskutse peale tuligi järgmisel päeval 5 meest jaoskonda ja saadeti oma väeosadesse edasi.

Rohkesti tuli jälitada igasuguseid vargusi — peamiselt aida- ja loomavargusi. Nagu igal pool mujal, loksas ka Mustvee metsades salaviinapõletamine. Puskar oli väga otsitud kaup ning äri sellega tasus end hästi.

1919. a. jõulu paiku toodi mind tagasi Tartu maakonna miilitsa 1. jsk. ülema kohale Tartusse, kus teenisin kuni 1927. aastani, millal 1. ja 4. jsk. koostati. Tartus olid teenistustingimused hoopis paremad kui Mustvees, sest kuigi siin kuritegevus ei olnud väiksem, oli rahva suhtumine miilitsasse ometi palju sõbralikum ja parem kui Mustvees. Siin polnud jällegi sellest umbusaldusest ja vaenulikkusest, mida Mustvees rahva poolt igal sammul tuli kogeda, vaid siin tundsid end tõesti olevat oma rahva seas.

Tööd oli ka hiljem Tartus palju. Tapmiste ja röövtapmistega laine hakkas vähenema alles revolutsiooni meeleolude lahtudes ja olukordade stabiilsemaks muutudes 1922—1923. a. paiku. Alles neiks aastaks jõudis miilits suuremad kurjategijad ja roimarid kahjutuks teha ning inimesed võisid elada ilma alalise hirmuta oma elu eest.

Hinnates tänapäeva politsei teenistustingimusi, tööhulka ja elu nende mineviku mälestuste taustal, selgub alles õieti, kui palju meie politsei on arenenud ja kui palju on paranenud politsei ametniku olukord ja seltskondlik seisukoht. Kui praegugi peaks leiduma mõningaid politsei-

ametnikke, kes kurdavad, et teenistus on raske, siis olen kindel, et neil ei ole üldse ettekujutust sellest, kui raske politseiteenistus üldse võib olla ja kui raske ta meil kunagi on olnud.”

Kui vallavolikogu oli peremeheks politsei üle.

Särevere valla (Järvamaal) rajooni konstaabel G. Jürgenson, kes astus politseiteenistusse 1906. a., on üle elanud mõndagi meie politseis. Ta on teeninud vene ajal urjadnikuna, Saksa okupatsiooni päevil maapolitseina ja Eesti iseseisvuse algpäevil miilitsionäärina. Eesti politsei 20. a. juubeli puhul pöördusime vana korraldajate poole, et temalt üht-teist huvitavat kuulda sellest pikast teenistusajast. Kõigepealt pärime G. Jürgensonilt, kuidas toimus üleminek ja missuguseid nõudeid esitati Eesti politseile algpäevil.

Usutletav vastab, et tal on läinud kergesti Eesti politsei teenistusse astumine. Vilunud politseijõude olnud vähe ja praktikaga mehed olnud hinnatud jõud. Tookord vallavolikogud kinnitasid politsei ametisse, kes muidugi arvestasid mehe isiklikku tublidust ja teisi voorusi, eeskätt pidi ametisse kinnitav mees olema vallarahvale vastuvõetav ja eestimeelne. Muidugi arvestati endist tegevust.

Missuguste raskustega tuli Eesti algpäevil kokku puutuda?

Raskusi oli algul palju. Miilitsionääridesse suhtuti vaenuliselt. Veneaegse gorodovoi halb kuulsus ümbritses Eesti algpäevil ka Eesti politsei nime ja temaski ei nähtud midagi paremat. Alles pikkamööda vabaneti halvast suhtumisest politseisse. Sõja järelpäevil olid inimesed palju metsikumad, mis muidugi ei jätnud oma halba mõju avaldamata politsei tegevusele ja tegi politseile raskeks tema ülesannete täitmise. Joobnute ja kaklejate korralekutsumisega oli asi palju raskem kui praegu, sest lisaks inimeste tormakusele ei tohtinud politsei mingil tingimusel jõudu abiks võtta korraldajate korralekutsumiseks. Kumminuia siis ei tunnud ja kurjategijat tuli kohelda ainult sõnadega. Politsei oli sageli võimetu sundima kurjategijat käsklust täitma.

Raskusi oli ka parteide päevil, millal poliitilised kired võimutsesid. Kihutuskoosolekuid korraldamine polnud kuigi meelepärane. Juhatus, et mõlemad pooled kutsusid korraga politsei abiks. Politseil tuli olla diplomaat õiguse mõistmisel. Nüüd on need rasked ajad möödas ja politsei võib oma kohustusi täita hoopis teisis tingimustes. Endiste aegadega võrreldes on tänapäeva politsei rahva silmis hoopis teisugune ametnik, kellesse suhtutakse sõbralikult ja kelles nähakse parimat abimeest. Rahvas suhtub nüüd politseisse lugupidamise ja suurima usaldusega.

Isiklike mälestusi politsei algpäevilt.

Anna raj. konstaabel Kase jutustab: Mäletavasti oli see maikuu lõpul 1917. a. kui toleaege raudteetehnikakooli ruumes peeti Tallinna raudteeteenijate koosolek, millest ka mina raudteelasena osa võtsin, sest teenisin tol ajal raudtee kaubajaamas kirjutajana. Sama koosoleku muu päevakorra hulgas oli ka raudteemiilitsa valimine. Koosolekul valiti mind raudtee miilitsionääriks.

Militsionäärriks valituna asusin ametisse 1. juunil 1917. a., teenistuskohaga Balti jaamas. Nimetatud ametikohal teenisin kuni 17. jaan. 1918. a., millal miilits punaste poolt üle võeti. Et raudtee militsionäärest keegi ei soovinud jääda enamlaste teenistusse peale ühe erandi, siis tuli lahkuda ja siirduda eraellu.

Kui vene madrused 1918. a. veebruaris okupatsioonivägede tuleku eel olid Tallinnast lahkumas, oli rahva hulgas levinud kuuldus, et ühel ööl kavatakse Balti jaam õhku lasta. Arvestades tolleaegset segast olukorda, oli täiesti põhjendatud kartus, et nimetatud kuri kavatus võidakse teostada. Selle vältimiseks korraldati Balti jaamas raudteelaste poolt jaama kaitseks relvastatud valve. Ka mina läksin jaama kui endine raudteelane ja vanem-militsionäär. Balti jaama komandandi poolt oli hangitud kolm kuulipildujat ja püsse. Kaks kuulipildujat asetati jaama esisele perroonile ja kolmas teisele korrale miilitsaruumide rõdule. Jaama õhuklaskmine jäi ära. Mäletatavasti pidasime valvet kahel ööl. Teisel ööl valveteenistust alates oli Eesti kuulutatud juba iseseisvaks vabariigiks. Jäin jaama veel järgmise päeva, s. o. 25. veebruari hommikuni. Samal päeval tulid linna Saksa väed.

14. nov. 1918. a. oli toodud minu korterisse teade, et tuleksin tagasi raudteemiilitsasse. Läksingi tolleaegse raudteemiilitsa ülema Mihkel Venda ametiruumi Balti jaama teisele korrale, kus tehti minule teatavaks, et olen võetud ametisse. Tookordne teenistusse võtmine toimus lihtsalt: ei esitanud palvet ega mingit dokumenti. Arvatavasti oli sarnane lintsustatud kord minu suhtes tingitud sellest, et olin tuntud, kuna teenisin juba varem samal kohal. Varustust ega relva ei antud. Kandsin erariideid. Ainsaks vormitunnuseks oli vasakul varrukal kantav käeside. Õnneks oli mul säilinud isiklik revolver, mille okupatsioonivõimude lahkumisel peidukohast välja tõin ja mida nüüd teenistuses kasutasin. Vanem-militsionäärid olid kõik varustatud isiklike relvadega. Riigi poolt antud relvadest olid ainult mõned püssid, mida kasutasid noorem-militsionäärid (kordniku ametikohale vastavad) postiteenistuse ajal. Ka püsse oli vähe, nii et valvekorra vahetusel anti püss üksteisele üle. Riigi poolt varustati meid püstolitega alles 1920. a. Varrukalinti kandsime seni, kuni anti vormimüts ja -kuub. Vormipükse veel ei olnud. Mütsi nimetati „kapaks“, sest sarnles väga selle üld-

tuntud esemega. „Kapp“ oli halli värvi, sinise põhjaga, ees ilutses suur tärn. Hall vormikuub oli varustatud roheliste kätistega ja hõbevärviliste pagunitega.

Oli 1920. aasta (täpselt aega ei mäleta), kui raudteelased Tallinnas ja mujal kavatsesid korraldada streiki, vist madalate palgaolude pärast. Streigile õhutati meid kommunistide poolt Raudteelaste Liidu kaudu, kes asus Tallinnas raudteemajas Balti jaama juures. Raudteelaste Liit oli sattunud kommunistlikku sõiduvekke. Streigi algust pidi kuulutatama Balti jaamas veduriviledega teatud kellaajal. Kõik ettevalmistused selleks pidid korraldatama salajaselt. Olin ühel päeval Balti jaama juures väikeses majas politseijaoskonna ruumes teenistuses, kui sain ülemuselt korralduse katkestada streigi algus. Balti jaama oli kogunenud erakordselt palju vedureid, mis vihjas asjaolude tõsidusele. Ajaviimatult asetasin vedurile politseiametnikke ja teisi ustavaid raudteelasi, et takistada vilede andmist vedurijuhtide poolt. Määratud kellaajal ei tulnud kuuldavale ühtki vedurivilet ja nii välditi raudteelaste streik. Samal päeval toimetati kaitsepolitsei poolt Raudteelaste Liidu ruumides läbiotsimine. Selle toimingu juurde olin saadetud ülemuse poolt raudteepolitsei esindajana. Läbiotsimisel leiti kommunistlikku kihutuskirjandust ja liidu tegevus lõpetati. Selles asjas langesid karistuse alla mitmed Raudteel. Liidu juhtivad tegelased ja üks vedurijuht.

Kui miilits oli nimetatud ümber politseiks, sai minust raudteepolitsei rajooniülem, millisel kohal teenisin 1921. a. märtsini. Veel samal aastal määrati mind teenistusse Paide linna. Tol ajal kujundati linnas 2 rajooni ja mina sain 2. rajooni ülema kohale. Linnas asus tol korral Järva Maakonna Politseivalitsus. Maakonna politseiülemaks oli Mihkel Venda ja linna politseiülemaks Eduard Purfeldt.

1922. a. varustati politseid juba ühtlasema vormiga (kuub, lühikesed püksid, palitu ja müts). Riie oli hallikas-pruun, kuid siiski sobis. Üldiselt kanti säärsaapaid, kuna nende tarvis nahad anti koos muu varustusega. Rajooniülemad kandsid mööga asemel kortikuid. Relvadeks olid nagaanid, leidus ka neid, kes kandsid veel isiklike relvi.

Linnas tuli politseil tegelda peamiselt rahu-rikkumiste lõpetamisega ja salaviina müügikohade paljastamisega.

N.-Vene politsei

organisatsioonist ja tema ülesandeist

Politsei üldnimetuseks N.-Venes on töölis-talupoegade miilits (рабоче-крестьянская милиция). Oma ülesannete järgi on miilits N.-Venes liigitatud kolme eri liigi: üldine ehk välismiilits, kriminaalmiilits (отдел уголовного розыска) ja kaubandus-tööstuse miilits. Poliiti-

lise politsei funktsioone täidab N.-Venes GPU-nimeline poolsõjaväeline ametkond.

Igas Sotsialistlikku Nõukogude Liitu moodustavas föderatiivses vabariigis juhib miilitsa tegevust oma miilitsaülem, kes allub sisekomissariaadi kaudu föderatiivse vabariigi Rah-

Esimene aktuaalne raamat Hispaania kodusõjast!

Ülemlaul ühest kõigi
aegade ja kõigi rahvaste
suurimast kanglastest

ALCÁZARI SANGARID

Dr. R. Timmermans'i tõsiasjade
kirjeldus Hispaania kodusõjast.

256 lk. 28 pilti, 2 kaarti.
Kaaneümbrik kriitpaberil kolme-
värvitrukis.

Hind brošeeritult **Kr. 3.—**, kalin-
gurkõites kullaga **Kr. 4.20**.

See teos on lühikese aja jooksul
tõlgitud 9-sse keelde.

Eesti keel 10-es.

Nõudke
raamatukauplusist!

Maalingu kirjastus, Tallinn.

Postkast 166, posti j. arve 384.

vakomissaride Nõukogule. Miilitsaülema abi
juhhib kriminaalmiilitsa tegevust.

Organisatsioon.

Igas föderatiivses nõukogude vabariigis on
oma keskasutus, kust juhitakse kogu miilitsa
tegevust tolle vabariigi territooriumil. See
keskasutus kannab nime „Töölis-Talupoegade
Miilitsa Peavalitsus” (Главное Управление Ра-
боче-Крестьянской Милиции).

Miilitsa keskasutuse alaorganitena teotse-
vad:

- maakondades — Maakonna Töölis-Talupoega-
gade Miilitsa Valitsus;
- suurtes linnades — linna miilitsa ülem ühes
temale alluvate miilitsajaoskondadega, mis
vastavad umbes meie politseijaoskondadele;
- maakonna rajoonides — rajooni vanem mi-
litsionäär, kes allub maakonna miilitsavalit-
susele;
- linna kvartaalides — kvartaali vanem mi-
litsionäär, kes allub linna miilitsajaoskonna
ülemale.

Peale loetletu alluvad iga föderatiivse va-
bariigi miilitsa peavalitsusele veel:

- välis- ja kriminaalmiilitsa koolid ning kur-
sused;
- aadressbürood ja passilauad.

Mis puutub kriminaalmiilitsa organisatsiooni,
siis on miilitsa peavalitsuse ja maakonna mi-
litsavalitsuse juurde loodud kriminaaljälitamise
osakonnad (Отдел уголовного розыска), kuna
suuremates maakonnalinnades teotsevad miilit-
saülema juures nn. „kriminaaljälitamise laud”;
vähemais linnades asuvad vaid kriminaaljälita-
mise agendid.

Miilitsa ülesanded, õigused ja kohused.

Miilits N.-Venes esineb nõukogude valitsuse
militariseeritud administratiivvõimu organina.

Tema ülesandeiks on:

- 1) korravalve ja ühiskondliku julgeoleku
kaitse;
- 2) riigi ja ühiskonna vara kaitse;
- 3) võitlus kuritegevuse vastu;
- 4) järelevalve võimude korralduste täitmise
üle.

(Järgneb.)

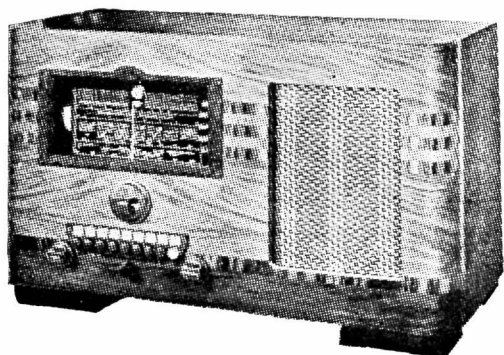
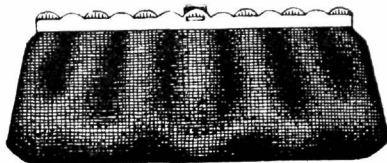
TOIMETUS JA TALITUS: Toompea loss, Tallinnas. Telef.: toimetus 471-90, talitus 448-92. Jooksev arve
Eesti Pangas 543. Posti jooksev arve 377. Postkast 438. **Tellimishind:** aastas Kr. 6.—, poolaastas Kr. 3.—,
üksiknumber 30 snt. **Kuulutuste hinnad:** 1/2 lk. Kr. 60.—, 1/4 lk. Kr. 30.—, 1/8 lk. Kr. 15.—, 1/16 lk. Kr. 7.50.
Välis- ja esimene sisekaas Kr. 100.—. Tagumine sisekaas Kr. 75.—.
Pea- ja vastutav toimetaja: A. Liit. Tegev toimetaja: H. Põldvere. Väljaandja: **Politseiametnike Keskkogu.**

J. Tallikas

UUDIS: daamide käekotte, portfelle, rahataskuid, pliihvälve ja politseirihmu. Kulunud nahkesemete uuestivärvimine.

Uue tänava algul, Vana Viru 5, Tallinn.

G. MARCONI, SIERA ja ARS raadio

Politseiametniku

RAADIOAPARAAT

peab sõna kuulma!

võrk- ja patareivastuvõtjad rahuldavad ka nõudlikemaid. Nad on võimsad, selektiivsed, stabiilsed ja loomutuult puhta heliga. Hinnaväärsuse juures on ka meie maksutingimused kõigiti soodsad.

O=ü. „Esto=Muusika“

Tallinnas, Tartus, Viljandis, Pärnus.
Esindused kõikjal üle riigi.

*Kvaliteet ja odavus
on jõud, mis viivad
maailmakuulsad Šveitsi kellad*

OLMA

kõigist teistest ette!

ESINDAB EESTI FIRMA

*Rõõmsaid jõulupühi oma lugupeetud ärisõpradele
soovivad:*

<p>Kohvik & Kondiitriäri Otto Vei Tallinn Liivalaia 25</p>	<p>Anna Allika Pesutööstus Nõmmel</p>
<p>Riide-, pudu- ja mütsikauplus J. Poljatskin Tallinn Pärnu mnt. 66</p>	<p>Ed. Saik Jõhvis</p>
<p>Friedrich Luts Jõhvis</p>	<p>Proviisor J. Pertens Jõhvis</p>
<p>A. Palginõmme ärid Jõhvis</p>	<p>K-m. A. Schmidt Jõhvis</p>

Auru jõul riidevärvimise,
pleegitamise, trükkimise
ja apreterimise vabrik

B. Schocher & Ko
Tallinn, Jahu tän. 3-b.
Telefon 468-35.

Th. Kaarmann
Tallinn,
Raekoja tän. 8, 10 ja 12

Majatarbed
Koloniaalkaubad

Restoran-öölokaal
„Maxim“
Nõmmel, Turuplats 1, tel. 520-25

Parim väljasõidu
ja ajaviitekoht
N Õ m m e l

Mugavad
kabinetid

Kööök osava koka juhatusel.

T KUMMI- JA METALL-
EMPLID

A. T A R G A M A

Tallinn, Nunne 18 (S. Kloostri t. nurgal)
Telefon 473-69.

Kala- ja konservitööstus

T. Warik

S. Patarei t. 4. telef. 441-76

Kala- ja konservitööstus

B. Tent

Tallinn.

Võrgu 23.

Kala - konservitööstus

Feodor Malahov.

Tallinn, Võrgu t. 1, tel. 441-18
Asut. 1890. a.

Valmistab Tallinna kilu plekk-karpides, plekk-ämbrikestes (1—10 kg), puust tünnides (8—125 kg). Sprotid õlis ja tomatis. Marineeritud angerjad. Silmud želees. Skumbria tomatid. Marineeritud heeringad. Marineeritud kurgid. Heeringad rollmops. Tomatid. Kilud „Extra” 3-me ja 1 kg ämbrites on headuselt samad mis karpideski, kuid hinnalt on need 40% odavamad.

Aleksander Huum

autotöökoda

Tallinn, Paldiski mnt. 19, telef. 447-29

Pudu- ja riidekauplus

Alfred Vederik

Nõmmel,

Pärnu mnt.

JOH. TATSI mootoritööstus

valmistab kõrgeväärtuslikke raskeõli-mootoreid tööstuse ja põllumajanduse jaoks ja remonteerimine.

Lai tän 23, Tallinn.

Saapakauplust

Lea Meiertal

Veneturg 9.

Tallinn

Tarvitage kõrgeväärtuslikku kaupa!

„Priima“ küünlad, I sort küünlad
II „ „ „
III „ „ „
IV „ „ „

Antiiik
Kabinett
Obelisk
Iluküünlad

Jõuluküünlad
Altariküünlad
Säraküünlad
Tõrvikud

Küünlatehas „Steariin“ G. Raukas. Telef. 440-95.

Kas olete tuttav eesti kauneima ja sisukaima pildiajakirjaga

„Nädal Pildis“

Kui ei, siis tellige see kohe ja Teie leiate, et see ületamatuis ühe- kui ka kahevärvilis vasesügavtrüki-piltides ilmuv ajakiri suudab tuua igasse kodusse ja lugemistuppa ülimat rahuldust ja tõsist rõõmu.

„NÄDAL PILDIS“ ilmub peale kodu- ja välismaisi sündmuse käsitlevate pildimontaažide veel hulk artikleid igalt alalt, nagu

**reisi- ja vaatluskirjeldusi,
lühijutte ja põnevusromaane,
kultuurpoliitilisi ja muid
aktuaalseid kirjutisi.**

Olles tutvunud „NÄDAL PILDIS“ sisuga, Teie leiate, et ajakirjas kajastub kaasaegne elu kogu selle mitmekesisuses ning et sellest leiavad täit rahuldust lugejad igasugusest huvialadelt.

„NÄDAL PILDIS“ ilmub 2 korda kuus ja maksab tellides: aastas kr. 5.—, ½ aastas kr. 2.50 ja ¼ aastas kr. 1.25. Välismaale 50% kallim. Tellimisi võtavad vastu kõik postiasutised ja ajakirjanduskontorid. Üksiknumbri hind 25 senti.

Toimetus ja talitus: Tallinn, Tartu mnt. 49, telefon 304-22.

Kohvik - kondiitriäri

EMKA

Paldiski mnt. 12. Telef. 434-09.

*Igasugused koogid, tordid,
küpsised, saiad jne.*

**Kellade, kuld-, hõbe-, kristall-
ja**

bijouterie-kaupade äri

F-ma Louis Grisel kellade esindus

H. Wassermann

Tallinn, Viru 23. Telef. 447-26.

Saapa-, naha- ja hobuseriistade kauplus

Konstantin Lõoke

Tallinn, Veneturg 9. Telef. 318-67.

A. Liblika kauplus Nõmmel,

Raudtee tän. 35, tel. 521-71.

Soovitab rikkalik valikus koloniaalkaupu, veini, peenviina, õlut ja oma meierei piimasaadusi.

K. a. ilmub

Politsei kalender-käsiraamat

mis on vajalik käsiraamat politseiametnikele teenistuskohuste täitmisel.

„POLITSEILEHE“ TALITUS.

K. k.-ü. „TÖÖKOOL“

TALLINN, PÄRNU MAANTEE 28. TELEFON 462-56

N. Liidu kirjanduse keskladu Eestis

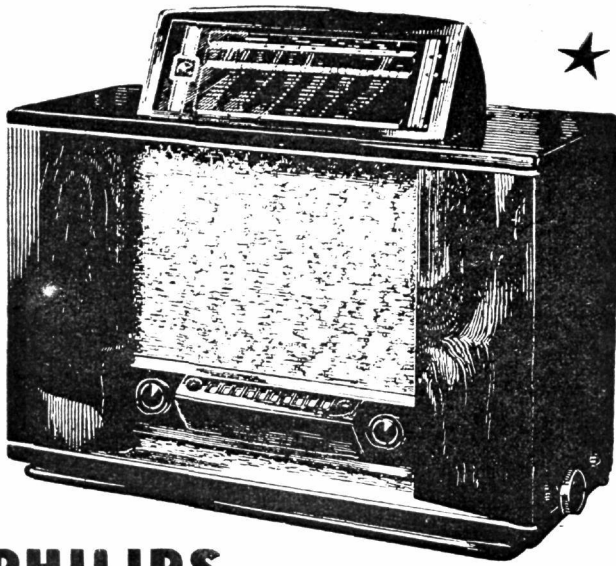
Suur valik raamatuid ilu-, kunsti-, teadusliku, põllumajanduse ja tehnilise kirjanduse alal.

TÄHELEPANU VÄÄRIVAD JÄRGMISED RAAMATU'D:

	Äkr.
Алексеев и Пономарев. Легкое стрелковое оружие. 1938 г. 38 стр.	0.25
„ „ Тяжелое стрелковое оружие 1938. 68 стр.	0.20
Андреев. Химия на войне. 1938. 116 стр.	0.80
Ассонов. Свойства и технология взрывчатых веществ. 1938. 269 стр.	3.40
Бадаев. Боевые отравляющие вещества и основы защиты от них. 1938. 238 стр.	1.60
Березин. Борьба с пожарами в условиях ПВО	0.20
Будь готов к ПВХО. Нормы для пионеров и школьников в возрасте от 12—16 лет. Программы и методические указания. 1937. 30 стр.	0.20
Бурче. Воздушная война и военная маскировка. 1938. 128 стр.	1.00
Варварин. Ковка лошадей. 1938. 112 стр.	1.40
Внуков. Физика и оборона страны. 1938	4.00
Инструкция по проведению конно-спортивных состязаний. 174 стр.	0.50
Инструктор стрелкового спорта в системе Осоавиохима. 1937. 64 стр.	0.60
Камнев и др. Как вести себя во время воздушной тревоги. 1937. 63 стр.	0.28
Карчевский. Учись метко стрелять. 76 стр.	0.40
Коллективные охоты. 160 стр.	1.40
Кревер. Уход за конем. 63 стр.	0.60
Кусанов. Убежище ПВО для населения. 195 стр.	3.20
Ланаз. Четыре года разведывательной работы (1914—1918). 136 стр.	0.60
Ландау. Секретная служба в тылу немцев. (1914—1918) 124 стр.	0.80
Машнин. Коллективная защита от воздушного-химического нападения. 80 стр.	0.80
Митницкий и др. В противогазах на производстве. 1937. 72 стр.	0.50
Пионерам и школьникам о ПВО. 1938. 94 стр.	0.40
Пономарев. Прикладная баллистика для стрелка. 1938. 265 стр.	2.00
„ Револьвер и пистолет. Техника стрельбы и методика обучения. 151 с.	1.20
Понофидин. Пожарная охрана в условиях ПВХО. 1937. 95 стр.	0.60
Поспелов и др. Химический отряд Осоавиохима. 1938 г. 283 стр.	4.00
Рюмин. Учение о ПВО. в школе. 1938 г. 67 стр.	0.75
Савицкий. Частная патология и терапия интоксикации боевыми отравляющими веществами. 1938. 250 стр.	3.00
Сартори. Бактериологическая война	0.20
Соборовский. Синтез отравляющих веществ	2.80
Стрелковый спорт. Программы и классикационные нормы. 1938.	0.40
Томсон. Шпионаж во время войны 1938. 184 стр.	0.80
Торопов. Устройство стрелковых тиров для стрельбы из мелкокалиберного оружия. 1938. 73 стр.	0.80
Тром. Осоавиохим на учениях ПВХО. 1937. 56 стр.	0.40
„ Походы в противогазах (методика, организация проведения походов в противогазах. 1937. 72 стр.	0.60
Филатов. Краткие сведения об основаниях стрельбы из винтовок и пулеметов. 243 стр.	2.40
Филлипп. Основы выездки и езды. 1936. 109 стр.	2.60
Фришман. Оборонная лаборатория Осоавиохима	2.00
Химический городок Осоавиохима. 91 стр.	0.80
Хотеев. Защита животных от действия боевых отравляющих веществ. 1938. 67 стр.	0.20
Шевченко. Камеры газоокуривания. 1938. 46 стр.	0.40
Шоссберг. Строительно-техническая противовоздушная оборона. Перевод с нем. 1937	2.80
Эдерле, проф. и др. Химическое оружие и его токсическое действие. Перевод с франц. 1938. 500 стр.	6.00
Юшков. Тактические учения Осоавиохима	1.60
Явич. Санитарно-химическая защита. 1938. 395 стр.	4.00

Esindajad provintsideks.
Tartu, „Kniiga“ Rüütli t. 19.
Tartu, „Pressa“ Rüütli t. 11.

Narva, R. Roosipuu rmtk. Joala t. 11.
Pärnu, E. Treufeldti rmtk. Kalevi t. 16.
Tartu, E. K. Ü. „Postimees“, Suur turg 16.

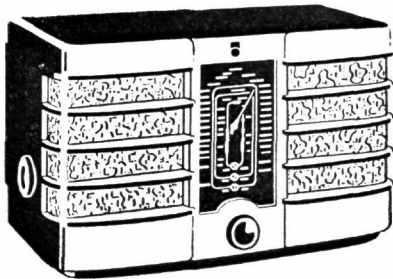
PHILIPS

täpsusime tüüp 753

Häälestamine sünnib selles vastuvõtjas mehhaniseeritud survenuppude abil ja ainsa sõrmevajutusega häälestuvad vääramatu täpsusega ja ülima helikvaliteediga Teie lemmiksaatjad. Erikonstruksiooniga kontsertvaljuhääldaja, suurepärase vastuvõtt ka lühilainetel.

Hind Kr. 450.-- Nõudke demonstratsioone PHILIPS kaupmeestelt.

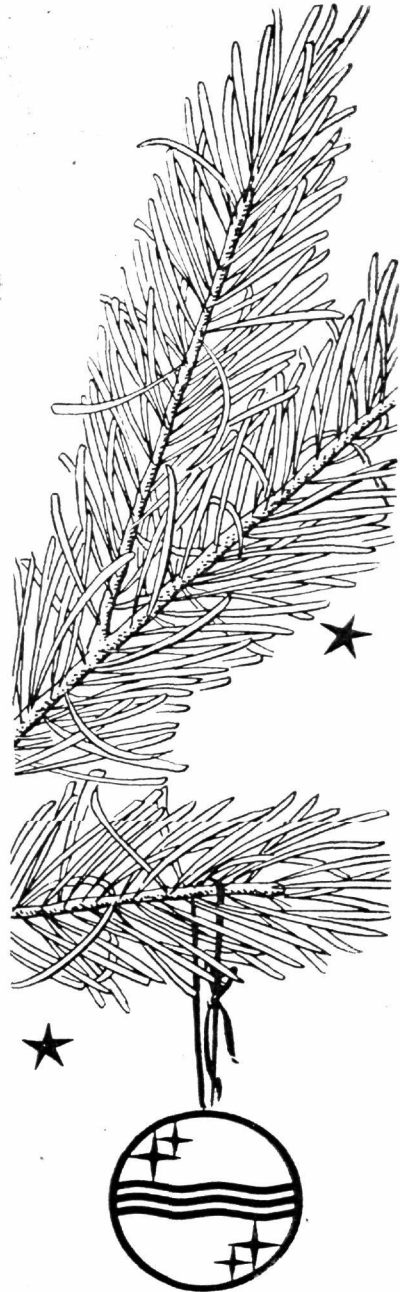
Neile, kes ei soovi või ei saa niipalju raha välja anda, pakub PHILIPS väikese täievärtuselise supervastuvõtja, mis maksab aastase järelmaksuga ainult Kr. 13.75 kuus.

PHILIPS

tüüp 215.

Väike, võimas
helivõlur.

PHILIPS

